



માનવજી શ્રી મેળનાઈ મા

માતાજી શ્રી મેઘબાઈ માનો સંક્ષિપ્ત જીવન પરિચય.

વર્તમાન કાળમાં આદર્શ જીવન જીવતા શ્રી મેઘબાઈ મા નો જન્મ ૧૯૦૭ ખીલામાં શા બોન્સલ મુસ્લિમ સમીલ ધર્મપત્ની શ્રીમતી વીરબાઈની કુટુંબિ સં. ૧૯૨૩ માં થયેલ.

તે સમયે કચ્છમાં પ્રવચણીનો વિકાસ ઝીઝો દોઢ તેમનો અભ્યાસ મિલકુલ ન દેવાથી લખતા આવડતું નથી છતાં લાંબા મહાવરાથી આવી રીતે જીવવાની તથા સરળ સંસ્કૃતના પારિઠ લખાણો વાંચી શકે છે.

શરીરોને સત્તાય કરવી. પ. ત્યાંથી જીવરતોની સેવા બંધિ કરવી. મહેમાનોનો પૂર્ણ જાવથી આદર કરવો વિગેરે એમના બાલપણથી જ વિચારો શુભો છે.

તેમનું લગ્ન લગભગ પંદર વરસની ઉંમરે દુર્ગાપુર નિવાસી શા ઘેલાબાઈ પુનથી સાથે થયેલ.

દમિયા બે વખત પ્રતિકમલ-સામાયિક-સ્વાખ્યાય કરવો એ એમની નિત્ય પ્રતિ શેલ. આમ તે દરરોજ પરમાત્માની પૂજન કરતાં પણ કાલ ૯૯ વરસની વયોવૃદ્ધ અવસ્થા દોઢ સદાપતા સિવાય બરથી જવાર જઈ શકતા નથી.

એમણે પોતાના સમગ્ર જીવન દરમિયાન તપશ્ચર્યાઓ પણ સારા પ્રમાણમાં કરેલી છે એમણે ૯૬ વરસની ઉંમરમાં વર્ષમાન આયંબીલ તપની ૭૭ મી ઓળી પૂર્ણ કરેલી. હજી પણ આયંબીલ આદિ તપ કરતા રહે છે. નવપદની ઓળી, જાનપંચગી, મેદિણી, વીસસ્થાનક વગેરે તથા પણ એમણે પૂર્ણ કરેલ છે. તથા ઉપધાનતપ પણ કરેલ.

શ્રી શુક્રગ્ન્યતીર્થમાં નવ્યાણુ યાત્રા કરેલ તે વખતે પાલીતાણામાં નવધારથી જમણુ પણ કરાવેલ છે.

પ્રથમ સં. ૧૯૨૬ માં લગભગ કુટુંબના ધણા ખરા સભ્યો સાથે આસરે ત્રણ માસના પ્રવાસની મોટીયાના બ્યારે રેલ્વેની સ્પેશીયલો ઉમણા છે તેવી ન હતી ત્યારે કરેલ છે.

તેઓ કુટુંબના તથા તેમના પરિચયમાં આવતા દરેક વ્યક્તિઓને તથા બાળકોને ધર્મ-નવકાર અંગે અવારનવાર ઉપદેશ આપે છે.

સં. ૨૦૨૭ ના વૈશાખ વદમાં તપસ્વિની પૂ. સા. શ્રી વસંત-પ્રભાશ્રીજીના ૫૦૦ આયબીલના પારણા તેમજ શ્રી મેઘબાઈ માની વર્ધમાન તપની ૭૭ મી જોગીના પારણા પ્રસંગે એમના પુત્રો સુપૌત્રો તરફથી અઠાઈ મહોત્સવ કચ્છ-દુર્ગાપુરમાં ઉજવાયેલ. ત્યારે કુટુંબના દરેક સભ્ય નાના-મોટાએ હાજરી આપેલ.

આ પ્રસંગે અચલગચ્છાધિપતિ પૂ. આ. દેવશ્રી ગુણસાગર-સૂરીશ્વરજી મ. સા. સપરિવાર પધારેલ.

આઠે દિવસ બંને ટાઇમ સાધર્મિકવાત્સલ્ય જમણુ એમના તરફથી થયેલ. વૈશાખ વદ ૧૧ ના પારણા થયેલ. તે દિવસે બોર્ડો-ગમાં શ્રી ઋષિમંડલ મહાપૂજન લાણાયેલ.

૯૯ વર્ષની ઉંમરે પહોંચેલા શ્રી મેઘબાઈ મા એવી જ ઉદાત્ત ધર્મભાવનાથી જીવન શાંતિથી વ્યતીત કરે છે.

સ્વ. શા. ઘેલાલાઈ પુનશી પણ એવા જ ધર્મનિષ્ઠ આવક હતા. એમના સુપુત્રો-સુપૌત્રો પણ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમાં અવારનવાર લાગ લે છે. માનવતાની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમજ ધર્મમાર્ગે દાન આપી પોતાની ચંચળ લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરે છે.

આ પ્રકાશનમાં એમના સુપુત્ર શા. પ્રેમજી ઘેલાલાઈ તરફથી સ્વ. શ્રીમતી સાકરબેન પ્રેમજીની સ્મૃતિમાં રૂ. ૩૨૨૫) ની સહાયતા મળેલ છે.

પરભવનું ભાતું

વિભાગ ૨ લો.

[વિવિધ લેખો]



સંપાદક :

અગ્રણ્યગ્રંથાધિપતિ પૂ. આચાર્ય બા. શ્રી
ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબના શિષ્ય
સુનિ શ્રી દલામલસાગરજી મ.

સર્જનની મુલાસ

[સંપાદકીય]

પરમ ઉપકારી પૂજ્ય જ્ઞાની ભગવંતો ઘણું મનનીય સાહિત્ય સર્જી ગયા છે. તે એટલા જ માટે કે ભાવિની પેઢી એમાંથી કાંઈ ને કાંઈ હિત-ઉપદેશ ગ્રહણ કરતી રહે.

આજના કહેવાતા વૈજ્ઞાનિક યુગમાં મોટા ભાગના માનવોની અધ્યાત્મમાર્ગ તરફ પ્રાયઃ અગ્રદા વધતી રહી છે. કહેવત છે ને કે “આ ભવ મોટો પરભવ કોણે દીધો” એ ઉક્તિ અનુસાર પરભવની ચિંતા જ જાણે વિદ્યાય લઈ રહી છે. જેને ઉચ્ચમાર્ગે પ્રયાણ કરવું હોય તેને જ પરભવની ચિંતા હોય ને ?...પણ...પણ જેને વિલાસમય અને પાપમય જીવન જીવવું છે ! એવા વર્ગને પરભવ ક્યાંથી યાદ આવે ? બસ...આ વિચારોના વમળમાં જ આ પુસ્તકનું સર્જન થયું છે !

અલગત મેં પ્રથમથીજ વાત કરી કે “પૂજ્ય જ્ઞાની ભગવંતો ઘણું મનનીય સાહિત્ય સર્જી ગયા છે.” જેથી આ ગ્રંથમાં સંગ્રહીત સાહિત્ય માત્ર નથી પણ...વીતરાગ પ્રભુ દ્વારા પ્રરૂપિત છે. મેં તો સાદીભાષામાં આપ સમક્ષ રજૂ કરેલ છે. એ આપણુ બધાને સત્ય રીતે આચરણીય જ છે. કારણ કે ‘આચરણુ વિનાનું’ જ્ઞાન એ તો ફક્ત મોજમજ છે... નિષ્ફળ છે. ‘નાજસ્ત ભાગી ન હુ. સુગર્હષ (ઉપદેશમાળા)

વિદ્યાપીઠના વિદ્યાર્થીજીવન દરમિયાન સ્વાધ્યાય માટે ભારી નોંધ-પોથીમાં કરેલ કેટલાક લેખોનો સંગ્રહ દીક્ષા સ્વીકાર્યા બાદના પ્રથમ વરસેજ નોંધપોથીમાં કરેલ. પૂજ્ય વયોવૃદ્ધ સ્થવીર મુનિરાજ શ્રી કીર્તિ

સાગરજી મ. સાહેબ સાથે જાણમાં સંવત ૨૦૨૮-૨૯ ના
 ગાંધીજી દરમિયાન એમના આગ્રહથી ઉપરોક્ત લેખોમાં યોગ્ય-સુધારા
 વધારા કરી "પરશવતું લાતુ" નાં નામે આ પુસ્તક છપાવેલ.
 પ્રથમાવૃત્તિ પ્રકાશિત થયા બાદ અલ્પ સમયમાંજ બધી નકલો ખત્તાસ
 થઈ જવા પામેલ. બાદ આ પુસ્તકની સતત માંગ ચાલુ રહેલ. તેથી
 આ દ્વિતીયાવૃત્તિ જે અ સુધારા-વધારા સાથે બહાર પાડી પડેલ છે.

આ આવૃત્તિમાં 'હવનમણિ સદ્વાચનમાળા' દ્વારા પ્રકાશિત
 'પ્રજ્ઞાતનાં પુષ્પો' માંથી કેટલાક લેખો સાલાર ઉલ્લૂત કરેલ છે. જે
 મનવંત શ્રી ગુણસાગરસૂરીશરજી મ. સાહેબ દ્વારા નિર્મિત કેટલીક
 'સૂત્ર' દ્વિતીયાવૃત્તિ સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. 'અનિલ લાવનતું
 જળ' આ જાળકોનો ધાર્મિક સંવાદ આ પ્રકાશનમાં સમાવેશ નથી.
 કરવા કે આ સંવાદ સાથે વાતાવરણની અસર નામનો જાળ.ઓનો
 સંવાદ જાળ પુસ્તિકા રૂપે પ્રકાશિત કરવા ધારણા છે.

આ પુસ્તકમાં પ્રકાશિત લેખોનાં વાંચન-મનન દ્વારા વિરાગ
 મન મનુષ્યને છે. પરિણામે ભૌતિક સુખો વિરલ થાય છે. અનાદિ
 સારથી સંતોષ અનન કરવા અપાની એવા આત્મને વિશેષ અને
 સર્વેશ ભાગ લેવા છે. આ દેવદૂતેશ માનવજીવન દ્વારા વિરાગ
 મનન મનુષ્ય કરી વિશ્વ-કર્તાથી વિરાગ પામી ભૌતિક સુખોને
 વિરલ પામી સાચા અસ્થિક સુખને આરમ્ભ કરી શકે છે.

મનન આ મનનને પ્રવરણ કરી કોઈ કોઈ અકલિત અકલિત
 આ કલિત અકલિત અકલિત. કે પવન પાલીકા પાલીકા
 પાલીકા છે.

આ પુસ્તકમાં અનન મનનકલિતો વિરાગ સાર મનન
 મનન કે મનન મનન. સંસ્કૃત અનન મનન છે.

પ્રકાશકીય નિવેદન

જનમેંદ્યુ જં સમણસ્સ મગયઓ મહાવીરસ્સ ।
 જૈન સંસ્કૃતિ ભારતની એક મહાન સંસ્કૃતિ છે, તેનું સાહિત્ય
 પણ તેટલું જ અગાધ અને વિશાળ છે. સંસ્કૃત-પ્રાકૃત વિગેરે
 ભાષાઓમાં જૈન મુનિઓએ જે વિરાટ સાહિત્યનું સર્જન કરેલ છે,
 તેને દેખીને પાશ્ચાત્યો પણ આશ્ચર્યચકિત ગન્યા છે.

આજે અશ્લીલ સાહિત્ય દિન-પ્રતિદિન વધારેમાં વધારે પ્રકા-
 શિત થતું જાય છે. આ સાહિત્યની અસર હેઠળ યુવાનવર્ગનું માનસ
 વધારે મલીન બનતું જાય છે. આવા સમયે સંસ્કારી સાહિત્યનો
 વધારે પ્રચાર થાય તે ઇચ્છનીય છે.

પરમાત્મા શ્રી મહાવીરદેવની પચીસમોમી નિર્વાણ સંવત્સરી
 પ્રસંગે પરમાત્મા શ્રી મહાવીર દેવ જીવન સૌરભ-પરમાત્મા શ્રી
 મહાવીર દેવ સ્મૃતિ ગ્રંથ પ્રકાશિત કર્યા બાદ ‘પરભવનું ભાતું’ની
 દ્વિતીયાવૃત્તિ આપ સમક્ષ રજુ કરી રહ્યા છીએ. આ પુસ્તક શ્રી
 બાડા જૈન સંઘના સહયોગથી પ્રથમાવૃત્તિએ છપાયેલ જેની અલ્પ
 સમયમાં બધી નકલો ખલાસ થઈ જતાં તેમજ આ પુસ્તકની સતત
 માંગ ચાલુ રહેતાં દ્વિતીયાવૃત્તિ પ્રકાશિત કરતાં અમો આનંદ અનુ-
 ભવીએ છીએ.

ક્રિયોદ્ધારક પૂજ્ય યુગપ્રધાન દાદા ગુરુદેવ શ્રી આર્યરક્ષિત-
 સૂરીશ્વરજી મ. અનેક લક્ષ્યશ્રિય પ્રતિબોધક પૂ. દાદા શ્રી જયસિંહ-
 સૂરીશ્વરજી મ. કવિચક્રવર્તિ પૂ. આ. શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી મ.
 પૂ. યુગપ્રધાન દાદા શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. આ પૂજ્યોનાં
 સંક્ષિપ્ત નામોથી સંકલિત... “યુગપ્રધાન દાદા શ્રી આર્ય-જય-
 કલ્યાણ પ્રકાશન” ગ્રંથમાળા હેઠળ આ ત્રીજું પ્રકાશન છે.

આર્યસંસ્કૃતિ પોષક ધાર્મિક-સાત્ત્વિક સાહિત્ય પ્રકાશિત કર-
 વાનો અમારો મુખ્ય હેતુ છે. વીતરાગ સર્વજ્ઞ ભગવંતો દ્વારા પ્રરૂપિત
 તત્ત્વજ્ઞાન આ વિશ્વનું રક્ષણ કરવા સમર્થ છે. ભારતનો ચોદ નિયમે

નિયમાવલિ બે સંવાદો આ ચાર નિબંધો અલગ પુસ્તિકા રૂપે પ્રકાશિત કરવાની અમારી ધારણા છે. પૂજ્યોત્તે તથા જૈન જ્ઞાન-ભંડારો લાયબ્રેરીઓને પુસ્તકો ભેટ અપાશે છે.

જેમ જેમ અમેને સહકાર મળતો જશે તેમ તેમ અમે પ્રાચીન-અર્વાચીન વધારે સાહિત્ય પ્રકાશિત કરવા આશાસ્પદ છીએ.

પરમાત્મા શ્રી મહાવીરદેવ સ્મૃતિ ગ્રંથ માટે વાચકો તરફથી સુંદર અભિપ્રાયો આવેલ છે. જેમાંથી કેટલાક અભિપ્રાયો આ પુસ્તકમાં હપાશે છે. પૂ. યુગપ્રધાન દાદા શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરીશ્વરજી મ. નો સુંદર પ્રતિક આ પુસ્તકમાં લીધેલ છે.

આ પ્રકાશનમાં એક ઉગ્ગર નકલોનો ખર્ચ શ્રીમતિ સાકરબાઈ ચેરિટી ટ્રસ્ટ ઉ. રોક શ્રી પ્રેમજીલાલ ગેલાલાઈ દુર્ગાપુરવાળા તરફથી મળેલ છે. તેમજ અચલગરજાધિપતિ પરમ પૂજ્ય આચાર્ય દેવ શ્રી શુભસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબના આજ્ઞાવર્તિની પૂજ્ય સાધ્વીજી મ. સાહેબોની પ્રેરણાથી દાનવીરો તરફથી છુટક રકમો મળેલ છે. જેની નોંધ આ સાથે આપેલ છે. પૂજ્ય વિદુષી સાધ્વીજી શ્રી મુક્તિશ્રીજી મ. તથા તેમના પ્રશિષ્યા પૂ. સા. શ્રી જ્યેષ્ઠભૂશીશ્રીજીએ છાપકામ અંગે યોગ્ય ચૂસનો કર્યા છે. પંડિત શ્રી કપુરચંદલાઈએ પ્રુફ સંશોધન કરી આપેલ છે. તેમજ ભરત પ્રીન્ટરી પાલીતાણાએ સ્વચ્છ છપાઈ કામ કરી આપેલ છે. આ પ્રકાશનમાં આર્ય તત્ત્વજ્ઞ જૈન મિત્રમંડળ મુંબઈના કાર્યકરોએ સહાયતા દાખવેલ છે. આ બધાયનો સંયુક્ત આભાર માની પુનઃ એવા સહકારની અપેક્ષા સહ આ નિવેદન પૂર્ણ કરીએ છીએ. સિં

યુગપ્રધાન દાદા શ્રી આર્યજયં કલ્યાણ પ્રકાશન

વ્યવસ્થાપકો,

વીશનજી લંખમશી મુંબઈ રતનશી ટાકરશી મુંબઈ
માવજી ધનજી , કુલીનકાંત બી. શાહ માંડવી કર્ણ

૨૫ ભાવુકો એકાગ્રેણા. ખાદ ૬ દિવસનાં તપનાર મહાત્મ્ય તપનાં
૪૫ આરાધકો હતા. તપસ્વીઓની જાકિતિ વિવિધ ધરે ધરેલ. આ
તપ દરમ્યાન પૂ. મુનિ શ્રી કલાપ્રજ્ઞાચરણે નવકાર મંત્ર પર હવે
સ્પર્શો પ્રવચનો આપેલા.

તપશ્ચર્યા—ત્યાર ખાદ કમંચિત્ત તપનાં ૪૦ જેટલા આરાધકો
હતા. તપસ્વીઓની જાકિતિ વિવિધ ધરેમાં થયેલ. ખાદ અશ્વપન્થિ-
સમવસરણું તપ થયેલ. આ તપની તથા પર્યુષણ પર્વ દરમ્યાન
વયોરૂઢ મહિલાઓ કે જેઓ ધરમાં એકજ દેવ તેઓને એકાસણું
કરાવવાનો લાલ તથા સ્થાનિકનાં જેમના ધરો થાપ દેવ તેવા પર્યુ-
ષણ પર્વની આરાધનાર્થે મુંબઈથી પધારેલા સાધર્મિકોની જાકિતિનો
લાલ તથા પૂજ્યોનાં દર્શનાર્થે આવનાર શ્રી સંઘો તેમજ સાધર્મિક
થાપુઓની જાકિતિનો લાલ તથા પર્યુષણપર્વ ખાદ ચાસનદેવી અચલ-
ચરણાદિકાધિકા શ્રી મહાકાલદેવી પૂજિત શ્રી સુમતિનાથ જગત્પાનના
અંકમ તપની આરાધનામાં ૨૫ આરાધકો હતા તેઓનો પૂર્વ-ઉત્તર
પારશ્વ કરાવવાનો લાલ તથા દ્વીપાચલિ પ્રસંગે ૭ એકાસણા ઉપર
૭૬ તપ કરનારા તપસ્વીઓને એકાસણા તથા પારશ્વ કરાવવાનો
સંપૂર્ણ લાલ રોક શ્રી લખમચી મંત્રાતાલ તરફથી લેવાયેલ.

પર્યુષણપર્વ—પર્યુષણપર્વનાં ઉત્સાહ અપૂર્વ હતો. ખાસ
આરાધનાર્થે ભાવુકે. મુંબઈથી પધારેલા. અઢાઈના તપસ્વીઓ ૧૩
હતા તથા છુટક તપસ્વીઓ ૪૫ થી અધિક હતા. પર્યુષણ પર્વમાં
બે વખત શ્રી સંઘપૂજનો થયા હતા. સારી એવી પ્રજાવનાઓ
અપાયેલ. બે વખત શ્રીઓમાં મીઠાઈ અપાયેલ હતી. વિદ્યાપીઠને
કાળો તથા જવચાનું ફેંક ખૂણજ સારું થયેલ. કુરકોએ રાત્રી જાત્ર-
રણમાં નારતાનો ત્યાગ કરેલ.

ભ. શ્રી મહાવીરદેવ અંગે જાહેર વક્તૃત્વ-નિ લેખન સ્પર્ધા-ઇનામ વિતરણ.

લાદરવા સુદ ૭ ના રોઠ શ્રી વીશનજી લખમશીલાઇના સોગ-
ન્યથા જૈન બોડીંગના વિશાળ હોલમાં પરમાત્મા શ્રી મહાવીરદેવની
૨૫ મી નિર્વાણ શતાબ્દિના ઉપલક્ષમાં પૂ. મુનિશ્રીઓની નિશ્રામાં
બોડીંગના છાત્રો માટે શ્રી મહાવીરદેવ અંગે વક્તૃત્વ સ્પર્ધા યોજાયેલ.
નિબંધ લેખન સ્પર્ધા પણ થયેલ. આ પ્રસંગે ઇલાખેન કે. શાહ
વગેરેએ સાંસ્કૃતિક ધાર્મિક પ્રોગ્રામ રજુ કરેલ. રોઠ શ્રી વીશનજીલાઈ
રોઠ શ્રી ખીમજીલાઇ તરફથી ઇનામો અપાયેલ. આ પ્રસંગે પર્યુપણ
પર્વમાં લાલ લેવા બદલ રોઠ શ્રી વીશનજીલાઈનું જાહેર સન્મા
કરવામાં આવેલ. આ પ્રસંગે પૂ. મુનિશ્રી કલાપ્રભસાગરજી મ.
બંધન અને મુક્તિ પર જાહેર પ્રવચન આપેલ.

નવપદજીની આરાધના—

નવપદજીની આસો માસની ઓળીમાં ખૂબજ સારી સંખ્યામાં
આરાધકો હતા. દરમ્યાન પૂ. બાલ મુનિ શ્રી વીરભદ્રસાગરજી મ.
શ્રીપાલચરિત્રનું વાંચન સુંદર રીતે કરતા. પૂ. મુનિ શ્રી કલાપ્રભ-
સાગરજીએ શ્રીપાલ ચરિત્રમાં આવતા સંસ્કૃતિબોધક પ્રસંગો પર
તથા નવપદજી પર હૃદયસ્પર્શી વિવેચન કરેલ. જેથી શ્રોતાઓનાં
હૃદયમાં અલિનવ ધર્મોર્મિઓ ઉછળતી.

બાળકોને ધાર્મિક શિક્ષણ પ્રદાન—

પૂજ્યોનાં ચાતુર્માસ પ્રવેશ બાદ એમનાં પ્રયત્નોથી શ્રી જૈન
સંઘ તરફથી જાહેરાત થયેલ કે ચાતુર્માસ દરમ્યાન ધર્મનું વિશેષ

શીખનારને રૂ. ૧૦૦ સુધીનાં વિશિષ્ટ ધનામે અપાયે. દર રવિવારનાં બપોરે રા. થી ૪ વાગ્યા સુધી જૈન બોડીશના છાત્રો તથા ગામના બાળકો સહિત ૪૫ છોકરાઓને પૂ. મુનિ શ્રી કલાપ્રભસાગરજી ધાર્મિક શિક્ષણ આપતા. તેમજ ધાર્મિક પાઠશાળામાં સારી સંખ્યામાં બાલક-બાલિકાઓ અધ્યયન કરતા. આ બાળકોને કળાદિની પ્રજ્ઞાવનાઓ અપાતી.

રવિવારનાં જાહેર પ્રવચન શ્રેણી—

દર રવિવારનાં “જૈન રામયણ અને સંસ્કૃતિનો આદર્શ” એ વિષય પર મૂલ્ય કલાપ્રભસાગરજી મ. આર્ટીક જાહેર પ્રવચનો આપતા. જેનો જૈન-જૈનેતરો ખૂબજ સારો લાભ લેતા.

ધાર્મિક પરીક્ષા—

મૂલ્ય મુનિ શ્રી પાસે દર રવિવારનાં ધાર્મિક શિક્ષણ લેતા બાળકો તથા માતૃશ્રી મેઘબાઈ વેલ્લાભાઈ પુનઃથી તરફથી ચાલતી ધાર્મિક પાઠશાળામાં અભ્યાસ કરતા બાળકો તથા બાળિકાઓની પરીક્ષા સ્થાનિક કાર્યકરોની હાજરીમાં તા. ૨૪/૨૫-૧૦-૭૫નાં રોજે લીધેલ.

દીવાળીનું વેકેશન પડતું હોવાથી બોડીશનાં છાત્રોને શ્રેક શ્રી કે. પી. શાહ તરફથી ધનામ અપાયેલ.

ધાર્મિક પરીક્ષાનું પરિણામ-ધનામેનો જાહેર સમારંભ સૌભાગ્ય જ્ઞાનપંચમીની ભવ્ય આરાધના—

સૌભાગ્ય જ્ઞાનપંચમીનાં પૂ. મુનિ શ્રી કલાપ્રભસાગરજીએ સમ્ય-જ્ઞાન અને આજની તિથિનો મહિમા સમજાવેલ. બાદ અહીંની બાળાઓ દ્વારા તૈયાર કરાયેલ જ્ઞાન ચણગાર મંદિરનું ઉદ્ઘાટન કરાવવાનો લાભ ૭૦૧ એકાસણા તપની બોલી બોલવા દ્વારા શ્રીમતિ સાકરબેન કુલભાઈએ લીધેલ. આ ચણગાર મંદિરમાં જ્ઞાનની પ્રતીતિ રચના કરવામાં આવેલ. ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવના જીવન ચરિત્રને

પાંચ નંબરે આવનારાઓને વિશિષ્ટ ઇનામો અને પાસ
ઓને પાસ ઇનામો અપાયેલ ધાર્મિક પરીક્ષામાં ૫૧ ગણનાં
વા તે અધિકારીઓ ઇનામો અપાયેલ.

કાર્તિકી પુનમની આરાધનાર્થે જઈતપનાં આગાધકો સારી
પ્રાપ્તિમાં હતા. કાર્તિકી પુનમના મહિના પર પૂ. મુનિશ્રીએ પ્રવચન
પાઠ્યું. બાદ પરમશ્રદ્ધાળુ આવક શ્રી ભવાનજી સખમશી [કે જેઓ
આતુર્ભાસનાં ૪ માસ દરમિયાન અદ્વનનાં પારણે અઢમ કરતા] તરફથી
શ્રી સંઘપૂજન થયેલ. બાદ ચેત્ય પરિપાટી નીકળેલ. પછી ચતુર્થ
તીર્થપૂર્વની આગળ સર્વ ગણાએ ૧૦૮ ખમાસમાળાં આપવાપૂર્વક
આરાધના કરેલ.

આતુર્ભાસ પરિવર્તન. વસમી વિદાય—

કારતક વદ ૧ નાં સવારનાં ૭-૧૫ વાગે પૂજ્ય મુનિશ્રીએ
શ્રી ધેરશીલાઈ જેવના ઘરે આતુર્ભાસ પરિવર્તનાર્થે સસ્વાગત
પધાર્યા. ત્યાં માંગલિક શ્રવણ બાદ શ્રી ધેરશીલાઈએ સપરિવાર શુદ્ધ-
પૂજન કરેલ. (શ્રી ભવાનજી સખમશીનાં ઘરે પણ ક્યાં એમણે
પણ સપરિવાર શુદ્ધપૂજન કરેલ.) ત્યાંથી ૬-૧૫ વાગે સવારનાં
પૂજ્યોએ ડોકાય પ્રતિ વિદાય કર્યો. પૂજ્ય મુનિશ્રી ક્લામસાગરજીએ
વિદાય વેળાએ દેશના આપતાં જણાવેલ કે ચાર માસ પહેલાં આતુ-
ર્ભાસ પ્રવેશ થયેલ ત્યારે જણાવેલ કે એમાસ તો પૂર્ણ થઈ જશે.
તે રીતે આજે વિદાયનો દિવસ આવી ગયો. આજનો દિવસ ગુરુવં
છે કે આ દેહમાંથી એક દિવસ આપણે પણ વિદાય લેવાની છે.
એ માટે સમ્યક્દર્શનને દૃઢ કરવા ઠારા નિર્વાણની પરાકાષ્ટાએ
પ્રદેશિયા પ્રવલ્નો કરવાનાં છે. દુર્લભ માનવજીવનની એકેકી લાખેણી
પણ સાર્યક ત્યારેજ થશે. કે જ્યારે આપણું સમ્યક્દર્શન દૃઢ થશે,
સાચી દ્રષ્ટિ મળી તો અનાદિકાલીન વિષયોનાં આવેજ પુરત જ
શકી જશે.”

સત્ગુરુવાણિ તીર્થયાત્રાની અનિવર્ય પાલી—

પ્રજ્ઞાપતિ તીર્થપાસની સંનિષ્ઠ પાત્રી—
પૂજોની પેરવાણા સંલગ્ન રૂ. ૧. ૨૧ તારીખ
૨૮-૧૧-૭૫ ના રૂબરૂ કુલપુરવા પ્રજ્ઞાપતિ તીર્થની પાત્રી બસે
મારફત રોકે શ્રી લગમસી ગેમામ મંત્રવા પાત્રાસં નીકળેલ. આ
પ્રસંગે અમલગચ્છાનિપતિ પરમ પૂ. આ. જી. શ્રી ગુણસાગરસૂરીયરજી
મ. સામેજી આદિ કાળા ૧૦ પદારેલ. પૂ. આચાર્ય શ્રી પાંચેલી
આશીર્વાદ લઈ-ભાંગલિક અપ્પ કરી સમારતાં ૬-૩૦ વાગે શ્રી સુધે
પ્રવાણ કરેલ. હદેશરમાં દર્શન કર્યા બાદ શ્રી સંધે ત્યાં નવકારથી
કરેલ. ફરી ૯-૧૫ વાગે પ્રવાણ થયેલ તે ગંગોરતાં ૧ વાગે યાત્રા
સંઘ મોરબી પહોંચ્યો. ત્યાં ધર્મનાથ લગવાનનાં દર્શન કર્યા. ત્યાં ભોજન
લીધા બાદ ત્યાંથી ૩ વાગે પ્રવાણ કરેલ. તે ૪-૪૫ વાગે રાજકોટ
પહોંચ્યા બાદ ૫-૧૦ વાગે આ-નાસ્તો લીધા બાદ ચીવિહાર થયેલ.
રાતનાં ૧૦ વાગે પાલીતાણા પહોંચ્યા.

ਪੰ. ੫. ੧੨

શ્રી શત્રુંજયની ઉત્થાસપૂર્વક યાત્રા કરી. તથા પાલીતાણા
રહેલ જિનમંદિરાદિનાં દર્શન કર્યાં.

શ્રી શત્રુઞ્જયના ઉત્તરમાં
કરેલ જિનમંદિરાદિનાં દર્શન કર્યાં.

કા. વ. ૧૩ નાં શત્રુઞ્જય ઉમ કદંબગિરિ તીર્થે આવ્યા.
ત્યાં નવકારથી કર્યા બાદ કેંગર ચઢ્યા. દર્શન-પૂજન કર્યા બાદ ભોજન
લીધેલ. બપોરનાં ૧-૪૫ વાગે પ્રયાણ કરેલ તે ૪ વાગે બપોરનાં
મહુવા પહોંચ્યા. શ્રી મહુવા જૈન સંઘે વાજતે ગાજતે લવ્ય સામૈયું
કરેલ. મહુવા સંઘે ખૂબજ સુંદર લક્ષિ કરી. પછી 'મણી ભુવન'
વાડીમાં સંઘપતિને શ્રી સંઘે કુલહાર કરેલ. ત્યાં લ. મહાવીરદેવની

જાન્ય. મૂર્તિનાં દર્શન કર્યાં. જન્ય જિતમંદિરનાં પણ દર્શન કર્યાં. ત્યાંથી રાત્રે ૮-૧૦ વાગે પ્રભાતી યોગે તે રાત્રે ૧૦ વાગે દાડા પહોંચ્યા. દર્શન કર્યા બાદ રાત્રીનાં જ પ્રભાતી કરી ૧૨ વાગે તખાત પહોંચ્યા. સપ્તરત્નાં દર્શન કર્યા બાદ નવસારથી કરીને દુબર ચડ્યા. તીર્થયાત્રા કર્યા બાદ ચડ્યા.

કારતક વર ૧૮

ત્યાંથી ૨ વાગે સપ્તરત્નાં પ્રભાતી કરી ૪-૫ વાગે સાંજે સુરેન્દ્રનગર આવ્યા. ત્યાં રોકે શ્રી તીરમંદિરમાંથી 'માનવ મંદિર'ના અભિધિ ગુરુદ્ ગુરુપૂજન કર્યું. ત્યાંથી પ્રભાતી કરી રાત્રીનાં ૩ વાગે સપ્તરત્નાં પહોંચ્યા.

કારતક વર ૦))

સપ્તરત્નાં પાર્શ્વનાથનાં દર્શન-પૂજન ઉત્સાહથી કર્યાં. ત્યાં રોકે દિવસ રવા.

માગશર મુક ૧

રાધનપુરનાં જિતમંદિરનાં દર્શન કર્યા બાદ આગેસર પહોંચ્યા જોગન લીધું. ત્યાંથી પ્રભાતી કરી ૪-૧૫ વાગે માંડવી (કચ્છ) જીન આશ્રમે આવ્યાં. ત્યાં જોગન લઈ ૬ વાગે સાંજે દુર્ગાપુર (નવાવાસ) પહોંચ્યા. ત્યાં સાંજે સાથે પૂજ્ય આચાર્યશ્રી પાસેથી માંડવિક અમલુ કરેલ.

આ તીર્થયાત્રા બાદ તે દુર્ગાપુર ગામનાં મહાનુભાવો કે જેમને જિંદગીમાં આ તીર્થોનાં દર્શન કરેલ ન હતા તેઓને કરાવવામાં આવેલ. આમ જતાં પાતાની રીતે પણ કેટલાક મહાનુભાવો વાતોમાં સાથે લેવાયેલા. મુઝઈથી પણ ખુબજ સારી સંખ્યામાં ગામવાસીઓ પાલીતાણા પધારેલા. પાલીતાણા-સપ્તરત્નાં જીનને રથાને સંઘપૂજનો યોગેલ. યાત્રાળુઓને સંઘપતિ તરફથી લ. શ્રી મહાવીરદેવના ચિત્રથી

૧૧૧) શ્રી. વસંતપ્રભાશ્રી મ. ની પ્રેરણાથી

૧૧૨) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી
૧૧૩) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી
૧૧૪) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી

૧૧૫) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી
૧૧૬) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી

૧૧૭) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી
૧૧૮) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી

૧૧૯) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી
૧૨૦) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી

૧૨૧) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી
૧૨૨) શ્રી. જયમલ શ્રીમતિ સાકરબાઈ હીરજીનાં સ્મરણથી

પરભવતું ભાતુંની અનુક્રમણિકા

વિષય	પેજ
સંપાદકીય નિવેદન	૩
પ્રકાશકીય નિવેદન	૬
હુર્ગાપુર ચાતુર્માસ	૮
દાતાઓની નામાવલિ	૧૭
અનુક્રમણિકા	૧૯
મેઘબાઈ માં હવન પરિચય	૨૩

વિભાગ ૧ લો. [મનનીય લેખો વિ.]

મંગલ મૃત્યુ	૧
પાંચ પ્રશ્ન	૧૫
તાડું થું થાશે ?	૧૬
ત્યારે તું થું કરીશ ?	૧૭
હવે ચેતવું છે ?	૨૦
તે વખતે તાડું કોણ ?	૨૧
સુંદર ભાવના	૨૩
આરાધના	૨૬
ભાવ ઔષધ	૨૮
માનવ જન્મ એટલે ?	૪૨
તેથી તને થું ?	૪૪
તે વેળા તું થું કરીશ ?	૪૭
જો પણ પાપનો પ્રભાવ	૪૯

૧૫૧) એક સફ્ફટકસ્ય

પૂજ્ય સાધ્વી શ્રી ગિરિવરશ્રીજી મ. પૂ. સા. શ્રી સુરેન્દ્ર-
શ્રીજી મ. નાં ગોધરા ચાતુર્માસ પ્રસંગે એમની પ્રેરણાથી.

૧૫૧) માતૃશ્રી વેલખાઈ નાંગરી ગોધરા કચ્છ

હ. સુપુત્ર જાદવજી

૧૦૧) શા. જખુભાઈ નથુ

૧૦૧) શા. ખીમજી પાલણના સ્મરણાથે ગોધરા કચ્છ

હ: પાસુભાઈ

૧૦૧) શા. રતનશી ચાંપશી દેદીઆવાલા હેઢરાખાદ

પૂજ્ય સાધ્વી શ્રી અરૂણપ્રભાશ્રીજી મ. ની પ્રેરણાથી
મલાડ (મુંબઈ) ચાતુર્માસ પ્રસંગે.

૨૫૧) શા. હંસરાજ માદણ મોટા આસંખીઆ

માતૃશ્રી મેઘખાઈની તપસ્યા નિમિત્તે.

૧૨૫) શ્રી આદિજિન મહિલા મંડળ મલાડ

૧૦૧) શ્રી હીરજી માવજી ગાલા નાના આસંખીયા

શ્રીમતિ સાકરખાઈ હીરજીનાં સ્મરણાથે

પૂ. સાધ્વી શ્રી વસંતપ્રભાશ્રીજી મ. ની પ્રેરણાથી

૧૨૫) શા. કેશવજી કુંવરજી ખીદડા કચ્છ

૧૦૧) શ્રી આર્ય તત્ત્વજ્ઞ જૈન મિત્ર મંડળ મુંબઈ

પરભવતું ભાતુંની અનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ
સંપાદકીય નિવેદન	૩
પ્રકાશકીય નિવેદન	૬
દુર્ગાપુર ચાતુર્માસ	૮
દાતાઓની નામાવલિ	૧૭
અનુક્રમણિકા	૧૯
મેઘબાઈ માં છવન પરિચય	૨૩

વિભાગ ૧ લો. [મનનીય લેખો વિ.]

મંગલ મૃત્યુ	૧
પાંચ પ્રશ્ન	૧૫
તારું શું થાયે ?	૧૬
ત્યારે તું શું કરીશ ?	૧૭
હવે ચેતવું છે ?	૨૦
તે વળતે તારું કેાણ ?	૨૧
મુંદર ભાવના	૨૩
આરાધના	૨૬
ભાવ ઔપધ	૨૮
માનવ જન્મ એટલે ?	૪૨
તેથી તને શું ?	૪૪
તે વેળા તું શું કરીશ ?	૪૭
એ પછી પુણ્યનો પ્રભાવ	૫૫

વિષય	પૈજ
તો....કર્મ સત્તા છોડશે ખરી ?	૫૩
માટે જ હજી પરતાંગ છે	૫૬
એમ કેમ કહેવાય ?	૫૭
સુંદર સલાહ	૬૦
સાચી વ્યાખ્યા	૬૨
તેજ સાચું જ્ઞાન	૬૬
સદાચાર-દુરાચારનો ભેદ	૬૯
કડક પણ સાચું	૭૧
આટલું તો જરૂર કરો	૭૩
એનો કદી વિચાર કયો ?	૭૩
સાચું સુખ અને તેનાં સાધનો....	૭૬
ખનતું નથી એમ ન જોલો પણ કરવું નથી એમ કહો	૭૮
વચન પુષ્પાંજલિ	૮૧
પુતજન્મનો કિસ્સો	૮૫
જેનેતર શાસ્ત્રોમાં પુતજન્મનો નિયમ	૮૬
મૃત્યુનો મર્મ	૮૮
ભાવદર્દ-ઔષધ-આરોગ્ય	૮૯
તપથી નાશે વિકાર	૯૧
સર્વથા ત્યાગ્ય અભદ્ર્ય અનંતકાયો	૧૦૨
નિજોદતા જીવો અને કાળની સમજ	૧૦૫
નારકોની વેદના	૧૧૭
પરમાધામીઓની આયુષ્ય યથા બાદ વેદના	૧૨૩

વિષય

પેજ

વિભાગ ૨ નો [દષ્ટાંતો]

શરીરની સાથેકતા	૧૨૬
સામાયિક-પ્રતિક્રમણ (પુણીયો શ્રાવક)	૧૨૮
દે જીભ ! તારા પાંચે	૧૩૧
રાગ અંતે આગ !	૧૩૪
અનંતા તર્યા પણ આપણે કેમ રહી ગયા.	૧૩૬
શુભ કરણીનું ફળ નખળા વિકલ્પોથી હારી જવાય	૧૪૦
માનવજન્મ ફલેલ શા માટે ? ૧૦ દષ્ટાંતો	૧૪૨
શુ ખરેખર જમાનો બદલાયો છે ?	૧૪૪
પરચંખાણુ નિયમોની સમજ	૧૫૬
પરચંખાણુ નિયમોનું ફળ	૧૬૩
સાચી ત્રિકુળા દષ્ટાંત	૧૬૫

વિભાગ ૩ નો. (સ્તવનાદિ)

૫. ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી કૃત—

સિદ્ધાયલ આદિજિન સ્તવન	૧૬૬
શાંતિજિન સ્તવન	૧૬૭
નેમિજિન સ્તવન	૧૬૮
પાર્શ્વજિન સ્તવન	૧૬૯
વીરજિન સ્તવન	૧૭૦
બાર લાવના, ગર્ભિત નમિજિન સ્તવન	૧૭૧
સીમંધર જિન સ્તવન	૧૭૨

”

”

૧૭૩

પરભવનું ભાતું

વિભાગ - ૧ લો.

[વિવિધ દેખો]



સંપાદક :

અચલગચાધિપતિ પૂં. આચાર્ય ભ. શ્રી
ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબના શિષ્ય
સુનિ શ્રી કલાપ્રભસાગરજી મ.

શ્રી નવકાર મહામંત્ર

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો
આયરિયાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું, નમો
લોએ સંવસાહૂણું, એસો પંચનમુ-
ક્કારો, સંવપાવપ્પણાસણો, મંગલાણું
ચ સંવેસિં, પઠમં હોઈ મંગલં.

મંગલ કાવના

વંદે મહાવીરં, વંદે મહાવીરમ્.
અકલં સકલં લલિતમહાંબલં,
નિત્ય નિર્મલં શ્રી જિનં....વંદેં
વિશ્વસ્વામિનં નિરુપમનામિનં,
અપુનર્ભવં મંદિરવાસિનં;
વિભાસિનં સ્વગુણવિલાસિનં,
સુખદં શિવદં શ્રીજિનં....વંદેં
પૂં માણિદૂયસિંહસૂરિ

॥ ૐ હ્રી શ્રી નમો અરિહંતાય ॥

મંગલ-મૃત્યુ [સમાધિ મરણ]

જીવન એક કળા છે તો મૃત્યુ પણ એક
મહાન કળા છે.

જન્મ્યા એટલે આપણે જીવવા મરવાના જરૂર...એ નિઃશંક સત્ય છે. ઇચ્છા હોય કે ન હોય પણ કાળરાજીથી કોઈ પણ છુટવાના નથી. જન્મ્યા એજ આપણા મોટામાં મોટો ગુનો છે. કાળના ઝપાટામાંથી-મૃત્યુમાંથી જે હંમેશાં માટે છુટી જાય તેજ ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે. કિન્તુ તે અવસ્થા મુક્તિ-પંચમગતિ સિવાય બીજા સ્થાને નથી.

જીવ જન્મ્યો એટલે તત્ક્ષણથી જ એને મૃત્યુ લાગુ પડે છે. ક્ષણે ક્ષણે મૃત્યુ સામે બની રહ્યું છે, પણ એને દૂર કરવાની શક્તિ કોઈની નથી. ચરમ તીર્થંકર-ત્રણે લોકના નાથ સર્વેશ શ્રી મહાવીર પ્રભુ એક સમય પુરતું પણ મૃત્યુ અટકાવી શક્યા નથી. “ભસ્મરાશિશ્રદ્ધ પ્રભુ મહાવીરની હાજરીમાં બેસી જાય તો પ્રભુએ સ્થાપેલ ચતુર્વિધ સંઘને એ શ્રદ્ધની ખરાબ દષ્ટિ કંટકરૂપ ન બને” એ માટે ઈન્દ્રે આસનમુક્તિ ગામી પ્રભુ વીરને કહ્યું કે ભગવંત ! આપ એક સમય થોડું વધારે રહી જાઓ ત્યારબાદ અર્થાત્ ભસ્મરાશિશ્રદ્ધ આપની હાજરીમાં બેસી ગયા બાદ આપ ભલે મુક્તિમાં જાઓ. ત્યારે પ્રભુએ ઉપદેશ્યું કે, આયુઃકર્મ પૂર્ણ થયે મારી-તીર્થંકરની

પણ સંજિત નથી કે, હું એક સમયે જે તો બધા બધા પાસે આશ્રય વધારી શકું. બુદ્ધો! પણ તીર પણ સ્વ-શ્યામિતીયને નિષ્કંટક બનાવવા માટે પણ મૃત્યુને એક સમય માટે પણ દૂર ન કરી શક્યા. તો આપણે મૃત્યુથી બચવાનું નથી એ ચોક્કસ છે, સાક્ષાર બગવંતો દરમાવે છે કે:-

મૃત્યોર્વિમેષિ કિં ચાલ ! ય ન જાતં ન મૃશતિ ।

અજાતં નૈવ મૃશતિ કુરુ યન્નમજન્મનિ ॥ ૧ ॥

અર્થાત્ હે બાળક ! તું મૃત્યુથી શા માટે ડરે છે ? ‘મરી જઈશ મરી જઈશ’ એવી અશુભ ભાવના જ તને કાયર બનાવે છે. હે માનવ ! જો તું મૃત્યુથી ધુન્યો તો તારામાં અને અણુસમગ્ર બાળકમાં શું અંતર છે ? એટલે તો પૂર્વ મહર્ષિ ભગવંતોએ માનવને બાળક કહ્યો છે, જગતનો સનાતન નિયમ છે કે “મૃત્યુ જન્મ પામેલાને મુકવાનું નથી જ. અને નહિ જન્મેલાને ગ્રહણ કરવાની એનામાં તાકાત નથીજ.” માટે હે મહાનુભાવ ! ફરીવાર જન્મવું ન પડે તેના માટે યત્ન કર ! આ જગતમાં જન્મ ન જ લેવો પડે એમાં જ આત્માનું ડહાપણ છે. પણ મૃત્યુથી ડરવું કે શોક કરવો, એ મહામૂર્ખતા છે. પણ પોતે જન્મ્યો શા માટે ? એવો પુનઃ પુનઃ પશ્ચાત્તાપ કરવો એ ડહાપણ કહેવાય.

એક અંગ્રેજી કવિએ કહ્યું છે કે-એક નાનો બાળક અંધારા ઓરડામાં જતાં જેમ ગભરાય છે, અને ભૂત પ્રેત ચોરાદિની કાલ્પનિક કથાઓથી તેનો ભય વધતો જાય છે. તે જ રીતે માણસો મૃત્યુથી ડરે છે. મૃત્યુ માટે જાત-જાતની

કલ્પનાઓ કરે છે. અને આવા બીકણ મનુષ્યો મૃત્યુ પહેલા જ કાયર બની મૃત્યુના ભયથી જ મરી જાય છે ‘Cowards die times before death’.

મૃત્યુથી ગભરાય કોણ ?

જેની આખી જીંદગી ધર્મ-પુણ્યાર્જન વિના નિષ્કળ ગંધ હોય, પાપોના ભારા બાંધ્યા હોય તેજ મૃત્યુથી ડરે છે. પણ આખા જીવનભર ધર્મની અપૂર્વ સાધના કરનાર પુણ્ય-શાળી આત્મા શો માટે ડરે ?

સામાન્ય રીતે કહેવત છે કે, “મૃત્યુ એ કાયદો છે, સંજ્ઞા નથી... કે આપત્તિ નથી.” અને એ તદ્દન સહજ છે કે, પ્રકૃતિના આ સનાતન નિયમમાંથી સૌ કોઈને પસાર થવું જ રહ્યું.

જન્મ અને મરણનું ભયંકર ચક્ર અનાદિ કાળથી ચાલ્યા જ કરે છે. પણ કર્મક્ષય કરી મૃત્યુ પરના વિજયથી આ ચક્રને જરૂર ભેદી શકાય છે.

“મરના મરના ક્યા કરે, મરી ન જાણે કોય;

મરના એસા ડીજીએ, ફીર મરના ના હોય.”

એક દૃષ્ટાંત

એક મહાત્માને તેના એક જિજ્ઞાસુ શિષ્યે આશ્ચર્યપૂર્વક પૂછ્યું કે “શુરુદેવ! મૃત્યુ એટલે શું ? કૃપા કરી આપ મૃત્યુ વિષે થોડું-ઘણું મને સમજાવો.”

ત્યારે મહાત્માએ પણ ગંભીર વચનો દ્વારા આશ્ચર્ય

પૂર્વક સામું પૂછ્યું કે અરે ! તને જાણર છે કે જીવન એટલે શું ? શિષ્ય મૌન રહ્યો ત્યારે મહાત્માએ પુનઃ કહ્યું કે જ્યારે તને જીવનનું પણ પુરતું જ્ઞાન નથી તો 'મૃત્યુ એટલે શું ?' એ શા માટે પૂછે છે ? હું તને આજે મૃત્યુ વિષે નહિ પણ જીવન વિષે સમજાવીશ. કારણ કે જે જીવનને સમજે છે તે જ મૃત્યુને સત્ય રીતે સમજી શકે છે. જીવન એ અદ્વિતીય છે તો મૃત્યુ એ અતિ અદ્વિતીય મહાકળા છે. જે સત્ય જગતમાં રહી જીવી જાણે છે તેજ યથાર્થ રીતે મરી જાણે.

મહાત્મા પોતાનું વક્તાવ્ય લંબાવી રહ્યા હતા. સૂર્યદેવે તો ક્યારની વિદાય લઈ અસ્તાચલ પાછળ છુપાઈ ગયા હતા ત્યારે જાણુ ભય ઉપજાવે તેવો ઘોર અંધકાર જામી ગયો હતો. જીવનની કળા ગુરુદેવ સમજાવી રહ્યા છે એ જાણી બધા શિષ્યો પંક્તિબદ્ધ બેસી ગયા.

અચોમાં આગળ વધતાં મહાત્માએ જાણુમાં જગમગતા ત્રીયા (કોટિયા) ના ક્યાનમાં જીવનની કળા સમજાવવાની શરૂઆત કરી કે જુઓ બેટા ! આ ત્રીવો માટીથી બનેલો છે. એમાં માટી-પાણી આદિના મીઠનથી જે આકાર બન્યો છે તેનું નામ છે કોટિયું (ત્રીવો) ! આજનું શરીર પણ કોટિયાનું જ એન માટીનું પુણ્યનું જ છે. પણ કોટિયું એમ ને એમ કોટિયા સંકેતથી એની સાચકતા નથી. કોટિયાનું ખરું કામ છે જીવનને કોટિયાને પ્રકાર પાવવાનું, તેમ આ શરીરની પ્રવૃત્તિઓને પ્રકાર આપી પાવવાનું જીવનને ધન્ય બનાવવાનું છે.

હેન આ કોઠિયું પણ કપાચ...પો, દેવણી મુસાબ છે. તેને જાણી દેવાસળીનો કે અગ્નિનો સંયોગ કાપીને પ્રકાશ મળે જતાવાય છે, ત્યારે માટેનું જાણું કોઠિયું-લેપ (પ્રકાશ આપનાર) છે. દેવણી જાણીને અન્વયે પાછાના અવગતો પ્રકાશ આપવો એનાંજ એની ખરી મહત્તા છે. તેમ માનવ-દેહરૂપ કોઠિયામાં કનંવચાત્ર પ્રાણ-લેપેટ મુકાય છે. તેમજ કુદરતમંદિરરૂપ પો કે તેલ મુકાય છે. આ જાણું મળવા છતાં હજી તેનું અવગત સારક નથી. સમુદ્ર અગરવ દ્વારા સાતની વિનમણીનો સંયોગ મળ્યા જાત એનો પ્રકાશ અન્વયે અપાય ત્યારેજ માનવદેહરૂપ કોઠિયાની ખરી સારકતા મળાય.

એ આવા સંયોગો ન મળે, દેવેટ-પો-દેવાસળી-અગ્નિ-રૂપી સંયોગિનો સંયોગ ન થાય તો એના કેટલાય કોઠિયા અને છે. રૂબીએ છોલે કે પાટું છૂંચી જાય છે ને પાછા તુટી ખાલીમાં મળી જાય છે. માનવઅવગતરૂપ કોઠિયાની પણ આવી જ દિવસિ છે. અજ્ઞાનતા અને સાતની-ચુરુદેવની તથોતિ વિના જન્મનાર અને અવનાર માનવઅવગતરૂપ કોઠિયાં પણ કેંક આવે છે. અને મૃત્યુ પાત્રી પાત્રાણી લાખ અવયોનિમાં રખડી, અટકીને ફટાય છે. એના જન્મથી એક માનવજંતુનો વધારો થયો, ને એના મરણથી કોઈને તેની ખાટ ન ફેર્યાઈ. એ તો આજનો ને ગયો. ગયો નહિ પણ પાછો થયો. કેહી મરી જાય તો કેટલાક કહે છે ને કે "પાછો થયો."

સમુદ્રના સંયોગ દ્વારા જ્ઞાન ને અજ્ઞાની પ્રાપ્તિ થવા

મારે મન ઉપરે મારા જમણે રાજાની આવ જુર છે.
માના જીવના અંતરમાંમાં જાણે જે માનની વિનયારી
અપે જે રાજામાં અરેજ, અરિય, મને કે ક્યાર
આવી જાય તે હાન નિશ્ચય પડે જાય.

અસો આગળ આવી રહી હતી. યુરુદેવ પ્રસન્નવર્તન
આટલી વાર મુઠી સતત જોતી રહ્યા હતા. જેવી રીતે આત્રી
પણ ગયા હતા. જરાય જાણ્યા. ત્યાં તે બહારથી એક પવનનો
ગાપડો આવ્યો. પવનનો ગાપડો આવતાં વેંતજ મહાત્મા
ચીસ પાડી ઉડ્યા. તેટલી વારમાં તે વજ્રમાં રહેલો અગ-
મગાટ કરતો હીપક યુગાર્થ ગયો. સર્વેન માર અંધાર
છવાઈ ગયું. અને આત્ર્ય તો એ થયું કે જેવો હીપક
યુગાર્યો કે તરતજ મહાત્મા ફસકે ફસકે જોરથી કર્ણ
આકંઠ (રુદન) કરવા લાગ્યા. શિષ્યોએ બાણી લીધું હતું
કે યુરુદેવ ફસકા બારી રહી રહ્યા છે. આટલા દિવસોમાં યુરુ-
દેવના પ્રસન્ન મુખ પર ક્યારે પણ ગ્લાનિ, રુદન કે અશ્રુનું
જલગિન્દુ પણ જોયું નથી. અને હમણાં રડ્યા શા માટે ?
બધાય શિષ્યો મહાત્માના બન્ને ચરણોમાં પડી વારંવાર
પૂછવા લાગ્યા કે યુરુદેવ ! આપે પ્રથમ ચીસ પાડી અને
ત્યારબાદ શા માટે રડો છો ?
બધાય શિષ્યોને એમજ લાગ્યું કે યુરુદેવને હીપક ઓત-
પાઈ ગયો તેનું જ હુંજ છે. નહિં તો જીવનકળા સમન્ન-
તા યુરુદેવ આટલી વારમાં રડે શા માટે ?
ત્યાં બધાય જોલી ઉઠ્યા કે યુરુદેવ ! આ નાનકડો હીપ

કોઈએ ખુઝવ્યો નથી પણ પવનના આપટાથી ખુઝાઈ ગયો છે. આપ શાંત થાઓ. હમણાં જ એને ફરીવાર પ્રગટાવી દઈએ છીએ. પણ આપ એકવાર શાંત થાઓ.

ચરણોમાં પડેલા શિષ્યોના મસ્તકો ગુરુદેવની અશ્રુધારાથી ભીંજાઈ ગયા હતા. મસ્તકોને ઊંચા કરી, અશ્રુ લુછી પુનઃ પ્રસન્નવદને ગુરુજી બોલ્યા કે વત્સો ! આ દીપક ખુઝાઈ ગયો કે પવનનો આપટો આવ્યો એના માટે હું રડતો નથી પણ....

બધાય આશ્ચર્યમાં ડૂબી ગયા કે હવે ગુરુદેવ કહે છે કે “ હું દીપક ખુઝાઈ ગયો એટલા માટે રડતો નથી પણ ” આગળ શું કહે છે તે સાંભળવા બધા આતુર થઈ ગયા.

પણ હું માનવજીવન રૂપ દીપકની દશા માટે રડું છું. પવનનો આપટો આવ્યો તેટલા માટે મેં ચીસ નહોતી પાડી. પણ આજે માનવને મૃત્યુનો પવનરૂપ આપટો આવે છે ને ધૂજી જાય છે. કાયર બની જાય છે. એટલા માટે ચીસ પાડી. જેમ આ દીપક પવનના એકજ આપટાથી ખુઝાઈ ગયો તેમ અવિનય, અભિમાન અને પ્રમાદ રૂપ પ્રબલ વાયુમાં માનવની પણ આવી જ દશા થાય તો શું થાય ? હું એટલા માટેજ રડી રહ્યો છું.

બધાયની આંખોમાંથી અશ્રુધારા વહી હતી. અશ્રુ લુછતાં બધાય એક સાથે બોલી ઉઠ્યા કે ગુરુદેવ ! આપનું કહેવું નિઃશંક સત્ય જ છે. આપે બરોબર દેખાંત આપી અમોને સમજાવ્યું છે.

જુઓ વત્સો ! આ માટીના કોડિયાએ પ્રબલ પવનના

મંગલ મૃત્યુ

અર્થાત્ એકવાર બીજ નાશ પામ્યા પછી તેમાંથી અંકુર કુટી શકતા નથી તેમજ માનવજીવનમાં પણ કર્મબીજ સર્વથા ક્ષય થતાં જન્મ અને સંસાર પણ પુનઃ ઉગતા નથી. અર્થાત્ જીવ મુક્ત બની જાય છે.

માટીના સમૂહરૂપ દેહપિંજરનો નાશ થતાં જાય ન થવો જોઈએ. કારણ કે આત્મા તો જ્ઞાનરૂપ છે. દેહ એ આત્મા નથી; અને આત્મા એ દેહ નથી. બન્ને એક-બીજથી ભિન્ન છે. મૃત્યુ તો શરીરનું થાય છે. આત્માનું કદી મૃત્યુ થયું નથી અને થાશે નહિ. કર્મસંયોગે જ શરીર અને આત્માનો સંબંધ છે, શરીરના નાશમાં કરવાનું હોય શું ? ઉદ્દેહ જન્મરિત સંકેલ દુર્ગંધમય દેહપિંજરના ત્યાગમાં આત્મક આવશે જોઈએ.

મૃત્યુ એ આદ્ય કેમ ?

જ્ઞાનસ્વરૂપી આત્મા મૃત્યુ માટે માયકાંગલો બની જાય તો સમજો એ મૃત્યુને આદ્યરૂપ બનાવી દે છે. એની બધીયે સાધના “દુળી દુળીને ઢાંકણીમાં” જેવી બની રહેશે. આ જન્મની સાધનાનો તાર નવા જન્મની સાધના સાથે અખંડપણે સંકળાઈ નહિ રહે. એ તાર તુટી જશે. પુનઃ તે સાધનાના તાર સાંધતા ઘણો સમય લાગી જશે. મૃત્યુ સમયે અશુભ વિચારોમાં એ ક્યાં જશે એ કોને ખબર ? માનવભવ એનાથી કેટલો દૂર રહી જશે એ પણ કોને ખબર ? આ જન્મની સાધનાને વિસ્મૃતિના પડદા અટકાવ-

જિનેશ્વર ભગવંતોની આગળ પણ સમાધિમરણની પ્રાર્થના કરવાની કહી છે કે— હે પ્રભુ ! આપને પ્રણામ કરવાના કૃણ તરીકે મને સમાધિમૃત્યુ મળે. અને તરત જ કહ્યું કે એની સાથે બોધિણીજનો પણ લાભ મળે. આ કેટલી ઉચ્ચ માંગણી છે ? જસ જીવનની અંત ઘડીઓ સુધરી ગઈ તો તેનો આત્માનંદ કાયમ ટકવાનો, અને શુભગતિમાં અવરથ જવાનો, કમે કરી મૃત્યુ પર પણ જરૂર વિજય મેળવવા શક્તિશાળી બનવાનો. આપણે પણ હરદેશજ પ્રભુ વીતરાગ પામે પણ આવા સમાધિમૃત્યુની માંગણી કરવાની છે !

જમે તેમ ધાય પણ આત્માને કાયમી આનંદમાં રાખવા માટે જમે ત્યારે મૃત્યુ પર વિજય મેળવવો રહ્યો. મૃત્યુ વિનાના જીવનની કલ્પના કરીશું તો જીવન એક બોજા રૂપ લાગશે, મૃત્યુ છે તો જ જીવવું મૂલ્ય સમજાય, અધિકારના અસ્તિત્વમાં જ પ્રકાશનું મૂલ્ય જણાય. આપણે દિવસભર કામ કરી ઘાટી ગયા બાદ ઉંઘ-નિદ્રા દ્વારા જેમ સ્ફુર્તિ-શાંતિ પ્રાપ્ત કરીએ છીએ તેમ મરણ દ્વારા જીવનનો થાક ઉતરે છે. અને પંચભવમાં બીજા જીવનનો આનંદ મળે છે.

જો મૃત્યુ હસતે મોઢે ગ્રહણ કરે. શુભ ધ્યાનમાં મૃત્યુ પામે તો જ એની સાધના કાયમી રહે તે આપણે આગળ કહી ગયા છીએ. હવે મૃત્યુ સમયે આત્માને શુભ ધ્યાનમાં રાખવા માટે નિમ્નોક્ત પાંચ વિચારો કેળવવા જરૂરી છે.

(૧) દશ દેહાંતે અતિદુર્લભ આ માનવભવ મને મલ્યો છે. હું તો કેટલો બાગ્યશાળી છું ? જેને દેવતાઓ પણ

પળે પળે ઇચ્છે છે તે માનવભવ હું પામ્યો છું.

(૨) સર્વેશ શ્રી વીતરાગ ભગવંત મારા દેવ છે; અને પંચમહાવ્રતધારી સંયમી સાધુ ભગવંત મારા ગુરુ છે અને જિનેશ્વર ભગવંતોએ વાપિત જૈનધર્મ એજ મારો ધર્મ છે.

(૩) મેં આખી જિંદગી મોજશોખમાં ગુમાવી. હવે પરલોકમાં મારું શું થશે ?

(૪) ખરેખર કુટુંબ-વંશવ આદિના સંબંધો ચાર દિવસની ચાંદની જેવા છે.

(૫) હવે મારે ચાર શરણાં સ્વીકારી લેવા જરૂરીજ છે. ચોરાસી લાખ જીવોનિમાં રહેલા બધાય આત્માઓને મારે ખમાવી લેવા જોઈએ; હિંદુતગહાં કરવી જોઈએ. સુદૃતોની અનુમોદના કરવી જોઈએ. બાવવાહી સ્તવનાદિનો સ્વાધ્યાય કરવો જોઈએ.

બસ આ રીતે જીવ જો સતત જગૃતિ રાખે તો એ મૃત્યુ....‘મંગલ-સ્વરૂપ’ બની જાય છે.

“શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ”



પાંચ પ્રશ્નો

૩. તો જો કે સવારમાં લોકતાં નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરીને પોતાના આત્માને પાંચ પ્રશ્નો પૂછવા.]

પ્રશ્ન ૧. હું કોણ છું ?

ઉત્તર: હું શરીર નથી, શરીરધારી આત્મા છું, શરીરથી અનંત જ્ઞાનનો ભંડાર, અનંત સુખથી ભરેલ અવિ-
થી આત્મા છું છું.

પ્રશ્ન ૨. ક્યાંથી આવ્યો ?

ઉત્તર: ચાર ગતિમાં ભટકતાં ક્યાંકથી આવ્યો છું.

પ્રશ્ન ૩. ક્યાં જઈશ ?

ઉત્તર: આ જીવનમાં કરેલાં સારાં ખોટાં કર્મોના ફલને ભોગવવા કોઈ ગતિમાં આયુષ્ય પૂરું કરીને આવ્યો જઈશ.

પ્રશ્ન ૪. હું શું કરું છું ?

ઉત્તર: આત્માને ભૂલીને શરીરને પાપવા, પાંચ ઇન્દ્રિયોના મનગમતા વિષયો ભોગવવા અને ધન કમાવા માટે દિવસ-રાત્રિ ઉદ્યમ કરી રહ્યો છું.

પ્રશ્ન ૫. મારે શું કરવા લાયક છે ?

ઉત્તર: અઢારે પાપસ્થાનકને છોડીને શ્રી જિનેશ્વરદેવની આરા સુગળ ઉત્તમ પ્રકારનાં ધર્મનાં કામો મારે હંમેશાં કરવા લાયક છે. મનુષ્ય જીવનમાંથી આત્મા પરમાત્મા જની શકે તેમ છે. પરમાત્માના માર્ગે ચાલવા માટે ઉત્તમ ધર્મ-

ક્રિયા અને તત્ત્વજ્ઞાનનો અણગમત અભ્યાસ મારા જીવનમાં
કંમેશન કરવા લાયક છે.

૩૩૩

તારું શું થશે ?

હે આત્મનું ! ભવાંતરથી લાવેલ પુણ્ય ખાઈ જાય છે,
તબું પુણ્ય ઉપાજન કરવાના રીતસરના ઉદ્વેગ કરતો નથી,
પરમાવમાં તારું શું થશે ?

માયામાં મૂંઝાયો, મમતામાં મરાયો, તૃષ્ણામાં તણાવે
આશામાં અટવાયો, જીવન વહી જાય છે,

વિચાર કર, તારું શું થશે

વિષયોના અપવિત્ર ખાડામાં ખૂંચ્યો, વિષયોની કારમ
જાળમાં જકડાયો, ધર્મને હેડે ધર્યો નહિ,

ધર્મ વિના તારું શું થશે ?

પાપકાર્યોમાં હોંશિયારી, ધર્મના કાર્યમાં ઉત્સાહ
વિનાનો, પ્રમાદનો પાર નહિ, આત્મકલ્યાણમાં આજસ,

તારું શું થશે ?

દેવશુરુને ધરાધર જોળખવા નહિ, એમની ઉત્તમ
સેવાથી વંચિત રહેવું, ધર્મની જરૂરીઆત ઉપર ધ્યાન આપતો
નથી, આગળ પાછળનો વિચાર કર, સમજ, નહિ તો,

તારું શું થશે ?

કંચન ને કામિની, જે જ જીવનના આદર્શ માન્યા,
એની પાછળ જીવનની સર્વ શક્તિઓ હોમે છે, પરમાત્માના

પ્રશ્નો

પ્રકૃત તત્ત્વને ઓળખવા, જીવનમાં ઉતારવા જરા પણ
કે પ્રયત્ન કરતો નથી.

તો ચેતન ! તારું શું થશે ?

પાંચે ઇન્દ્રિયોની પરવશતામાં પડી, મોજશોખમાં લીન
અનેક કાર્યોમાં નાણે અનણ્યે સપડાઈ જાય છે. રે !

રોડોના શુભામ ! વિપયવૃક્ષના કીડા ! તારું શું થશે ?

વ્યસનો વહાલાં લાગે છે, આરંભાદિકમાં આગળ વધ-
માં જ પ્રગતિ માને છે, વિપર્યાસમાં આથકતા પામર જીવ !

તારું શું થશે ?

[દરેક આત્માર્યોએ એકાંતમાં પોતાના આત્માને આ
પ્રશ્નો પૂછવા, એનો જવાબ લેવો, શુભ માર્ગમાં નિશ્ચળ
ખનવું. સર્વે પરમ કલ્યાણ પામે!!!!]

ત્યારે તું શું કરીશ ?

બુદ્ધિમાન માનવ !

જ્યારે શરીર રોગોથી ઘેરાઈ જશે, વહાલાંઓના અનેક
કારના ઉપાયો અક્ષણ થશે, વૈદ-દાકતરો પોતાના છેલ્લા
ઉપાયો અજમાવી હાથ ખંજોરશે, સૌ સ્નેહીઓ ગમગીન
ખનશે, છેવટની ઘડીઓ ગણાતી હશે,

ત્યારે તું શું કરીશ ?

શ્વાસ ઘૂંટાતો હશે; નાડોના ધબકારા જુદા હશે, ઠાંધ

ત્યાજે 'હું' શું કરીશ?

તે વખતે તારું કોણ ?

ધર્મ, શાંતિ, દયા, આદિ ગુણરત્નોને મેળવવા માટે આજથી જ તૈયાર થઈ જા. સુંદર ધર્મક્રિયાઓ અને ઉત્તમ તત્ત્વજ્ઞાન આ બંને સાધનોથી તરી જવાશે. એને મેળવવા સાચો ઉદ્યમ કર. આજરો વિજય આત્માનો છે.



તે વખતે તારું કોણ ?

લાગ્યવાન માનવ ! અતુલ શરીરબળ, અધિકારબળ, સ્વારબળ આદિ અનેક બળ મળવાથી મદમસ્ત થઈ ને છે, કોઈની શિખામણ સાંભળવા તૈયાર નથી, પરમાત્માનું ભ્રમ ગમતું નથી, સંત પુરુષોની સંગતિ કરતો નથી, જીવનને કંધા માળે ચડાવી રહ્યો હોવા છતાં પોતાને હોંશિયાર માને છે. પરલોકને બૂલીને આ લોકમાં જ મહાલવા માટે સર્વ ઉદ્યમ આચરી રહ્યો છે, આત્માના વિચારને લેશ માત્ર હૈયામાં લાવતો નથી. વાર્તાને તકામી માનીને, ધર્મની આરાધના એકાદ ગણીને તે તરફ સહેજ માત્ર અંતરંગ પ્રેમ નથી. માનવજીવનની સફળતા માટે સંત પુરુષો જે વિ છે તેનાથી ઉલટા રાહે ચાલવા છતાં પોતાનો જ નાપણ બરેલો માને છે.

પણ હું તને પૃથું છું કે—

તે શરીરમાં અનેક દર્દોનું આક્રમણ થશે, રોગો-પચારો સફળ નહિ બને, લલલક્ષા ડીઝીઝર હકીમો ઉપાયો કરવા છતાં નિષ્ફળ નિવડશે.

હવે ચેતવું છે ?

પુણ્યવાન પ્રાણી ! આત્માની ઓળખાણ વિના તે
કાળ ઓળે ગુમાવ્યો—

ગર્ભાવાસમાં નવ મહિના ઉંઘે માથે લટક્યો, બાળ
ધૂળ અને વિષ્ટા ચૂંથવામાં, યુવાની ઉન્માદમાં, વૃદ્ધાવ
ચિંતામાં પસાર કર્યો—

રોગો આક્રમણ કરે છે, મનની પીડા વધતી જાય છે
જરા-રાક્ષસી ભરખી લેવા મુખ પહોળું કરી રહી છે, ય
રાજની કારમી તલવાર માથે ઝંઝૂમી રહી છે—

હવે ચેતવું છે ?

ધન માટે ઘણું ધાયો, ઇંદ્રિયોની ગુલામી ઘણી કરી,
પ્રેમદાના (નારીના) પ્રેમપાશમાં ફસાયો, કુટુંબના સ્વાર્થ
સ્નેહમાં મૂંઝાયો, આત્માની સંભાળ લેવા ક્ષણ માત્ર વિચાર
કર્યો નહિ—

હવે ચેતવું છે ?

મમતામાં મૂંઝાયો, રાગથી રંગાયો, દ્રેષમાં દુબ્યો,
ક્રોધમાં ફટાયો, માનથી મરાયો, માયાજાળમાં જકડાયો,
જ્ઞાનમાં લપટાયો—

હવે ચેતવું છે ?

પ્રભુને ખૂંચ્યો, સંતસેવા કરી નહિ, સત્સંગ સાધ્યો
નહિ, ઇંદ્રિયોને અંકુશમાં રાખી નહિ, આયુષ્ય ઘોળી
કેપાલિ ઘડી, ચેતન !

હવે ચેતવું છે

કનુ પ્રવચન બાજી છે. આત્મા પ્રત્યે દૃષ્ટિ ફેરવ
પ્રભુને નમનના વિચાર કર. ત્યાગ, તપ, દેરાગ્ય, સત્ય

ખતે તારું કોણ ?

, શાંતિ, લક્ષ્મી, દયા, આદિ ગુણરત્નોને મેળવવા માટે થી જ તૈયાર થઈ જા. સુંદર ધર્મક્રિયાઓ અને ઉત્તમ જ્ઞાન આ ખતે સાધનોથી તરી જવાશે. એને મેળવવા બે ઉદ્યમ કર. આખરે વિજય આત્માનો છે.



તે વખતે તારું કોણ ?

લાગ્યવાન માનવ ! અતુલ શરીરબળ, અધિકારબળ, પરિવારબળ આદિ અનેક બળ મળવાથી મદમસ્ત થઈને દે છે, કોઈની શિખામણ સાંભળવા તૈયાર નથી, પરમાત્માનું નામ ગમતું નથી, સંત પુરુષોની સંગતિ કરતો નથી, જીવનને ઉંઘા માર્ગે ચડાવી રહ્યો હોવા છતાં પોતાને હોંશિયાર માને છે. પરલોકને ભૂલીને આ લોકમાં જ મહાલવા માટે સર્વ ઉદ્યમ આચરી રહ્યો છે, આત્માના વિચારને લેશ માત્ર હૈયામાં લાવતો નથી, ધર્મની વાતોને નકામી માનીને, ધર્મની આરાધના કરનારને ઘેલા ગણીને તે તરફ સહેજ માત્ર અંતરંગ પ્રેમ દાખવવો નથી. માનવજીવનની સફળતા માટે સંત પુરુષો જે માર્ગ બતાવે છે તેનાથી ઉલટા રાહે ચાલવા છતાં પોતાનો જ માર્ગ હડાપણ ભરેલો માને છે.

પણ હું તને પૂછું છું કે—

નાશવંત શરીરમાં અનેક દર્દોનું આક્રમણ થશે, સ્નેહી-ઓના સર્વ ઉપચારો સફળ નહિ જાને, બલલલા ડીઝીઝર દાંતરો અને હકીમો ઉપાયો કરવા છતાં નિષ્ફળ નિવડશે.

નિવૃત્તિ મળે તમારી જાતે જ મન પાવ નિવૃત્તિ પાવે
તે વખતે તારું કોણ

જનર મુંઝવે, કામો પામતો જાય જાય
કોઈ અચનીચ રૂપ જનમ પામી જશે, ચાર દિવામાંથી
શાનાજ સર સંમગના જશે, પાછા પૂજમાં મળી
જશે; મનના મનોરથ મનમાં જ મરી જાય જશે
તે વખતે તારું કોણ

પાપની પરવા રાખ્યા વિના અનેક જોડાં કામો કરે
મેળવેલા પૈસા, મદ્રાન, બગીચા, મોટર, માળા, મિત્ર, બ્ર
ત્રેસ આદિ મનગમતી વસ્તુઓ કામમના માટે મૂકી દેવાને
અવસર અચાનક આવી જાયશે-તે વખતે તારું કોણ
માતા, પિતા, ભાઈ, બહેન, પત્ની, પુત્ર, પુત્રી આદિન
આનંદદાયક સહવાસ તમારે છોડવાની ફરજ પડશે—
તે વખતે તારું કોણ?

માન કે ન માન, પણ ત્રણ હુશમનો તારી પાછળ છળ
જોતા ફરે છે. રોગ, જરા અને મરણ-આ ત્રણમાંથી એકના
અપાટામાં આવી ગયો, એટલે અભિમાનના ચૂરા થઈ જવાના,
અહીંની સઘળી મહેનત ફોગટ થઈ જશે. માટે અંતરથી
વિચાર—
તે વખતે તારું કોણ?

બુદ્ધિના ભંડાર ! આ બધાનો જવાબ તને મોહની
મૂંઝવણના કારણે ન સૂઝે, તો હું કહું છું ! તે વખતે તારો
સાથી એક ધર્મ છે. અન્ય કોઈ સાચું શરણું આપી શકે
તેમ નથી. જીવન ઉજળું બનાવે, રોગ વખતે આત્મધ્યાન

બુલાવે, ઘડપણમાં હાડહાડ થવાનો અવસર ન આવે, અને સમાધિ સહિત મરી શકાય, આ બધી શક્તિ ધર્મમાં છે.

અત્યારથી “ જાગ્યા ત્યારથી સવાર માનીને ઉત્તમ પ્રકારના ધર્મની આચરણ કરવી એ અતિ હિતકર છે.

ધર્મ સર્વત્ર રક્ષણ કરનાર છે, જોમ બરાબર ટુચી જાય તો જોના પ્રત્યે અરુચિ કે બેઠરકારી ન રખાય.

આત્માના વિકાસ માટે ધર્મની આરાધના જીવનની દરેક ક્ષણે જરૂરી છે. જગતનાં સર્વ સાધનો કરતાં ધર્મનાં સાધનો કીમતી છે. પૂર્વે કરેલી ધર્મ-આરાધનાના પ્રતાપે અહીં આતંદ છે. અહીં આરાધના વિના જીવન પસાર કરીશ, તો સંસારની અજળી મુસાફરી મુશ્કેલીભરી થઇ જશે.

ચિત્તથી થેતીને પોતાની ઉત્તમ કુલમર્યાદા સાચવી મુંદર ધર્મની આચરણ કરવા તૈયાર થા, પછી કરી ચિતા નથી.

સંસારના સર્વ જીવો પરમ શાંતિ અનુભવો !!



નિરંતર વિચારવા લાયક મુંદર ભાવના.

૧. શરીર, પૈસાટકા, વિલાસનાં સાધનો અને કુટુંબ-પરિવાર આ બધું નાશવંત હોવાથી સમજી આત્માએ જોના પ્રત્યે પ્રેમ રાખવા જોવો નથી, જેમ બને તેમ મોડ ઘટાડવા ઉચ્ચતી થવું.

૨. સંસારભરનો કોઈ પણ પદાર્થ આ જીવને રોગ, જરા, મરણ વગેરે આક્રમતા અવસરે સાચું શંરણ આપી

૧૩. અનિચ્છા

૧. જ્યારે કોઈ વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મે છે, ત્યારે તે અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે.

૨. જ્યારે કોઈ વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મે છે, ત્યારે તે અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે.

૩. જ્યારે કોઈ વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મે છે, ત્યારે તે અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે.

૪. જ્યારે કોઈ વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મે છે, ત્યારે તે અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે.

૫. જ્યારે કોઈ વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મે છે, ત્યારે તે અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે. આથી જન્મેલી વસ્તુ અનિચ્છાથી જન્મેલી છે.

૬. સન્માર્ગ-શ્રવણ, સંતોષમાનસ, ધર્મ વિચાર, સહનશીલતા, સંતોષ, નમ્રતા, દ્વિવેક વિવેક વગેરે ગુણો આવતાં પાપને અટકાવી દેનારા બને છે.

વિચારવા લાયક સુંદર ભાવના

૯. કોઈ પણ જાતની દુન્યવી ઈચ્છા વિના કરેલ તપથી
જ્યાં પાપકર્મ બળી જાય છે, તેથી આત્મા નિર્મળ બને છે.

૧૦. જગદિતકારક પરમાત્માએ દેખાડેલ ધર્મમાર્ગ
ત્રણે કાળમાં અત્યંત હિતકારક અને સર્વ પ્રકારની શાંતિ
આપનાર છે.

૧૧. સંસારમાં સર્વ જગ્યાએ આ જીવ જન્મ-મરણના
ફેરા કરી આવ્યો છે, કોઈ પણ સ્થાને રહી શકાયું નથી.
મમતામાં મૂંઝાયેલ જીવડો ડુંગળી થાય છે.

૧૨. રાજવૈભવ, ધનના ઢગલા, મોટા બંગલા, સુંદર
શરીર, ખાવાપીવાનાં તથા મોજમજનાં સાધનો મળવાં
સહેલાં છે, પણ ધર્મની પ્રાપ્તિ થવી બહુ દુર્લભ છે.

૧૩. સર્વે જીવો મારા મિત્રો છે, કોઈ મારો શત્રુ નથી
મારાં શત્રુઓ પણ સુખી થાઓ, સહુના મોહ, અજ્ઞાન વગેરે
આંતર શત્રુ નાશ પામે, આત્મિક પ્રગતિમાં આગળ વધી
પરમ શાંતિ અનુભવો.

૧૪. પોતાનાં વાણી, વિચાર અને વર્તનને નિર્મળ
બનાવી આત્મકલ્યાણમાં આગળ વધેલા શુભવાન આત્મા-
ઓની વારંવાર પ્રશંસા કરું છું. તેમના તે તે સારા ગુણો
મારા અંતરમાં નિરંતર વસજો.

૧૫. જગતના જીવો અજ્ઞાનતાવશે ડુંગળી થાય છે, તેમની
અજ્ઞાનતા નાશ પામે, પાપો બળી જાય અને સાચી
શાંતિ પામે, એમ અહોનિશ ઈચ્છું છું.

૧૬. જેઓ સમજાવવા છતાં હોયોને ટાળતા નથી
શિખામણુ આપનાર ઉપર પણ ચિડાય છે; તેમનું પ
કહ્યાણુ થાઓ ! એમના ઉપર દ્રેષ કરવા જેવો નથી, પ
દયા ચિંતવવી જોઈએ.

હે આત્મનુ ! આવી સુંદર ભાવના નિરંતર વિચારી,
જીવન પવિત્ર બનાવવા ખૂબ પ્રયત્ન કર. પરમ કહ્યાણુ પામીશ.

==*

આરાધના.

[દરરોજ રાત્રે સૂતી વખતે નીચે લખેલી ભાવના ભાવવી.]

૧. ગયા ભવોમાં ભેગાં કરીને મૂકેલાં પાપનાં સાધનો
શરીર, ધન, કુટુંબાદિને ત્રિવિધે વોસિરાવું છું.

૨. આ રાત્રિમાં જીંધમાં અચાનક દેહથી આત્મા છૂટી
જાય તો, અત્યારે જે કાંઈ માડું કહેવાય છે તે-શરીર,
સ્ત્રીપુત્રાદિ પરિવાર, પૈસા, મકાન, વેપાર, વસ્ત્ર અને બીજાં
સાધનો સાથે મારે કાંઈ લેવાદેવા નથી. એ બધાંની મમતા
હું તજું છું.

૩. મહાકહ્યાણુકારી, લોકમાં સર્વથી ઉત્તમ, શ્રી અરિ-
હંત, સિદ્ધ, સુવિહિત મુનિ અને વીતરાગભાષિત ધર્મ, આ
ચાર જ સંસારમાં સાચું શરણુ આપનાર છે. એમનું ભાવ-
પૂર્વક શરણુ સ્વીકારું છું.

૪. જીવહિંસા, જૂઠું, ચોરી, મૈથુન, પરિગ્રહ, ક્રોધ, માન,
માયા, લોભ, રાગ, દ્રેષ, કન્યા, ખોટાં કલંક દેવાં, ચાડી
૧૦૦
િ હર્ષ, દુઃખ વળતે જોઈ, પારકી નિંદા, કપટ

સહિત ગુહ, મિથ્યાત્વ, એ અહારે પાપસ્થાનક જે નીચ ગતિમાં લઈ જનાર છે, મોક્ષમાર્ગમાં આડાં આવે છે, તે બધાંને મન, વચન અને કાયાથી દૂર કરું છું.

૫. શરીરાદિ સર્વ અનિત્ય છે. ધર્મ વિના સાચો આધાર કોઈ નથી. સંસાર સદાય દુઃખથી ભરેલો છે. હું એકલો છું, એકલો આવ્યો, એકલો જઈશ, મારું કોઈ નથી, હું દોઈનો નથી. કર્મસંયોગે બધા લેગા થયા છે, એક બાદ ઉપર રાત્રે મળેલાં પંખીઓ સવાર પડતાં ગુઢી ગુઢી દિશામાં ઊડી જાય, તેમ જુદા જુદા જાતનાં પોતપોતાનાં કર્મોનાં ફળ ભોગવવા સહુ ચાલ્યાં જાય. સંયોગને અંતે વિયોગ અને સંપત્તિને છેડે વિપત્તિ રહેલી જ છે.

૬. મારો આત્મા અનંત જ્ઞાની, અનંત દર્શની, અવ્યા-
બાધ સુખમય, સ્વરૂપમય, અનંત શક્તિનો ભંડાર, શાશ્વત,
નિરંજન, નિરાકાર, નિજનંદી, સ્વરૂપલોકતા, અનેક શુભસંપત્તિ
છે, બીજાં સર્વ સંયોગો પર છે. લોકમાં પેસવાથી જેમ
અગ્નિને માર ખાવો પડે છે, તેમ શરીરાદિ પરપુદ્ગલના
સંબંધથી આત્માને દુઃખી થવું પડે છે. માટે સંબંધોનો
ચિત્તથી ત્યાગ કરું છું.

૭. વિશ્વના ઉપકારી શ્રી અરિહંત ભગવંત મારા દેવ
છે. અરિહંતની આજ્ઞા સુજળ અહોનિશ આત્મસાધનામાં
તત્પર સુસાધુ મારા ગુરુ છે, વીતરાગભાષિત ધર્મ ત્રણે કાળમાં
નિશ્ચલ છે. આ ત્રણે તરવો ઉપરના અંતરંગ પ્રેમવડે સમક્ષિત
રત્નને સ્વીકારું છું.

ધનુ, પિંડ પોપડો, તાનમાનમાં સ્ત્રીન ધનુ, વિવધોમાં ચક્ર
ચૂર ખનધુ, માંદા પડનુ, દુઃખી ધનુ, ઘરડા ધનુ, છેવટે
મરી ધનુ, આનુ તું બવોજવ કરતો આવ્યો છે.

યાદ તો કર ! ગર્ભોવાસમાં નવ નવ મહિના અંધારી
ગંધાતી કોટલીમાં ગ્રંધા માથે તે કાઢ્યા. નીચે જઠરાગ્નિનો
બચંકર અગ્નિ, એ બચંકર બહીમાં તું અતિ દુઃખદાયી રીતે
થેકાયો, સાડા ત્રણ કોડ સોય તમાવીને લાલચોળ કરી એક
માલુસના શરીરમાં એક સાથે પોંચી દેવામાં આવે, તેની
જેટલી પીડા થાય એના કરતાં આઠ ગણી પીડા તે ગર્ભ-
વાસમાં સહન કરી, ત્યાર પછી જન્મ વખતની પીડાનો પાર
નહિ અને મરણની દારમી પીડા. આ બધું ત્યાં સુધી
સંસારમાં રહ્યો છે ત્યાં સુધી તારી પાછળ પડેલ જ છે.

તું ઈચ્છીશ કે નહિ ઈચ્છે, પણ સંસારમાં જન્મ્યા પછી
મરણ છે જ, અને અંતિમ મરણ ન આવે ત્યાં સુધી મરણ
પછી જન્મ પણ છે જ. રેંટમાળની ઘડીઓ બરામ અને
હલવાય તેમ તું આયુષ્ય-જળ લઇને એક બવમાં આવ્યો,
આયુષ્ય પૂરું કરું, નવા બવનું આયુષ્ય બાંધું અને ચાલ્યો.

સમયે સમયે છવ સાત કર્મ બાંધે, આવતા બવનું
આયુષ્ય બાંધતી વખતે આઠ બાંધે, અળાધા પૂરી કરે,
આયુષ્ય બાંધ્યા પ્રમાણે અન્ય ગતિમાં ચાલ્યો જાય. આ
સંસારનો સનાતન કેમ, એમાં ફેરફાર કરવાની શક્તિ કોઇ-
નામાં નથી. આત્માનો નાશ કદી નથી. જે શરીરને તું મારું
મારું કહે છે ને માને છે તે તારું નથી. “ પોપટ ! પિંજર

[illegible][illegible]

મહારાજે તેમ જ તેના આજ્ઞાનું પાલન કરી બને
નથી. એને જે સીધું કહેતા પાસમાં આવતા, બેઠેલી
મારે વર્ગ પાસમાં છે. મહારાજાના આજ્ઞાનાં મંત્રાં
‘મદ્યમ’ ‘માન’ ન સંખ્યા’ એ આજ્ઞાની બેઠાનાં વિનં
છે. સરીર સાથે નહિ આવે. અર્થ જ પાડ્યું હશે.
વાને કાલક જ રહેવાનું. બને તેવી સંખ્યા ક્યાં બધું
એમાં ત્રિકયા થયા જ કરવાની. આ વિષયમાં બને
વિચારવાં જેવાં છે.

જી ખંડના માસિક સનતકુમાર ચક્રવર્તી અભિનિયમ
હતા. ઇંદ્રસભામાં એમનાં રૂપમાં વળાવવા થાય છે. તે
પરીક્ષા કરવા આવે છે. પ્રાણાવૃત્ત રૂપ સહ રૂપ જો

છે. રાત્ર નાહવાં બેઠા છે. એવામાં પહોંચે છે. રૂપ બેઘને ખુશી થાય છે. રાત્ર કહે છે કે અત્યારે તો મારું શરીર પીડી વગેરેથી ખરડાયેલું છે, પણ હું જ્યારે નાહી-ધોઈ કપડાં લતાં, મુગટ, આભરણ વગેરે પહેરી સિંહાસન પર બેસું ત્યારે મારું રૂપ બેજો.

પ્રાણણ આઢ્યા ગયા. તૈયાર થઈ રાત્ર સિંહાસને બેઠા. પેલા પ્રાણણ આગ્યા. એકદમ માથું ધુણાવવા માંડ્યા. રૂપનો ઘડીકમાં ફેરફાર થવાથી વિલખા થયા. રાત્રને કહે છે કે અત્યારે તમારું રૂપ ફીકું પડી ગયું છે. ઘડી પહેલાં જે રૂપ હતું તે અત્યારે નથી. તમારું શરીર રોગથી ઘેરાઈ ગયું છે.

આ સાંત્રણીને રાત્રએ ખાત્રી કરી, સાચું જણાયાથી રાત્રને એકદમ વૈરાગ્ય આવ્યો, શરીર અને રૂપનો મોહ છિતરી ગયો, છ ખાંડની ઋદ્ધિને ત્યાગ કર્યો, અંતઃપુર અને પ્રજ્વળનોના મોહજનક વિલાપોને ગણકાર્યા નહિ. સંયમ સ્વીકાર્યું. ઉત્તમમાં ઉત્તમ ચારિત્રની આરાધના કરવા લાગ્યા. શરીરમાં રોગો વધતા ન્તય છે પણ એની લેશમાત્ર પરવા કર્યા વિના તપશ્ચર્યા વગેરેની આરાધના કરે છે. દવા કરાવવાની મનથી ઈચ્છા પણ કરતા નથી. આત્મભાવની રમણતા-પૂર્વક સ્વોદયજન્ય વિપાકને સહન કરે છે. દીનતા કે ગણરામણ તો લેશમાત્ર નથી. ઇદ્રસલામાં એમની ધીરતા અને સહનશીલતાની પ્રશંસા થાય છે. દેવતાઓ વિબુધ એટલે બહુ ડાહ્યા કહેવાય છે. એ જેવા તેવાની પ્રશંસા કરે નહિ.

દેવો કોને પ્રશંસે ? ' દેવા વિ તં નમંસંતિ જસ્ય
સયા મણો ' જેનું ધર્મને વિષે હંમેશાં ચિત્ત રંગાયેલું
તેને દેવતા નમસ્કાર કરે છે. પોતાનામાં સત્ત્વ વિના
પણ સહાય કરે નહિ. સનત્કુમાર મુનિની પ્રશંસા સાંભ
ળે દેવતા પરીક્ષા કરવા માટે વૈદ્યનું રૂપ લઇને આવે
મુનિરાજને કહે છે ' અમે વૈદ્ય છીએ. આપની ચિકિત્સા સાર
સારી રીતિએ કરી શકીશું. અમારી દવાથી આપના રો
ગ નિમૂળ થશે. કંચન જેવી કાયા ણની જશે. ' આવી અ
લાલચો આપે છે.

આ સ્થાને આપણા જેવા આત્માની શી દશા હોય
કોઈ વૈદ્ય જેવું નામ ધરીને જ આવ્યો હોય તેનેય ' ખૂડતો
માણસ તરણાને વળગે ' એની માફક જોલાવવા માટે મન
ભંચુંનીચું થાય, જોલવીને ઉપચાર કયે જ છૂટકો, મટે કે
ન મટે એ તો કર્માધીન, પણ વિહ્વળતાનો પાર નહિ. આ
સ્થિતિમાં આત્મકલ્યાણ આવવું કઠિન જ હોય.

આ મહાપુરુષ સનત્કુમાર ઋષિ તો પેલા જાને દેવોને
કહે છે, ' રોગ એ પ્રકારના હોય છે : શારીરિક અને માન-
સિક અથવા દ્રવ્ય રોગ અને ભાવ રોગ. માનસિક અથવા
ભાવ રોગ ક્રોધ, માન, માયા, મમતા, લોભ, રાગ, દ્રેષ,
આત્મવ્રજાદ્યા, પરનિંદા, યુગ્મશીલતા, બુદ્ધિમત્તા, દીનતા, લાલચ,
શુદ્ધતા, આકારાદિસંસાર વગેરે એકઠા મળીને અનંતા કાળથી
આત્માને સતાવે છે. એ રોગ મટાડવાની શક્તિ જેનામાં
હોય તેજ સાચા વૈદ્ય કહી શકાય.

‘શારીરિક અથવા દ્રવ્યરોગ-ભાવ, શરદી, શૂળ, વાયુ, મેત્ત, આંખ દુઃખની, ખાંસી, ક્ષય, પેટખીડા, મગજની બળાઈ, ગભરામણ વગેરે ગણાય છે, જેકે એ બાહ્ય રોગોના નાકમણતું મૂળ કારણ તો ભાવ રોગો જ છે, છતાં પણ એ બાહ્યરોગોને મટાડવાના પ્રયત્ન સદુ કોઈના સફળ થતા નથી. ભાવ પુરુષોદયે એ ઉપચારમાં સફળતા મેળવી શકાય તો પણ અંતે તો નિષ્ફળ જ થવાના છે.

‘એ આત્માને વળગેલા ભાવરોગો ટાળવાની શક્તિ મારામાં હોય, તો મારી દવા ખુશીથી કરો. બાકી દ્રવ્ય-રોગની કશી કિંમત નથી, અને એ દ્રવ્યરોગનો ઉપયોગ ભાવરોગના નાશ માટે કરવામાં આવે એના જેવું તો જગતમાં કોઈ સુંદર ઔષધ છે જ નહિ.

‘દ્રવ્યરોગ શમાવવાની શક્તિ મારામાં છે, પણ ભાવ-રોગને હટાવવા દ્રવ્યરોગને હું આનંદપૂર્વક સહન કરું છું. એમ કહી પોતાના થૂંક વડે એક આંગળી મુવળું જેવી કરીને બતાવી. દેવતાઓ હાર્યા. શું કહી શકે ? ભાવ રોગમાં તે પોતે દૂબેલા જ એને ટાળવાની તાકાત તો અનંત હવાના સાગર શ્રી અરિહંતદેવ સિવાય બીજા કોઈનામાં છે જ નહિ.

અંતે સતત્કુમાર ચકવર્તી ઘણા વરસો સુધી રોગો સહન કરી ઉત્તમોત્તમ ચારિત્ર પાળી આયુક્ષયે દેવલોકમાં ગયા.

આવા અનેક ઉચ્ચ આત્માઓ પરમાત્માના શાસનમાં થઈ ગયા છે. એક એક દ્રષ્ટાંત સાચી રીતે વિચારતાં હૈયામાં

વૈરાગ્ય આગળ સિવાય રહે નહિ. મનમાંથી નથી નજરે. અનુકૂળતાની રૂઝગાર થાય જાય, પાપોદ્ધવવાને કારણે માટે ખડા પગે હોશિયાર રહેવાય.

મરણ મુજબ ખાતું ખીતું કોને ન મમે ? પણ એ મળી જવાથી શું ? જે સુખ આવે છે, તે પૂર્વના પુણ્યનો ફલ કસવા આવે છે અને દુઃખ કે પીડા પૂર્વના પાપનો નાશ કરવા આવે છે. માટે રાજી ક્યારે થતું ? સુખ આવે ત્યારે કે દુઃખ આવે ત્યારે ? પરમાત્માતું શાસન જેના હિયામાં વસ્યું હોય તેને સુખમાં ગભરામણ હોય અને દુઃખમાં જાગૃતિ હોય ! જ્યારે પુરુષલાનંદી પામર જીવડાને સુખમાં ઘેન અને દુઃખમાં બેચેની હોય. આતું નામ ભાવરોગની ભયંકરતા અને આત્માની પરવશતા.

ગજસુકુમાર સંભારો. દેવકીજીના એ આડમા પુત્ર. માતાની હોંશ પૂરી કરવા કૃષ્ણ મહારાજે દેવને આરાધીને ભાર્ષ મેળવેલો. શરીર અતિ સુકુમાળ. પ્રભુશ્રી નેમિનાથ સ્વામીના ઉપદેશથી વૈરાગ્યનો રંગ લાગ્યો. સંયમ લીધું. કાઉસ્સગ ધ્યાને રહ્યા. સોમિલ સસરો આવ્યો. દેવ થયો. મુનિના માથે માટીની પાખ બાંધી. એમાં ધગધગતા ખેરના અંગારા ભર્યા. વિચાર તો કર ! આ પીડા જોઈ છે ? એકાદ નાનકડો અંગારો ભૂલથી પગે ચપાઈ જતાં શું થાય છે ? વધારે ગરમ થયેલું પાણી પણ શરીરને અડી જાય તો ત્રાસ થાય. અરે; કોઈને દાઝી ગયેલાં બેઠંજો તો પણ ત્રાસ થાય, તો આ દશામાં ઉભા કઈ રીતિએ રહેવાય ? કહો કે એક જ

રમાત્માના શાસનના અનુપમ બળ વડે જ.

શરીર એ હું નહિ. હું જીવો અને શરીર જીવું. શરીરનું મારું નહિ અને મારું તે શરીરનું નહિ. એ ભાવના તેમાં રામેરામે પ્રગટી ગઈ હોય એ જ વીર આત્મા માવા પ્રસંગે સ્થિરતા અને ધીરતા રાખી શકે છે. આવા પ્રસંગે રોપ આવવાને બદલે સમતા આવે છે. વગર વાંકે માથા ઉપર અંગારા ભરનાર ઉપર કેવા વિચારો આવે? કાંઈને આવવા માટેનો આ તો સારામાં સારો પ્રસંગ છે. કાંઈ ન બને તો પણ મનમાં ને મનમાં દાઝ ચડ્યા વિના રહે જ નહિ. એવા જ સમયમાં સસરાને ઉપકારી માનવા અને અન્ય સસરા તો કેવળ તુચ્છ અશાશ્વતી પાઘડી બાંધાવે પણ આ સસરાએ તો મુક્તિની પાંઘડી બાંધાવી એમ વિચારી એને ઉપકારી માનવા જેટલી દશા આવવી એ જેવીતેવી ધીરતાનું કામ નથી. જ્ઞાનની, ડહાપણની, તપની, ક્રિયાની કે કાંઈપણ ઉત્તમ વસ્તુની સફળતા આમાં જ છે. આવા પ્રસંગો સંસારમાં અનેક વાર આવે છે, પણ જે પ્રસંગે આત્મા પોતાના ભાનમાં હોય છે, તે પ્રસંગને જ આવકાર-દાયક માનવો જોઈએ. પરિણામે આઠે કર્મ ખપી ગયાં. શરીરના બળવાની સાથે કર્મ ખપી ગયાં, અને સઘળા ભવ-રોગ ટળી ગયાં. અંતકૃત કેવળી થઈને સિદ્ધિધામમાં ખિરા-જ્યાં. એવા મુનિવરની ધીરતાનો અંશ પણ આપણા જીવનમાં આવે તો જિંદગી સફળ થઈ જાય.

બંધકમુનિના પાંચસો શિષ્યોનો પ્રસંગ વિચારો. પાંચસો

તી લીંસાય છે, આંખો નીકળી પડે છે, માથાના ટુકડા થાય
 . એક એક અંગમાં ત્રાસંદાયક પીડાનો પાર નથી, છતાં
 ક્યાં? આજ્ઞા વિચય, અપાય વિચય, વિપાક વિચય અને
 સ્થિતિ વિચય ધર્મધ્યાન આવી જાય છે. આત્મા ઉપર ચડે
 . શુક્લધ્યાનનો જાળવણીમાન અગ્નિ પ્રદીપ્ત થાય છે. કર્મોનો
 ટો નીકળે છે, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થાય છે અને
 ભુમાં દેહ તણને મુક્તિને વરે છે. દરેક મુનિવરોની આ
 તે મુક્તિ થાય છે.

એવટે લઘુ શિષ્ય રહે છે. શુરુ મહારાજને તેના ઉપર
 હુ પ્રેમ છે, તેથી પાલકને એના પહેલાં પોતાને પીલવાનું
 હે છે. પાલક એટલું પણ કળૂક કરતો નથી. આચાર્યને
 ધારે દુઃખ થાય એની ખાતર શિષ્યને પહેલાં પીલે છે.
 આચાર્ય શિષ્યને નિર્ધોમણી કરાવી મુક્તિમાં મોકલે છે,
 પોતાને કોઈ આવી જવાથી અગ્નિકુમાર દેવ થાય છે. આખો
 હક દેશ બાળી નાખે છે. અહીં આપણે તો એ પાંચસો
 મુનિવરોની અનુપમ સહનશીલતાને જ વિચારવાની છે. દુઃખ
 ક પીડા કોઈનાં કરેલાં આવતાં નથી. હાય કોને? જેના માથે
 માલિક ન હોય તેને, જેને અરિહંત દેવ જેવા માથે નાથ
 કોય તેને ચિંતા શાની? અરિહંત હૈયામાંથી આઘા ખસે
 એટલો વખત મોહનું તોફાન ઊભું જ છે. બાકી જે શુદ્ધમાં
 સેહ ગાજતો હોય તે શુદ્ધમાં હરણિયાં કેળીનાં વન-
 પશુઓ ફરકી શકે જ નહિ. માટે જ પ્રભુને વિનવાય છે કે-

‘તું મુજ હૃદયગિરિમાં વસે,

સિંહ જો પરમ નિરીહ રે;

કુમત માતાંગના યૂથ થકી,
તો પ્રભો ! ગુજ કરી બીહ રે;
સ્વામી સીમંધર ! તું જ્યો.'

કુમારપાલ રાજા પ્રભુની સ્તુતિમાં એજ કહે છે કે મહાપુણ્યથી પરમાત્મા જેવા દેવ મળ્યા અને મોક્ષમાર્ગનો સાચો રાહ બતાવનાર શ્રી હેમચંદ્ર મહારાજ જેવા શુક મળ્યા; મારે હવે શું બાકી છે ? મેળવવા જોશું સઘળું પાત્રી થૂકચો છું, મારે હું બીજી કરી માગણી કરતો નથી. પરંતુ હે પ્રભો ! તમારા વચન ઉપર મને આ સંસારમાં રહું ત્યાં સુધી નિરંતર પ્રેમ હજો. આતું જ નામ ઉત્તમ માંગણી છે. હે ભગવાન મારું હંઃબ ટાળી નાજો; મને સુખ આપો, હું બહુ હંઃબી થઈ ગયો, હવે ચેન પડતું નથી, જીવન આકરું લાગે છે, મારો જટ છૂટકારો કરો—આવી માગણીઓ તો દીન માગણી કહેવાય. પરમાત્માનો સેવક પૌદ્ગલિક સુખહંજને તુચ્છ માને. એ તો આજ્ઞાપાલનમાં સર્વંશ્વ આજ્યું સમજે. એક આજ્ઞા બરાબર માથે આવી ગઈ પછી હુણુંદિનું જોર ચાલતું નથી. કહે છે કે:—

“ આણા તાહરી રે જો મેં શિર ધરી,
તો શું કુમતિનું જોર;
તિહાં નવિ પસરે રે બલ વિપધરતાણું,
કિંગારે જિહાં મોર.”

એ અરિહંત આણાના પાલનથી પૂર્વે અનંતા તર્યા છે, રતમાનમાં અનેક તરવાની કરણી કરી રહ્યા છે, ભવિષ્યમાં અનંત બળ્યાત્માઓ તરશે.

મનુષી આત્મા પાતકનાં અનેક પ્રકારનાં શાકેલી
જનનીના પણ અનુભવને દર્શન પિયારીએ.

શાકેલી જનનીનાં વિચારો તથા તે જનનાં જીવન નાને
જાણવા હોય છે. એને જે જાણીય કોઈ જ્ઞાનામહેતરી
મૂલ્ય છે, તેથી જનનીનાં કોઈ કંઈક રહી શકે તેમ નથી.
તેને પત્નીના નામનાં હોય છે.

પુત્ર મોટા પાત્ર છે. પુત્રાવરણ પાત્ર છે. માતા સૌથી
પુત્રનાં જાન કરે છે. કોઈ કોઈ મુદત, કુપરની, કુપરની
જાણીય ક-પાત્રો એક જ જાને પાડ્યાં છે. પત્નીને રોમ-
કુ રોમની પહે મુખી જોવાય છે. પુત્રનાં, માતાનાં પાત્રો
નાથી, કોઈપણ કામનાં જિજ્ઞાસી. જિજ્ઞાસુ રૂપાં કોઈ છે
જાને રૂપાં આપાય છે, એથી જાણે પાત્રો નથી. નિરંતર
કોઈપણનાં કામ નિર્માન કરે છે. એથી રીતે પાત્રો
અનેક જોવા જોવાયેલાં રહે છે.

જોવાનાં પરમાત્મા શી મહાત્મ્યરૂપે વિચરતા વિચરતા
શાકેલી જનનીના કથાને ખબર છે. જનપાત્રક કાલને વધા-
મણી આપે છે. તથા જનપાત્રકને કૃતિમ આપીને અનુરંભી
જેતા કહિયા અરિહંત જનપાત્રને પ્રદાન કરવા જાય છે. જન-
ના કોઈક પણ પ્રવૃત્તિને જાય છે, કથિત રૂપાને જોવી
જનુ રોમના સાંતળે છે.

અમૃતથી અગિય કુપરની શી જિજ્ઞાસુ સંજગતાં
પાત્રનાં કૃત્રિમ જોવાય છે. પેતાની જાને છે. આત્મિકની આપના
પાત્ર છે. જે આવી પાત્રની આજ્ઞા માને છે. રોમના વચે

માતા અને પત્નીઓ અતિ હઃખ થવાથી વિલાપ કરે છે, અનેક મોહજનક વચનો બોલી તેનું હૃદય ભેદવા અને વૈરાગ્ય ટાળવા પ્રયત્ન કરે છે.

વૈરાગ્ય અને મોહની આ લડાઈમાં વિવેક ધત્તાની તરફ હોવાથી વૈરાગ્ય જીતે છે, મોહને હારવું પડે છે. ધત્તાજીની પૂરી મક્કમતા બાળી માતા અને સ્ત્રીઓ “ આ તો મહા વૈરાગી છે—પરાણે પ્રીતિ ન હોય ” એમ વિચારી રજા આપે છે.

નગરનો રાજા પણ ઉત્સાહપૂર્વક દીક્ષાનો આસ્થવ કરે છે. અતિ આડંબરથી વરઘોડે ચઢીને ધત્તા દીક્ષા લેવા જાય છે. પ્રભુ પાસે આવી સંયમ ગ્રહણ કરે છે.

સ્વમુખે શ્રી વીર જિનવર ધત્તાજીને પાંચ મહાનત ઉચ્ચ રાવે છે. પાંચ મહાનત ઉચ્ચારીને ધત્તા મુનિવર પ્રભુજી પાસે પંચશ્રદ્ધાણ કરે છે કે જાવજીવ લગે મારે છકુંનો તપ અને પારણે આયંબિલ કરવું, એનાં કરતાં ઓછો તપ કરવો નહિ.

આવા પ્રકારનો અભિગ્રહ ક્યારે થાય ? દેહ પરતું મમત્વ ઓછું થાય ત્યારે. અનુકૂળતાની ઇચ્છા ટળ્યા વિના આ સ્થિતિ આવવી બહુ ભારે છે. વાતવાતમાં ખાવા-પીવા, સુવા-બેસવા, ડરવા-ફરવા દરેક બાબતમાં અનુકૂળતાનો જ શોધનાર અને નહિ જેવી પ્રતિકૂળતાથી ભડકનાર કદી ન સંયમને સુંદર રીતિએ આરાધી શકતો નથી. પરમાર્થે સાધુપણું મોજ કરવા કે માનાદિ લેવા માટે નથી.

કહે છે કે ચારિત્રના પ્રાણરૂપ સમતા ચાલી ગઈ, વૈરાગ્ય જીતી ગયો, પછી હજારો મજતો હોય, સેંકડો શિષ્યો હોય

કે દુનિયામાં પછી જામના હોય, પણ એ બધી મહાંની થોડા છે. અનુકૂળતાનો ઈચ્છુક એક પણ મન સીધી રીતે લાખી શકતો નથી; એમાંય શ્રી જિનશાસનનો તપધર્મ સાધવો એ તો મહા ક્ષતિ કામ છે.

જેન સાધુઓનાં શરતને અતિશય નિયમિત બનાવનાર અને જોયે ચલાવનાર શ્રી દશરેકાગ્રિક સૂત્રમાં આકમા અધ્યયનમાં સાધુઓને માટે ‘દેહદુક્ષ્ણ’ મહાશ્લોક’ કહ્યું છે. અનુકૂળતાનો ઈચ્છુક હોતો બને છે, માયાવાણી થાય છે, માન એને જ વળગે છે, ક્રોધ એને જ સતાવે છે, ભય પણ એને જ બહાવે છે, દીનતા એને જ વળગે છે. દુઃકમાં એક અનુકૂળતા ઉપરનો પ્રેમ લાખી જવાથી આત્મા ધણી નીચી દશામાં આવી જાય છે.

મનના મુનિરાજે ધાર તપશ્ચર્યા કરી, શરીર સૂકવી નાખ્યું, ચોંદ હન્ટર મુનિમાં તપશ્ચર્યા કરી અધિક ચડતા પરિણામે શ્રીવીર પરમાત્માએ ત્રેલોકિય રાજની આગળ વખાણ્યા. હેતુદ આરાધના કરી નવ મહિના મુંઠર ચારિત્ર પાંડ્યું. છટુના પારણે આયંબિલ, તે પણ તવન નીરસ, જેના પર માળી પણ ન જોસે એવું કસ વગરતું લાખી દેહને આધાર આપ્યો.

ઠેવટે એક મહિનાનું અનશન કરીને સર્વાયંસિદ્ધ વિમાનમાં તેત્રીશ સાગરોપમના આયુષ્યથી દેવપણે ઉપન્યા, ત્યાંથી ચલી મહાવિદેહમાં ઉત્પન્ન થઈ, મુક્તિમાં જશે. એવા મુનીશ્વરોનાં શુભગાન કરતાં શુવન સદ્ગુણ થાય, આત્મા પવિત્ર થાય.

૫-દાનવોથી પણ પળેપળે ઈચ્છાતી એક અપૂર્વ વસ્તુ.

૭. માનવજન્મ એટલે—અપાર સંસારસમુદ્ર તરવા માટેની એક મહાન મજબૂત સ્ટીમર.

૮. માનવજન્મ એટલે—શાશ્વત (Permanent) શાંતિ અર્પણ કરનાર એક શાંતિ નિકેતન.

૯. માનવજન્મ એટલે—આત્મામાં રહેલ સાચા વિજ્ઞાનના અપૂર્વ ખજાનાને પ્રગટ કરી આપનાર સાચો સાયંટીસ્ટ.

૧૦. માનવજન્મ એટલે—ભાવ એક જ સમયમાં અસંખ્ય યોગ્ય દ્વર રહેલી શિવપુરીમાં મૂકી દેનાર એક દિવ્ય એરોપ્લેન.

૧૧. માનવજન્મ એટલે—અજ્ઞાનરૂપ ઘોર અંધકારમાં જ્ઞાનનો સુંદર પ્રકાશ ફેંકનાર સૌથી ઊંચા પાવરનો ગ્લોબ.

૧૨. માનવજન્મ એટલે—આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ-રૂપ ત્રિવિધ તાપમાં તપી રહેલા આત્માઓને શીતળ બનાવનાર એક જળજર પાણીનો ધોધ.

૧૩. માનવજન્મ એટલે—જર મેદાનમાં મોહમહને પછાડનાર એક મહાન યોદ્ધો.

૧૪. માનવજન્મ એટલે—કથીરસમ બની ગયેલા આત્માને કુંદનસમ બનાવનાર એક મોટો કીમિયાગર.

૧૫. માનવજન્મ એટલે—નાના કે મોટા જગતના સમસ્ત પ્રાણીવર્ગને રક્ષા કરવા માટેનું બીડું ઝડપવાની હિમત કરવા માટેનું એક અપૂર્વ ધામ.

૧૦. માનવજન્મ એટલે પાપના મનસંકલિતનું ફળ એક અપૂર્વ નિમિષમાત્ર.
૧૧. માનવજન્મ એટલે પાપના મનસંકલિતનું ફળ એક અપૂર્વ નિમિષમાત્ર.
૧૨. માનવજન્મ એટલે પાપના મનસંકલિતનું ફળ એક અપૂર્વ નિમિષમાત્ર.
૧૩. માનવજન્મ એટલે પાપના મનસંકલિતનું ફળ એક અપૂર્વ નિમિષમાત્ર.

તેથી તને શું ?

૧. હે ચેતન ! સારીને રૂપિયા તને તારા સત્તાને બરતી હોય તેથી શું ? તારી જીવનનોકાની સત્તામતીને આધાર સત્તામ ઉપર નહિ પણ તારા સદાચાર ઉપર નિર્ભર છે.
૨. હે ચેતન ! કરોડો રૂપિયાનો ટેર તારે ત્યાં હોય તેથી તને શું ? તારા હાથે જેટલા દ્રવ્યનો સહવ્યય થયો હશે તેટલો જ તારી સાથે આવશે.
૩. હે ચેતન ! ટેબલ ઉપર હોય કોડી અને રહેટકેશન ઉપર પગ અક્ષાળી ભિન્ન ભિન્ન અભિનયદ્વારા ગમે તેવા નાસ્તિકોના શિર ડોલાવનારો તું પ્રખરવક્ત્રતા હોય તેથી

તેથી તને શું ?

તને શું ? તારું કલ્યાણ તો વીતરાગ લગવાનની આસાનો
અમલ કરીશ ત્યારે જ થવાનું છે.

૪. હે એતન ! તું ગમે તેવો મોટો સત્તાધીશ હોય
તેથી તને શું ? તારા શિરે ઝૂમતી કર્મસત્તાનો નાશ તો
ધર્મસત્તાના શરણે જ્યારે જઈશ ત્યારે જ થશે.

૫. હે એતન ! તારા મરણ બાદ તારા મનમાં ગમે
તેટલાં બળરો બંધ રહે તેથી તને શું ? તારા જીવનમાં ચાલી
રહેલો અધર્મનો બળર બંધ ન થાય ત્યાં સુધી તારાં
દુર્ગતિનાં દ્વાર બંધ થવાં મુશ્કેલ છે.

૬. હે એતન ! દેખાવદાર તાડના ત્રીજા ભાગ જેટલા,
હાથા અને કઢાવર એવા તારા શરીરથી બલે તું ધરણી
ધૂળવતો હોય તેથી તને શું ? તારી સાચી બહાદુરી તો
અણ્યંતર શત્રુને જ ધૂળવવામાં છે.

૭. હે એતન ! તારે ત્યાં અખસરાઓનાં રૂપને પણ મહાત
કરે એવી સેંકડો સુંદરીના સમુદાય હોય તેથી તને શું ?
માત્ર એકજ શિવસુંદરીને પરણ્યા સિવાય તને સાચી શાંતિ
કદી પ્રાપ્ત થવાની નથી.

૮. હે એતન ! દુનિયાની ભાષા અને શાસ્ત્રો ઉપર
તારો કાબૂ હોય તેથી તને શું ? તારું કલ્યાણ તો પાંચે
ધંદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાબૂ પ્રાપ્ત કરવાથી જ થશે.

૯. હે એતન ! તારા અનુયાયીઓ કરોડોની સંખ્યામાં
હોય તેથી શું ? તું જ્યારે ધર્મનો અનુયાયી થઈશ ત્યારે
જ તારો નિસ્તાર થશે.

૧૦. હે ચેતન ! સારીયે દુનિયા તને યોગજાતી હોય તેથી તને શું ? તારું કલ્યાણ તો સુદેવ, સુયુરુ અને સુધર્મ એ ત્રણને યોગજાતવાગી જ થશે.

૧૧. હે ચેતન ! તને ગમે તેવા દુનિયાના મોટા મોટા પુરુષો સાથે પિછાણ હોય તેથી તને શું ? તારી સર્વ ઋદ્ધિઓ અને સિદ્ધિઓ તો તું જ્યારે તારા આત્માને પિછાણીશ ત્યારે જ તારા હસ્તગત થશે.

૧૨. હે ચેતન ! તને ગમે તેટલી ઉપાધિઓ (ડીગ્રીઓ) પ્રાપ્ત થઈ હોય તેથી તને શું ? તારી સઘળી ઉપાધિઓનો અંત તો તને સત્યધર્મની પ્રાપ્તિ થશે ત્યારે જ થશે.

૧૩. હે ચેતન ! તારી સ્મશાનયાત્રામાં લહેને લાખો માણસો જોડાય તેથી તને શું ? પરલોકમાં તો તારે એક લાએ જ જવાનું છે અને સુખદુઃખો તારે એકલાએ જ ભોગવવાનાં છે.

૧૪. હે ચેતન ! તારા મૃતદેહને તારા લક્ષ્મી સુખકંઠી ખાળે કે ખાવળના લાકડાથી ખાળે તેથી તને શું ? જો તું ધર્મ વિના ખાલી હાથે ગયો તો દુઃખદાવાનલમાં તારે બળવાનું તો કાયમ જ છે.

૧૫. હે ચેતન ! તું જોતેર કળાનો જાણકાર હોય તેથી તને શું ? ધર્મકળાને જાણ્યા સિવાય તારી દુર્ગતિની બલા કદીયે હડનાર નથી.

૧૬. હે ચેતન ! તારા ફોટાની અનાવરણવિધિ લહેને

મોટા મોટા પુરુષોના હાથે ધાય તેથી તને શું ? તારા માત્રા ઉપર લાગેલું આઠ કર્મોતું આવરણ ત્યાં સુધી ફર ધાય ત્યાં સુધી જન્મમરણના મોટા તારે ખાધા વિના ફટકો જ નથી.

૨૨

તે વેળાં તું શું કરીશ ?

૬. હે ચેતન ! હમણાં તો તું પરલોકની ચિંતાને ભૂલી જઈ મોજમજા લૂંટી રહ્યો છે, તે તારા પાછલા ભવની પુણ્યકર્માણીનો પ્રભાવ છે, પરંતુ આ ભવમાં તું કંઈ પુણ્ય નહિ કરીશ તો પરભવમાં દુઃખી થવાનો જ્યારે વખત આવશે, તે વેળાં તું શું કરીશ ?

૨. હે ચેતન ! હમણાં તો તું તપ કરવાની વાત આવે ત્યારે ભૂખે કેમ રહેવાશે એની ચિંતા કરે છે; પરંતુ તીવ્ર પાપોદય જાગતાં ભૂખે મરવાનો પ્રસંગ આવશે, તે વેળાં તું શું કરીશ ?

૩. હે ચેતન ! હમણાં તો તને સમયસર અને તે પણ ગરમાગરમ રસોઈ નહિ મળતાં તારો મિત્તજ જાય છે, પરંતુ દરિદ્ર અવસ્થા આવતાં ઠંડી રસોઈનાં પણ ફાંફાં પડશે; તે વેળાં તું શું કરીશ ?

૪. હે ચેતન ! ઉનાળાની ઋતુમાં ગરમ પાણી ન ભાવતાં તું આઈસ (બરફ) નાંખી ઠંડું ખતાવે છે, પરંતુ પશુપક્ષીના ભવમાં હવાડાતું દુર્ગંધી, કચરાવાળું અને એંડું

ખની કંઠમૂળ આદિ અગ્રદ્ય પદ્ધતિને ખાતાં જીવદયાનો પણ વિચાર કરતો નથી, પરંતુ પશુની ગતિમાં ઘાસ પાવો દુઃખદ પ્રસંગ આવશે, તે વેળા તું શું કરીશ ?

૧૧. હે ચેતન ! હમણાં તો તને કોઈની સેવા અગર આવશ્ય કરતાં કંટાળો આવે છે, પરંતુ ભરૂચના પાડા ધને માલથી ભરેલાં ગાડાં જોયવા પડશે અગર તો પખાથી પાણી વહન કરવું પડશે, તે વેળા તું શું કરીશ ?

૧૨. હે ચેતન ! હમણાં તો તું અભિમાનમાં અધકાઈ છાતી કાઢીને ચાલે છે અને સીને તુચ્છ ગણે છે, પરંતુ ગાળ બન્યા પછી તુચ્છ માનવીઓને પણ સલામ ભરવા અપત આવશે, તે વેળા તું શું કરીશ ?

૧૩. હે ચેતન ! જ્યારે તું નીરાગી છે, ત્યારે તું સોગમાં મસ્ત ખની શક્ય ધર્મકરણી પણ કરતો નથી; પરંતુ ચારેકોરથી રોગ તને ઘેરી લેશે અને બિલકુલ અશક્ત ખની જશે, તે વેળા તું શું કરીશ ?

####

એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧. આજે અનેકાને એક ટંક પૂરતું પણ ખાવાનું મળતું નથી. જ્યારે તને ત્રણ ટંક પેટ ભરીને ખાવાનું મળી રહે છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૨. કેટલાકાને ચોતાની લાજ ઢાંકવા પૂરતો કાપડનો

ટુકડો પણ મળવો મુશ્કેલ છે, જ્યારે તું દરેક ઋતુને અંત-
રૂળ પોશાકમાં મહાલે છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ
પ્રભાવ છે.

૩. જગતમાં અનેક માનવીઓને પગે મુસાફરી કરવી
પડે છે, જ્યારે તારે સમયસર આંગણામાં મોટર આદિ વાહનો
બેસવા માટે તૈયાર જ હોય છે. હે ચેતન ! એ પણ
પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૪. ઠેંટલાકોને માગ્યું પાણી પણ મળતું નથી, જ્યારે
તને વણમાગ્યે દૂધ મળે છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ
પ્રભાવ છે.

૫. જગતમાં સંખ્યાબંધ માનવીઓને પાપી પેટ ભરવા
માટે અનેકોને સલામ ભરવી પડે છે, જ્યારે અનેકો તને
સલામ ભરી રહ્યા છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ
પ્રભાવ છે.

૬. હનિયામાં અનેક માનવીઓ ડગલે અને પગલે સૌ
કોઇની ઠોકરો ખાઈ રહ્યા છે, જ્યારે તું સૌથી ખમા ખમા
થઈ રહ્યો છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૭. ઘણા મનુષ્યોને સુખસાહ્યોનીની એક પણ સામગ્રી
હોતી નથી, જ્યારે તારી પાસે અમન-અમન ઉડાવવા માટે
અનેકવિધ સામગ્રીઓ મોજૂદ છે. હે ચેતન ! એ પણ
પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૮. જગતમાં અનેક પ્રાણીઓ અનેકવિધ રોગોથી પીડાઈ

રહ્યા છે, જ્યારે તારું જાન સુખી માથું પણ દુઃખવા આવ્યું નથી. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૯. જગતમાં કેટલાક મનુષ્યો આંધળાં, બહેરાં, મૂંઝાં, પાંગળાં માલૂમ પડે છે, જ્યારે તને પાંચે ઈન્દ્રિયો સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત થઈ છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧૦. સંખ્યાબંધ માનવીઓ અનાય દેશમાં જન્મ્યા છે, જ્યારે તારો જન્મ ત્યાગપ્રધાન આય દેશમાં થયો છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧૧. અનેક આત્માઓને નીચ કુળમાં ઉત્પન્ન થવું પડ્યું છે, જ્યારે તું ઉચ્ચ કુળમાં ઉત્પન્ન થયો છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧૨. કેટલાક આત્માઓ ગર્ભમાં જ, તો કેટલાક આત્માઓ જન્મ્યા કે તરત જ અને કેટલાક ભરચૌવનમાં પણ મરી નાચ છે, જ્યારે તને હીઘ આયુષ્ય પ્રાપ્ત થયું છે, હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧૩. અનેકોને અનેક પાસે યાચના કરવી પડે છે, જ્યારે તારે કોઈની પાસે હાથ ધરવો પડતો નથી. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧૪. કેટલાકો પોતાનું પેટ ભરવા અસંમર્થ હોય છે, જ્યારે તું અનેક આશ્રિતોનું પોષણ કરી રહ્યો છે. હે ચેતન ! એ પણ પુણ્યનો જ પ્રભાવ છે.

૧૫. કેટલાકોને પાંચ રૂપિયા કમાવવા હોય તો નેવે

૧૧. શેઠાઈ પ્રિય હોવા છતાં યાચવું પડે છે, માટે જ મુ પરતંત્ર છો.

ટૂંકમાં—

તમોને જે જોઈએ છે તે મળે નહિ; અને તથી જોઈતું આવીને ચોટે છે, ત્યાં સુધી તમો કોઈ સત્તાને પરતંત્ર જ છો.

તે સત્તાનું નામ છે કમંસત્તા.

તે સત્તાને જ્યારે જમીનદોસ્ત કર્યો ત્યારે જ તમારે ત્યાં સાચું સ્વરાજ્ય આવશે.

—*

એમ કેમ કહેવાય ?

૧. પોતાની સ્ત્રીની સગવડ ખાતર, નવ મહિના ગર્ભમાં રાખી અસહ્ય વેદનાને સહન કરનાર માતાને અગવડમાં મૂકનારો સપૂત છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૨. દુન્યવી સુખોની પ્રાપ્તિમાં અને તેના જ લોગવટામાં માનવભવને વેડફી નાંખનારો તે ભવની દુર્લભતાને સમજ્યો છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૩. એક પૈસા માટે ધર્મનાં સોગન ખાનારા ધર્મની કિંમત સમજ્યા છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૪. સમસ્ત શાસ્ત્રના પારંગામી ગણાવા છતાં જેઓ પાપથી પાછા હઠવાનો જરા પણ પ્રયત્ન નથી કરતા, તેઓ પડિત છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૫. જેઓ તરી નાચ પાવવાનાં ચીજનાં નથી, તેઓ નેના છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૬. મર્યાં પાણીઓને જીવી ગણિતને બનાવી તેમાં આંખમિંચામણાં કરનારા ત્યાગી છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૭. વાતના વડામાં અને કંઈ પાંચેરના બપોટા કાંઈ વામાં કિસોના કિસો પચાર કરનારા, સમયની કિંમત સમજ્યા છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૮. ગુણગૂંમિમાં તીરકામડા અને જાણીના વાને કિંમત પૂર્વક ઝીઝનારા, પરંતુ સ્ત્રીઓના કટાક્ષ આગળ કાચર બની જનારા બપોટુર છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૯. રાત અને દિવસ પરિવર્ત સાંગળવામાં અને પરિવર્ત કરવામાં મશગુલ રહેનાર કાનનો અને જિહ્વાનો સડુપયોગ કરી રહ્યા છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૦. જે મનુષ્યો ગુણીઓના ગુણગાન કરવાનું શીખ્યા નથી તેઓના હૃદયમાં ગુણાનુરાગ જોડો છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૧. વૈભવવિલાસોની ગેરહાજરીમાં વૈભવોને તહિ લોગવનારા સાચા ત્યાગી છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૨. તાવની ખીમારીમાં માત્ર મગના પાણી ઉપર રહેનારા માલ-મિદાનના ત્યાગી છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૩. પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીનો જેઓ સડુપયોગ કરી શકતા નથી, તેઓ પોતે લક્ષ્મીના માલિક છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૪. જે વડીલો પોતાની સંતતિનું પરલોકમાં શું થશે ? તેની જરા પણ ચિંતા કરતા નથી, તેઓ તેમના હિતસ્વીઓ છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૫. સ્વ અને પરના હિત માટે છતી શક્તિએ તદ્દન બેદરકાર રહેનારા સુસાધુઓ છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૬. દર્દીના દર્દને દફનાવવાને બદલે તેની પાસેથી અઢળક ધન પડાવી દરદીને જ દફનાવી નાંખનાર ડૉક્ટર-વૈદ્યો ન્યાયનીતિના સિદ્ધાન્તને સમજ્યા છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૭. આત્માથી તદ્દન બેદરકાર રહી, માત્ર શરીર માટે જ જિંદગીપર્યંત તનતોડ પ્રયત્ન કરનારા આત્માની અમરતા અને શરીરની અનિત્યતાને સમજ્યા છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૮. અન્યને ડાહી શિખામણો પાઠવનારા અને તે શિખામણોને પોતે જરા પણ અમલ નહિ કરનારા સાચા ઉપદેશકો છે, એમ કેમ કહેવાય ?

૧૯. આત્માની સાથે રહેલી જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની શાશ્વત રિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવાને બદલે ચંચળ લક્ષ્મીની પાછળ ઘેલા થઈને કરનારા બુદ્ધિશાળી છે. એમ કેમ કહેવાય ?

૨૧. પાપવાર જાણી જાણીને પણ જોઈને જોઈને
સાધુતરે ને, એમ કેમ કહેવાય ?

૨૨. માર અને તારા પોતપોતે પાપવાની પાત્રી
પાળી ખાવ ન કરવાસને પુરવાની તૈયારી, એમ કેમ
કહેવાય ?

સુંદર સૂત્રો.

૧. જોવાની ઈચ્છા થાય તો ; કોઈ જુદું તે જ જોતો.
૨. રોવાની માવના થાય તો વમાસ અવગ કૂત
માટે જ રડતો.
૩. મડબુ કરવાની ઈચ્છા થાય તો સોના ગુણ જ મંડ
કરતો.
૪. ખાવાની અભિલાષા થાય તો ગમ (ખામોશ) ખાતો.
૫. પાન કરવાની ઈચ્છા જાગે તો વીતરાણની વાણીનું જ
પાન કરતો.
૬. લૂંટવાની બાવના થાય તો સાતને જ લૂંટતો.
૭. કોથ કરો તો કોથના ઉપર જ કોથ કરતો.
૮. અભિમાની બને તો ધર્મોભિમાની જ બતતો.
૯. કપટ કેળવો તો મોહરાજ સાથે જ કેળવતો.
૧૦. કાંઈ કરવાની તમન્ના જાગે તો 'સોતુ' લાડું કરતો.
૧૧. બોલવાની ચડસ થાય તો હિતકર અને મિષ્ટ
ભાષા જ બોલતો.
૧૨. મારવાની અભિલાષા થાય તો કર્મશયુને જ મારતો.
૧૩. નિંદા કયો વિના ન આવે તો સ્વનિંદા જ કરતો.

૧૩. લોભ ન છૂટે તો ધર્મનો જ લોભ કરજો.

૧૫. સંપ્રદક્ષીત વૃત્તિ ન હોડાય તો ધર્મનો સંપ્રદ કરવાની જ વૃત્તિ રાખજો.

૧૬. ડરો તો પાપથી જ ડરજો.

૧૭. સાંભળવાનું મન યાય તો ધર્મકથા જ સાંભળજો.

૧૮. પાંચવાનું દિલ યાય તો ધર્મનાં જ પુસ્તકો પાંચજો.

૧૯. સોખત વિના ન ચાલે તો ધર્મોન્નનોની જ સોખત કરજો.

૨૦. વ્યસન રાખો તો દાનનું જ રાખજો.

૨૧. કુર ખાજો તો દુર્જનથી જ બાગજો.

૨૨. ટેકો આપો તો ધર્મકાર્યોને જ ટેકો આપજો.

૨૩. તરતાં શીખો તો સંસારસમુદ્ર જ તરતાં શીખજો.

૨૪. નિકંદન કાઢવાની જાવના યાય તો અધર્મનું જ નિકંદન કાઢજો.

૨૫. વધનું હોય તો ધર્મમાં જ વધજો.

૨૬. નાટક જોવાની જાવના યાય તો તમારું સંસાર-નાટક જ જોજો.

૨૭. રીસ કરો તો તમારી દુષ્ટ કાર્યવાહી ઉપર જ રીસ કરજો.

૨૮. ભાંગફોડ કરવાની ઇચ્છા યાય તો કર્મની જ ભાંગ-ફોડ કરજો.

૨૯. શુભચિન્તન કરો તો અન્ય શુભીન્નનોનાં જ કરજો.

૩૦. દોષને સલાહ આપવાનું મન યાય તો હિતકર જ સલાહ આપજો.

૧૧. ગાય રીધે તેણે પુત્રેનું પાપ જાણી પામી જાય
તેવડાને.

૧૨. સદા રીધેને માનમાં ગાય તે મન જાણે જાય તે
જેને જાણ માનજે.

૧૩. જ્ઞાન કરે તો જ્ઞાનમંદિરમાં જ જાય.

૧૪. મન જાણે તો મનમંદિરમાં જ જાય.

૧૫. જાપાની મંદિર ગાય તો ગાય મંદિરમાં જાયને જ
કાપજે.

૧૬. ધુવે તો આત્માને જ મેલે પાણી.

૧૭. નમવાનું મન ગાય તો મનમાં જાયને જુગીજનોને જ
તમજે.

—X—

સાચી વ્યાખ્યાઓ.

૧. પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોને જીતે તે જ સાચો
શૂરવીર.

૨. ધર્મનું આચરણ કરે એ જ સાચો પાંડિત.

૩. સદા સત્ય વહે એ જ સાચો વક્રા.

૪. જગતના તમામ જીવોને અભયદાન આપે એ જ
સાચો દાતાર.

૫. તત્ત્વોની વિચારણા કરવી એ જ બુદ્ધિ પામ્યાનું
સાચું ફલ.

૬. વ્રત-પચ્ચક્ષણાણુને ધારણ કરવા એ જ દેહથી પ્રાપ્ત
કરવા લાયક સાચો સાર.

૭. અન્યને જ્ઞાન આપવું એ જ વિદ્યા ભણ્યાની સાચી સાર્થકતા.

૮. નિર્જાણીય રક્ષણ કરવું એ જ શક્તિ પામ્યાની સાચી સફળતા.

૯. ધર્મવિહીનપણું એ જ સાચી દરિદ્રતા.

૧૦. સુદેવ, સુચરુ અને સુધર્મમાં અળંગ વિશ્વાસ એ જ સાચી ધનાઢ્યતા.

૧૧. અસંતોષ એ જ સાચું દુઃખ.

૧૨. જીવનમાં ધર કરી બેઠેલા ચોરી અને જારી નામના દુર્ગુણો એ જ સાચી નામોશી.

૧૩. અંતરના મલિન વિચારો એ જ સાચી કાળાશ.

૧૪. સમ્યગ્જ્ઞાનનું અર્પણ કરવું એ જ સાચું દાન.

૧૫. ગમે તેવા સંલોભોમાં પણ ન્યાયના માર્ગથી ચલિત ન થાય એ જ સાચો ધીર.

૧૬. રાગ અને દેવ એ જ આત્માના સાચા શત્રુઓ.

૧૭. શુરુનો ભોગ સ્વાધીન હોવા છતાં જે ધર્મનાં વચનોને નથી સાંભળતો એ જ સાચો ધીઠ.

૧૮. અપકારીના ઉપર પણ ઉપકાર કરવો એ જ સાચી સજ્જનતા.

૧૯. રાત અને દિવસ વિષયોમાં રક્ત રહેનાર એ જ સાચો અંધ.

૨૦. પારકાની નિંદા કરનાર એ જ સાચો ઘોષી.

1. 1990年12月，在《中国环境报》上，刊登了“中国环境状况令人担忧”的文章，指出中国环境状况令人担忧，并呼吁全社会关注环境问题。

1935

2. The first of these is the fact that the
the second of these is the fact that the

১১. এইভাবে করা কৃপারূপে যদিও প্রচলিত
কিন্তু প্রকৃত পক্ষে অসংগত ও ভুল। এতে প্রকৃত
অর্থহীন।

24. Գրե՛ք այն մեկն ան մեկ այդն իմ
մարմնի մեջ ապրելու օգնություն.

૨૬. આત્મામાં સંકેત નિર અજ્ઞાન એ જ અમાનસવાનો સાથો અંધકાર.

૨૭. વિખેલી વૃક્ષાને શ્રીપાત્માચારીદાસજીએ બાંધી
એ જ સાચું પાળી.

૨૮. પાતાની ક્ષિયા મુજબ પાતાના ધનને સન્માર્ગે
વાપરનાર એ જ ધનનો સાચો માલિક.

૨૬. પારકી નિંદા કરનારા, ખોટા આક્ષેપો મૂકનાર અને પારકા મર્મને પ્રગટ કરનાર એજ સાચો ચંડાળ.

૩૦. સત્ય જોડવું, તપ કરવો, ઇન્દ્રિયોના નિયંત્રક કરવો અને સર્વ જીવોની દયા પાળવી એ જ સાચી શોધ ક્રિયા.

૩૧. વિષય-કપાયેની અગ્નિમાં બળી રહેલા આત્માને બચાવી લે એ જ સાચો ઉપકારી.

૩૨. જન્મ અને મરણરૂપ દુઃસાધ્ય રોગોનું જ્યાં નિદાન થતું હોય એ જ સાચી હોસ્પિટલ.

૩૩. સમયે પણ સાચી વાત ન કહેતાં દરેક પ્રસંગે મીઠું બોલી હાથ હાથ કરવાની કુટેવ એ જ સાચું માખણ.

૩૪. અન્યને હેરાન કરવાની દુષ્ટ બાવના એ જ સાચી દુર્જનતા.

૩૫. પોતાનું અને સમય મળે પરતું આત્મકલ્યાણ સાધવાની તમજા એ જ સાચી સાધુતા.

૩૬. આઠ કર્મોના પંજમાં ફસાયેલા આત્માને મુક્ત કરવો એ જ સાચું સ્વરાજ્ય.

૩૭. ચતુર્ગતિરૂપ સંસાર એ જ સાચું કારાગૃહ.

૩૮. ગમે તેવાં સંકટોમાં સપડાવા છતાં અધર્મ કાર્ય નહિ કરવું એ જ સાચી કુલિનતા.

૩૯. પોતાના સ્વાર્થ માટે પારકાના હિતને હણનારા એ જ સાચા રાક્ષસો.

૪૦. પિતાની પેઠે પ્રજાનું રક્ષણ કરે એ જ સાચો રાજા.

૪૧. વિપત્તિઓમાં મદદગાર થાય એ જ સાચો મિત્ર.

૪૨. સગીરોના આત્મહિતની ચિંતા કરે એ જ સાચા વડીલો.

૧૨. તન અને ધનના લોગે પણ, ધર્મની રક્ષા કરવાની તમન્ના જગાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૩. પુણ્ય, પાપ, પરલોક અને આત્મા આદિ પદાર્થોના અસ્તિત્વમાં શ્રદ્ધાને દૃઢ બનાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૪. સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મનું સન્માન પેઢા કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૫. ભક્ષ્ય, અભક્ષ્ય, પેય અને અપેય પદાર્થોની પિછાણ કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૬. અહમ્ અને મમની માયામાં અંધ બનેલી દુનિયાને હું કોઈ ચીજ નથી અને જગતમાં મારું કોઈ નથી, આ ભાવનારૂપ અંજનથી દેખતી કરે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૭. અન્યના અવગુણ જોવાને બદલે પોતાના અવગુણો જોતાં શીખવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૮. પુણ્યને પુણ્ય જ અને પાપને પાપ જ માનવાની માન્યતા ઉત્પન્ન કરી આપે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૯. જગતભરના તમામ પૌણ્ડલિક પદાર્થો મળવા સુલભ છે, પરંતુ વીતરાગકથિત ધર્મ મળવો અતિ દુર્લભ છે, આ સિદ્ધાન્તમાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ પેઢા કરી આપે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૦ સત્તા અને સંપત્તિનો સદુપયોગ કરતાં શીખવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૧. પત્નીની ખાતર જન્મદાતા માતા-પિતાને મુંઝ

રાખવાની નીચ (હલકટ) કાર્યવાહી ન કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૨. દુરાચારની દુષ્ટતા અને સદાચારની શ્રેષ્ઠતાને સમજાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૩. આ લોકમાં જ માત્ર ઉપયોગી થઈ શકે તે બધું જ્ઞાન મિથ્યાજ્ઞાન છે, એવી માન્યતા પેદા કરે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૪. સંસારનાં સમસ્ત બાંધનોમાંથી હું મુક્ત થઈશ એવા મનોરથો ઉત્પન્ન કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૫. ઘોડા સાથે ગધેડાની, કસ્તૂરી સાથે કાઢવની અને હીરા સાથે પથ્થરની સરખામણી કરવાની મૂર્ખાઈ ન કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૬. ત્યાગધર્મ સિવાય કોઈની પણ મુક્તિ થઈ નથી, અને થશે પણ નહિ, આ સિદ્ધાન્તમાં સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા ધરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.



સદાચાર અને દુરાચારનો ભેદ.

૧. સદાચાર એ સોનું છે, જ્યારે દુરાચાર એ કથીર છે.

૨. સદાચાર એ સ્વર્ગની ચાવી છે અને દુરાચાર એ નરકનું દાર છે.

૩. સદાચાર એ સુખનો ખજાનો છે, અને દુરાચાર એ દુઃખનો હુંગર છે.

૧૨. તન અને ધનના ભોગે પણ ધર્મની રક્ષા કરવાની તમત્તા જગાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૩. પુણ્ય, પાપ, પરલોક અને આત્મા આદિ પદાર્થોના અસ્તિત્વમાં શ્રદ્ધાને દૃઢ બનાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૪. સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મનું સન્માન પેદા કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૫. ભક્ત્ય, અભક્ત્ય, પેય અને અપેય પદાર્થોની પિછાણ કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૬. અહમ્ અને મમની માયામાં અંધ બનેલી દુનિયાને હું કોઈ ચીજ નથી અને જગતમાં મારું કોઈ નથી, આ ભાવનારૂપ અંજનથી દેખતી કરે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૭. અન્યના અવગુણો જોવાને બદલે પોતાના અવગુણો જોતાં શીખવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૮. પુણ્યને પુણ્ય જ અને પાપને પાપ જ માનવાની માન્યતા ઉત્પન્ન કરી આપે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧૯. જગતભરના તમામ પૌંડ્રગણિક પદાર્થો મળવા સુલભ છે, પરંતુ વીતરાગકથિત ધર્મ મળવો અતિ દુર્લભ છે, આ સિદ્ધાન્તમાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ પેદા કરી આપે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૦ સત્તા અને સંપત્તિને સદુપયોગ કરતાં શીખવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨૧. પત્નીની ખાતર જન્મદાતા માતા-પિતાને બુદ્ધ

૧૩. રામરાજ્યની સ્થાપના કરવાની ભાવનાવાળાઓએ લાખો વર્ષ પહેલાંની સંસ્કૃતિને અપનાવવી પડશે અને આજની સંસ્કૃતિને ભગાડવી પડશે.

૧૪. ચૌદ વર્ષની છોકરી કૌલેન્દ્રિયનના પ્રેમપાશમાં પડી માગી જવાનું સમજી શકે, પણ તે જ ઉમ્મરની છોકરી દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય તો તે પોતાના હિતને સમજી શકતી નથી એવો ન્યાય તોળનારા ભેળવાળા ન્યાયાધીશોની હયાતી માટે હિન્દુસ્તાનને મગરૂર બનવાની જરૂર છે !

૧૫. આ લોકમાંથી પરલોકમાં અને પરલોકમાંથી અન્ય લોકમાં પરિવ્રમણ કરી રહેલા લોકની તે પરિવ્રમણક્રિયા મંદ કરવા માટેના સાચા ઉપાયો બતાવનારા જ સાચી લોકસેવા બનવી રહ્યા છે.



આટલું તો જરૂર કરો

૧. સાતે વ્યસનનો ત્યાગ કરજો, પણ દાન દેવાના વ્યસનને કદી છોડશો નહિ.

૨. બધાંનો લોક છોડજો પણ ધર્મના લોકી તો જરૂર મનજો.

૩. કોઈથી ડરશો નહિ પણ અપકૃત્યથી તો ડરતાં જ રહેજો.

૪. પારદી વસ્તુ છીનવી લેવાની દુષ્ટ ભાવના થાય ત્યારે ભાંગળા બનવાનું પસંદ કરજો.

એમ ખોલનારા અને લખનારા કેવળ મિથ્યાત્વરૂપ સંક્રિ-
પાતમાં ઘેરાયેલા લયંકર કોટિના દર્દીઓ છે.

૭. જે જમાનામાં સ્વચ્છંદતા અને શિથિલતાને પ્રચાર-
નારાં સાધનો વધુ હોય તે જમાનામાં ધર્મના નિયમોને
ખૂબ જ મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે. તે બંધનોને શિથિલ
કરનારા સ્વચ્છંદતાને પોષનારા છે.

૮. જૂના જૂના ઇતિહાસોની શોધખોળ કરનારાઓએ
હું કયાં હતો, કયાંથી આવ્યો, કયાં જઈશ, મારું પરિભ્રમણ
કયા કારણે છે, એમ પોતાના ઇતિહાસની પણ શોધખોળ
કરવા પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે.

૯. કોઈ ચીજની અછતનો અને ગરબળ ધરાકની ગર-
બનો લાલ ઉઠાવી તે વસ્તુના મોંમાગ્યા દામ લેવા એ
પણ એક ભતની અનીતિ છે.

૧૦. નટભવન, અરીસાભવન અને હસ્તિસ્કંધઆરોહણ
એ કાંઈ મોક્ષમાર્ગનાં સાધનો નથી, પણ તેનાં શાશ્વત અને
સાચાં સાધનો સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર જ છે.

૧૧. મુનિના નામનો અને વેપનો મોહ રાખનારાઓને
તેને અનુકૂળ ચારિત્રપાલનનો અને શક્ય આજ્ઞાના પાલનનો
પણ મોહ રાખવો જરૂરી છે.

૧૨. પર પંચાતની પટલાઈ કરવામાં આવે સુધી ઘણું
ગુમાન્યું, હવે તો પોતાના આત્માની પંચાત કરવામાં
મળેલી સુંદર તકનો ઉપયોગ કરવો એ જ હજીપણ ભરેકું છે.

૧૩. રામરાજ્યની સ્થાપના કરવાની ભાવનાવાળાઓએ ત્રાજો વર્ષ પહેલાંની સંસ્કૃતિને અપનાવવી પડશે અને આજની સંસ્કૃતિને ભગાડવી પડશે.

૧૪. ચૌદ વર્ષની છોકરી કૉલેજિયનના ગ્રેમપાશમાં પડી ભાગી જવાનું સમજી શકે, પણ તે જ ઉમરની છોકરી દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય તો તે પોતાના હિતને સમજી શકતી નથી એવો ન્યાય તોળનારા લેજવાળા ન્યાયાધીશોની હયાતી માટે હિન્દુસ્તાનને મગરૂર બનવાની જરૂર છે !

૧૫. આ લોકમાંથી પરલોકમાં અને પરલોકમાંથી અન્ય લોકમાં પરિભ્રમણ કરી રહેલા લોકની તે પરિભ્રમણક્રિયા બંધ કરવા માટેના સાચા ઉપાયો બતાવનારા જ સાચી લોકસેવા બનવી રહ્યા છે.



આટલું તો જરૂર કરો

૧. સાતે વ્યસનનો ત્યાગ કરજો; પણ દાન દેવાના વ્યસનને કદી છોડશો નહિ.

૨. બધાંનો લોભ છોડજો પણ ધર્મના લોભી તો જરૂર બનજો.

૩. કૌઈથી ડરશો નહિ પણ અપકૃત્યથી તો ડરતાં જ રહેજો.

૪. પારકી વસ્તુ છીનવી લેવાની દુષ્ટ ભાવના થાય ત્યારે પાંગળા બનવાનું પસંદ કરજો.

તે બેઠાં બેઠાં

૧. જોઈને પાપ થાય તે પાપને, પરંતુ પાપના કારણે
સમસ્ત જાત જાતનાં દુષ્ટતાં.

૨. કેઈના પાપને જાણીને પાપ થાય તે પાપને જોઈને નહિ
પણ પાપ થાય તે પાપને જોઈને જ નહિ.

૩. જોઈને પાપ થાય તે પાપને જોઈને જ નહિ, પરંતુ
માર્ગમાં જાણીને પાપ થાય તે પાપને જોઈને નહિ.

૪. કેઈના પાપને જાણીને પાપ થાય તે પાપને જોઈને, પરંતુ
કેઈના પાપને જાણીને (પાપને) તે પાપને જોઈને નહિ.

૫. કેઈના પાપને જાણીને પાપ થાય તે પાપને જોઈને, પરંતુ
તેમની કમજોરિયા કરવાની મૂળોર્થ કદી કર્યો નહિ.

એનો કદી વિચાર કર્યો છે ?

(૧) માનવજાત નહ્યો તે જાણે, પણ કહ્યો કેટલો ?
એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૨) આ વસ્તુ સારી અને આ વસ્તુ ખરાબ એ બેકેને
સમજ્યા, પરંતુ સુદેવ કોણ અને કુદેવ કોણ એનો કદીયે
વિચાર કર્યો ?

(૩) ધર્મના મર્મને સમજ્યા વિના શા માટે એમાં
દોડડોડાપણ કર્યું જોઈએ, એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૪) ધર્મ કરવાથી કેટલા ફાયદા થાય છે અને અધર્મથી કેવું ભયંકર નુકસાન થાય છે, એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૫) આજના વિલાસી વાતાવરણમાં પણ વૈભવવિલાસના માલિકો પણ અવસરે અવસરે ધર્મકરણીને ભૂલતા નથી, તો મારા જેવા પામરને કરવામાં શો વાંધો આવે એમ છે ? એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૬) મારી નિંદા કોઈ કરે તો હું લાલપીળો થઈ જાઉં છું. તો મારે કોઈની પણ નિંદા કરવાની શી જરૂર છે ? એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૭) મરવાનું નક્કી જ છે તો પછી સંસારસમુદ્રને તરવા માટે અને શિવસુંદરીને વરવા માટે આજ સુધી મેં શું કર્યું ? એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૮) તોરી બે આંખો મીચાયા પછી બધું જ અહીં રહી જવાનું છે, તો પછી મારું મારું કરી શા માટે તું મૂંઝાઈ રહ્યો છે, એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૯) ઘઉં અને કાંકરા બંને ભેગા હોય છે તેમાંથી ઘઉંને રાખી કાંકરાને ફેંકી દઉં છું, પણ અનેક ગુણોમાંથી અવગુણ શા માટે ગ્રહણ કરું છું ? એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૧૦) માનવભવની મહત્તા ત્યાગથી જ છે, તો પછી તેને ભોગોમાં શા માટે વેડફી નાંખવો જોઈએ, એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૧૧) તપ, જપ, ક્રિયાકાંડ તો ઘણા જ કર્યા, પણ

મનનો મેલ હટાવવા કેટલો પ્રયત્ન કર્યો, એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૧૨) દુનિયાનાં સમસ્ત કાર્યોમાં મનને મક્કમ બનાવાય છે, પણ ધર્મકાર્યોમાં તેને કેમ નિર્જાળ બનાવી દેવાય છે. એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૧૩) જે આંખનો અંધાપો જેટલું યુક્તિસાન નથી કરતો તેના કરતાં કંઈક ગાળું યુક્તિસાન અસાનતાનો અંધાપો કરી રહ્યો છે, એનો કદી વિચાર કર્યો ?

(૧૪) વિપયોના લોગવટામાં હમણાં તો લહેર માલમ પડે છે. પણ પાછળ તેનો ફેર કેટલો છે, એનો કદી વિચાર કર્યો ?



સાચું સુખ અને તેનાં સાધનો.

ધર્મથી સુખ અને પાપથી દુઃખ થાય છે. એ સિદ્ધાંત સર્વ ધર્મવાળાઓએ સ્વીકાર્યો છે, માટે પાપ નહિ કરતાં ધર્મનો સંપ્રહ કરવો જોઈએ.

જે લોકો એમ માને છે, કે સુખ અને દુઃખને આપનાર ઇશ્વર છે, એ તેમની માન્યતા ખિલકુલ કપોલકલ્પિત હોઈ મિથ્યા ઠરે છે : કારણ કે નિરંજન નિરાકાર, પરમ-કૃપાળુ, રાગદ્વેષ વિનાના પરમાત્માને રાગ અને દ્વેષની પ્રવૃત્તિથી ભારોભાર ભરેલી દુનિયાને ઉત્પન્ન કરી તેને સુખ અને દુઃખ આપવાનું કોઈપણ પ્રયોજન જણાતું નથી.

હે ભગવાન ! પ્રશાન્ત રસમાં નિમગ્ન થયેલ જે યક્ષ

ઓથી પ્રસન્ન તારું મુખક્રમલ છે, તારો જોળો સીના સંગ વિનાનો છે, તારા બન્ને હાથો શસ્ત્ર વિનાના છે, અને તેથી જ જગતમાં તું વીતરાગ દેવ કહેવાય છે.

સંસારરૂપી વૃક્ષને મૂળથી ઉજેડી નાખનાર કોઈ મહોન્મત્ત હાથી હોય તો તે માત્ર એક (સમ્યક્) જ્ઞાન જ છે.

જડતારૂપી અધિકારનો નાશ કરનાર કોઈ સાચો સૂર્ય હોય તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

ત્રણ જગતમાં રહેલા સર્વ પદાર્થોને દેખાડનાર કોઈ અપૂર્વ નેત્ર હોય તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

ઇદ્રિયોરૂપી હરણોને મુશ્કેટાટ ખાંધનાર એ કોઈ જબર-જસ્ત જાળ હોય તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

The great aim of education is not knowledge but action.

શિક્ષણ દેવાનો મુખ્ય હેતુ જ્ઞાન નથી પણ આચરણ છે. નિબંધ જવાના બાયથી જે ડરતા નથી તેને પોતાના કાર્યમાં જરૂર ફેરવે મળે છે.

ચંદનના (મુળડ) બારને વહન કરનારો ગદંબ, ચંદનનો બાગી નથી, પરંતુ બારનો જ બાગી થાય છે. તે જ મુજબ ચારિત્ર વિનાનો જ્ઞાની માત્ર જ્ઞાનનો જ બાગી થાય છે; પરંતુ સફળતાનો બાગી થતો નથી.

કોઈ માણસ તમારે ત્યાં વ્યાજ વગેરેની વાતચીત કર્યા વિના રૂપિયા મૂકી જાય તો તેને વ્યાજ મળતું નથી, તેમ

અજ્ઞાન જનતાને જે છેતરવામાં જ કામ લાગતો હોય, અને વીતરાગ પ્રભુની શક્ય આજ્ઞાને શિરોધાર્ય કરવાનો તેનો હેતુ જે ન હોય, તો તે ખાર પણ લીંપણ ખરાબર છે.

૩. સુંદર કવર, સુંદર કાગળ, સુંદર મુદ્રણ અને મોટા બીબાંવાળા સંસ્થાઓના રિપોર્ટમાં માત્ર લાંબી લાંબી, ડાહી, સેવાની અને ધર્મકાર્યોની વાચડી વાતોના જ તકામારવામાં આવ્યા હોય, પરંતુ તેમાં દર્શાવેલ વસ્તુનો તે સંસ્થામાં જે અમલ ન થતો હોય તો તે અંજવાનાં ખરાબર છે.

૪. સાધુવેષ માત્ર ભોળી જનતાને આકર્ષવા માટે જ હોય, પરંતુ તે વેષની સંપૂર્ણ વફાદારી તેમ તેને અનુકૂળ સુંદર આચરણનું જ જે દેવાળું જ હોય તો એવા વેષની કોઈ કિંમત નથી.

૫. હાથવણાટના સૂતરનો, બગલાની પાંખ જેવો સફેદ અલ્હો, જે દેશભક્ત તરીકે ગણાવવા પૂરતો જ હોય, પરંતુ તેની પાછળ જે દેશની અને લોકસેવાની સાચી તમત્તા અને શક્ય ક્રિયા ન હોય, તો વરસાદ વિનાના વાદળ ખરાબર છે.

૬. સાકર અને શેરડીની મધુરતાને પણ મહાત કરે એવી, અને ટેબલ ઉપર હાથ અક્ષાળી વિવિધ અભિનય વાળી વ્યાખ્યાનવાળી માત્ર લોકરંજન માટે તેમ જ પ્રખર વક્તા કહેવડાવવા માટે જ હોય, પરંતુ વાણી પ્રમાણે જરા પણ વર્તાતા જે ન હોય, તો એ વ્યર્થ બકવાસ ખરાબર છે.

૭. One rate (એક જ ભાવે) અને સુંદર અને સ્વાદિ

સોજન મળે છે. ચોખ્ખા, લોગસેજ વિનાના ઘીની એક જ ભાવની દુકાન આદિનાં લગાવેલાં પાટિયાં માત્ર હેયાંતા ફૂટા અને અક્કલના ખૂઠા ઘરાકોને શેસલાવવા પૂરતાં જ લટકતાં હોય, પણ અંદર લખેલા માલથી બિલકુલ બુદ્ધો જ માલ હોય તો તે વેપાર નથી, પણ ચોરી જ છે.



વચનપુષ્પાંજલિ

બીજાં કેવાં છે એ જોવામાં યાદ રાખજો કે તમારે ઘણું ખોવાતું છે; જ્યારે હું કેવો છું એ જોવામાં પાપને ધોવાતું છે.

પોતાના જીવનમાં સુંદર સગવડો ઊભી કરવા માટે તનતોડ પ્રયત્ન કરનારાઓને અન્યની સગવડોને હુંટવી લેવાનો ક્યો જ હક નથી.

શુભને યશસ્વ કરનારાઓ હંસની ઉપમાને પામે છે, અને અવશુભને યશસ્વ કરનારાઓ કાગડાની ઉપમા પામે છે. જેમાંથી જે ઉપમા પસંદ પડે તેવું કાર્ય કરજો.

પૂર્વના પુરુષોદયથી તમોને કોઈ સત્તા મળી હોય તો સીનું ભણું કરવામાં તેનો સદુપયોગ કરજો, જો સત્તાના મદમાં અંધ બની દુનિયાને રંજીડવાનો ધંધો કર્યો તો કર્મસત્તા તમારો દુષ્ટો કાઢી નાંખશે.

જો તમે શુદ્ધિચાળી હો તો કોઈને ખાડામાં ઉતાર-

તાનો પ્રયત્ન ન કરતા. કોઈને સાચી સલાહ અને મું
શય જતાવવામાં તેનો સહયોગ કરતો.

જો તમને સરીરસંપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ હોય તો તેને
મોત-શોખમાં નહિ જોડતાં, તપ-જપમાં જોડવાનો પણ
પ્રયત્ન કરશો.

જેમ રૂથી ઢળાવેલી આગ પ્રગટ થયા વિના રહેતી
નથી, તેમ જીવું કરેલું પાપ પણ મોડું-વહેડું પ્રગટ થયા
વિના રહેતું નથી. માટે પાપ નહીં કરવું એ જ શ્રેષ્ઠ માર્ગ છે.

સત્તા અને સંપત્તિ મેળવવા પ્રયત્ન કરો છો તેટલો
પ્રયત્ન ધર્મપ્રાપ્તિ પાછળ કરો તો સત્તા અને સંપત્તિ, વિના
નોતરે તમારે ત્યાં આવી જશે.

તમારી જાતને શાન્તિમાં રાખવા ઇચ્છતા હો તો
કોઈની પણ શાન્તિને ઝુંટવી લેવાનો અધમ પ્રયત્ન કરશો નહિ.

ધનની પાછળ જ ગાંડા-ઘેલા બનેલા અને તેને જ
સર્વસ્વ માનનારા માનવીઓ પાસે ધર્મની અને નીતિની
આશા રાખવી બ્યથા છે.

શુભી પુરુષોના શુભગાન ગાવામાં અને સાંભળવામાં
જેની જિહ્વા અને કર્ણ સજ્જ રહે છે, તથા અન્યને શુભી
દેખી જેના હૃદયમાં ઈર્ષ્યા-અગ્નિની આગ લબૂકતી નથી તેવ
જ આત્માઓ માનવજીવનની સફળતા કરી રહ્યા છે.

હુઃખીઓના હુઃખને દૂર કરવામાં જ તન, મન અને
ધનનો ઉપયોગ કરનારા તથા અધર્મીને પણ ધર્મી બન

શાની ધગશવાળા પરોપકારરસિક આત્માઓ સાચા હયાળુ હોઈ જગતને આશીર્વાદરૂપ બની શકે છે.

બીજાના અવગુણોને જોવાની કુટેવ બંધ કરવી હોય તો પોતાના અવગુણોને જોવાની શરૂઆત કરો.

ત્યાગી ન બનાય તો ખેર, પરંતુ ત્યાગીના અને ત્યાગના પક્ષપાતી બનવાનું કદી છોડશો નહિ.

પોતાની સ્ત્રીને સીતાજી બનાવવાની ભાવનાવાળાએ પોતે રામચંદ્રજી બન્યા વિના છૂટકો નથી.

કોઈ પણ અધિકાર (Degree) ને પામીને જે મનુષ્ય પોતાના અધિકારને શોભે એવી કાર્યવાહી નથી કરતો તેના અધિકારમાંથી આદિનો ' અ ' કાર નીકળી જવાથી ધિક્કારને પાત્ર બને છે.

પોતાના ઉપકારીઓ પ્રત્યે જોવકા થનાર મનુષ્યો કુતરં કરતાં પણ નીચી હદના ગણાય છે.

હુઃખોથી કંટાળેલા આત્માઓને આપઘાત કરવાને બદલે તે હુઃખોથી મુક્ત થવા માટે કર્મનો ઘાત કરનાર ધર્મ સ્વીકારવાની જરૂર છે.

સંસારરૂપી બીજના અંકુરોને ઉત્પન્ન કરવાના કારણે ભૂત રાગ અને દ્વેષ જેમનાં મૂળથી ક્ષય પામ્યાં છે, તેને જ વીતરાગ પરમાત્મા કહેવાય છે.

દુનિયાના મનુષ્યો ધર્મના કળરૂપ સુખની ચાહના કરે છે; પરંતુ ધર્મથી હજારો કોસ દૂર ભાગે છે; અને પાપનું

ફળ જે હઃખ તેથી ડરે છે: છતાં પાપકર્મો આદરપૂર્વક કરે છે. આ વિપરીત દશા ટળે નહિ ત્યાં સુધી કદાપિ મુન્ મળે નહિ.

ધર્મ વિનાનો ધનવાન એ જ સાચો કંગાળ છે, દરીદ્રી હોવા છતાં, સાચો ધર્મી શ્રીમાન છે.

પાપ કરતાં થાબડનારા બહુ મળશે, પણ એ પાપનો વિપાક ભોગવવાના અવસરે સામું જોનારા અને બચાવનારા કોઈ નહિ મળે.

હિતશિક્ષાને સાંભળતાં જેનો આત્મા કોધાતુર થાય તે સમજવું કે તેની ભાગ્યદશા પરવારી ગઈ છે.

હે મૂળ! સુખે બેસે છે, સુખે સૂએ છે, સુખે ખાય છે, સુખે પીએ છે; પણ પરલોકમાં પુણ્ય વિના તારા શાંત થશે તેનો જરા શાંત ચિત્તે વિચાર કર.

ઉઠાર બનો પણ ઉડાડે બનશે નહિ. કરકસરિયા બતાવે પણ કંજૂસ બનશે નહિ. સ્વતાંત્ર બનજો પણ સ્વચ્છંદ બનશે નહિ.

જે વખતે જે વસ્તુ મળી રહે તેમાં જ સંતોષ માની તેનાથી અઝાવી લેવાની દેવ પાડજો કે જેથી ભવિષ્યમાં ફળની થવાનો પ્રસંગ ન આવે.

સામું અને ખોટું એ જેના મિત્રવૃત્તિમાં જોડાને કાંઈ બુદ્ધિવાનું કાનું નથી. ગુમાવવાનું તે સાચાને જ છે. જેના જ નાશ કરવા પ્રયત્ન છે, તેનાથી જ આ પ્ર...

વિભૂષિત છે કે જે અપકારીતું પણ પ્રસંગે બહુ કરવાનું ચૂકતો નથી.

તમારા માગમાં કોઈ દુર્ગત કાંટા નાંખે તો તેના બદલામાં તું કૂલ બિછાવી સજ્જનતાની કાંટિમાં તારું નામ નોંધાવવાનું ભૂલતો નહિ.

અહિંસા, સંયમ અને તપ એ જન્મભરણના રોગને દૂર કરનારા શ્રેષ્ઠ ઔષધ છે.

[‘પ્રભાતનાં પુષ્પો’માંથી સાતાર]

પુનર્જન્મનો એક નૂતન દિસો

“બડોત (જિ. મેરઠ) ઉત્તર પ્રદેશમાં પરમ પૂજ્ય ૧૦૮ મુનિશ્રી વૃષભસાગરજી બિરાજે છે. મહારાજશ્રીના દર્શને આવનારાઓમાં એક છ વર્ષની બાલિકા એની માતા સાથે આવી હતી. એનું નામ અનુરાધા છે, અને એના પિતાનું નામ શ્રી અજિતપ્રસાદજી જેનું છે. તેઓ બડોતના છે. આ બાલિકા પોતાના પુનર્જન્મની બધી વાતો કરે છે. એ કહે છે—“હું મારા આગલા જન્મમાં હુકમચંદની પુત્રી હતી. અને વૈષ્ણવકુળમાં જન્મી હતી. મારું નામ કાંતિ હતું. અમે આઠ બહેનો હતી. મારા લગ્ન ૧૫ વર્ષની ઉંમરે થયાં હતા. મારા પતિનું નામ મહેશ હતું. તેઓ મેરઠ જિલ્લામાં લોનીમાં રહેતા હતા. મારે બે પુત્રીઓ હતી. એમનાં નામ સુનીતા અને બેબી હતાં. બેબી ગુજરી ગઈ છે. મારું અવસાન દીલ્લીની મછલીવાલી ઇસ્પતાલમાં થયું હતું.

તપાસ કરતાં બધી વાત સાચી લાગી છે. બહિષ્કાર પોતાના પૂનર્જન્મનાં મા-બાપને તથા સાસરીઆને લેવા પુત્રીને ઓળખી જતાવે છે. અત્યારે બાલિકા જૈનકુલના જન્મી હોવા છતાં જૈનધર્મનાં બદલે વૈષ્ણવધર્મને જ માને છે. અત્યારે પણ એ પોતાના પૂર્વ જન્મના ઘરે જવાની તૈયારી કરે છે. અને અત્યારનાં મા-બાપ પાસે રહેવા તથી ઉચ્છેદ કરે છે.

આવા કિસ્સાઓ કુતૂહલના પોષક થાય એ સ્વાભાવિક છે. પણ આથી માત્ર કુતૂહલબર્યો આનંદ અનુભવીએ એક પુરતું નથી. આવી ઘટનાઓ ઉપરથી 'જેવું કરે તેવું પાવે' એવો જીવંત બોધપાઠ લઈને મનને શુષ્કિયક અને કૌમુદ્યુક્ત બનાવવાનો પ્રયત્ન કરવો એજ આવા બનાવો માટેનો સાર છે.

(જૈન સં. ૨૦૨૮ પચુંપણ વિશેષાંકમાંથી સામકા)

જૈનેતર શાસ્ત્રોમાં પુનર્જન્મનો નિયમ

‘આ આત્મા કદી જન્મતો કે મરતો નથી એવો મોટો નિર્ણય જોઈને ફરી નહિ હશે એમ પણ નથી આ જન્મના નિયમ, પ્રાચીન, પુતત્તન છે. તેથી શરીર હણાયા છતાં હજી જન્મતો.’

[જગવદ્ ગીતા અ. ૨-૨૨]

‘જેન જન્મ્યા મૃત્યાં વત્સો ત્વજીને ત્વં વત્સોતે મૃત્યુ ને જન્મ ને વત્સ અ. ૬-૨૪ (આ-ના) જન્મનાં શરીરને જન્મ ને જન્મ ને જન્મ ને જન્મ છે.’ [જ. ગીતા. અ. ૬-૨૪]

‘કેમકે જન્મેલાનું’ મૃત્યુ નહીં છે અને મરેલાનો જન્મ નહીં છે. માટે એ અનિવાર્ય વિષયમાં તું શોક કરવાને યોગ્ય નથી.’ [ભ. ગી. અ. ૨-૨૭]

‘હે અર્જુન ! મારા અને તારા પુષ્કળ જન્મો વીતી ગયા છે. તે બધાને હું બાણ છું, પણ હે પરંતપ ! તું તથી બાણતો....’ [ભ. ગી. અ. ૪-૫]

‘હે પાથ ! આ લોકમાં કે પરલોકમાં તેનો વિનાશ નથી. કેમકે હે તાત ! શુભ કર્મ કરનાર દોષ (મનુષ્ય) દુર્ગતિને પામતો નથી.’ [ભ. ગી. અ. ૬-૪૦]

‘અને શ્રોત્ર-ચક્ષુ-ત્વચા-ગ્રિહ્વા, પ્રાણેન્દ્રિય તથા મનનો આશ્રય લઈને આ જીવાત્મા વિષયોને સેવે છે.’

[ભ. ગીતા અ. ૧૫-૯]

‘યોગબ્રહ્મ (મનુષ્ય) પુણ્ય કરનારાઓના લોકોને પાંખી ઘણાં વર્ષો સુધી (ત્યાં) રહીને પવિત્ર શ્રીમંતોના ઘરે જન્મે છે. અથવા બુદ્ધિમાન યોગીઓના કુળમાં જન્મે છે. ખરેખર લોકોમાં આવો જે આ જન્મ તે અતિ દુર્લભ છે.’

[ભ. ગીતા અ. ૬/૪૧-૪૨]

नाहं रामो न मे याञ्छा भावेषु च न मे मनः।

शान्तिमाख्यातुमिच्छामि स्वान्मन्येव जिनो यथा ॥ ૧ ॥

‘હું રામ નથી. મને વાંછા નથી, પદાર્થોમાં મારું મન નથી. જેવી રીતે જિન પોતાના આત્મામાં શાંતભાવે રહ્યા છે તેવી રીતે શાન્તભાવે રહેવાને હું ઇચ્છું છું.’

[યોગવાશિષ્ઠે]

મૃત્યુનો મર્મ

સાત દ્વારોમાંથી નીકળીને જીવ કઈ ગતિમાં જાય તે
 “જ્ઞાનદ્વારે ચ મોક્ષત્વં, ચશ્તુર્ભ્યાં દેવયોનયે ।
 ત્રાસાભ્યાં મૃત્યુયોનિઃ સ્યાત્, કર્ણાભ્યામસુરો ભવન્ત્ ॥ ૧ ॥
 ચક્ષુષ્યે ગણરાશસ્ય, લિંગદ્વારેણ કીટકઃ ॥
 ગુદાદ્વારેણ નરકં ચ, મરણં સત્તવિધં સ્મૃતમ્ ॥ ૨ ॥”

અર્થ:- પ્રાણદ્વારમાંથી જીવ નીકળે તો મોક્ષે જાય,
 જાણોમાંથી નીકળે તો કૌઠપણ દેવજાતિમાં જાય, નાકમાંથી
 મૃત્યુયોનિમાં, કાનમાંથી અસુર જાતિમાં વક્ષઃસ્થલ (કાલી)
 માંથી ચક્ર-રાક્ષસજિમાં લિંગદ્વારમાંથી કીટકમાં અને ગુદા
 દ્વારમાંથી નીકળે તો નરકમાં, એમ મૃત્યુ જાત સાત પ્રકારની
 ગતિ કહે છે.

આત્મ પ્રમાણ

“જ્ઞાનં જ્ઞાતાર્થજ્ઞાનેત પયમા માનુષ્યમાણકલે,
 તાપાઃ શ્વેતપર્ણાગમોતમપુરઃ પદ્મ-ત્રિ-પ્રિમાનેતકમા ।
 મન્વન્તે કલકલતે મનદશાન્તે મુપ્રાપકલે તર્જિને,
 નરકઃ પાંચજાતિતં ભૂતલે પ્રાપ્તમાણે ભવન્ત્ ॥ ૧ ॥
 જ્ઞાનં ન મુપ્રાપ્તું પ્રત્યક્ષાન્તેનમ ગણકલી કલે,
 મન્વન્તે કલકલતે કલકલતે કલકલતે કલકલતે,
 નરકઃ પાંચજાતિતં ભૂતલે પ્રાપ્તમાણે ભવન્ત્ ॥ ૨ ॥
 જ્ઞાનં ન મુપ્રાપ્તું પ્રત્યક્ષાન્તેનમ ગણકલી કલે,
 મન્વન્તે કલકલતે કલકલતે કલકલતે કલકલતે,
 નરકઃ પાંચજાતિતં ભૂતલે પ્રાપ્તમાણે ભવન્ત્ ॥ ૩ ॥

ધૂમસથી વ્યાપ્ત હોય તો તે જ દિવસનું, એમ સર્વરોએ
સ્પષ્ટ આયુઃપ્રમાણ કહ્યું છે.

મૃત્યુ જાણવાની રીત

“ દીપન્નિર્વાણગન્ધઞ્ચ સુદૃઢાક્યમરુન્ધતીમ્ ।

ન જિવ્રન્તિ ન શૃણ્વન્તિ, ન પશ્યન્તિ ગતાઽઽયુષઃ ॥”

જે ઓલવાયેલા દીપકની ગંધ સુંઘતો નથી, જે મિત્રના
વાક્યને સાંભળતો નથી, જે અરુન્ધતીનો તારો દેખતો
નથી, તેનું મરણ નજીક જાણવું.

卐

ભાવદર્દ-ઓપધ-આરોગ્ય

(દીવાદાંડીના અજવાળામાંથી)

અનંત ઉપકારી શ્રી ત્રીથંકર પરમાત્માઓએ ભાવરોગથી
દુઃખી જીવોને સંપૂર્ણ આરોગ્ય આપવા નીચેની દવાઓ તે
તે રોગો ઉપર નક્કી કરી છે.

રોગોના પ્રકાર

(૧) સ્વાર્થલોહુપતાનો સન્નિપાત. (૨) કઠાગ્રહનો વિષમ
જવર. (૩) જ્ઞાનનું અજીર્ણ (અપચો). (૪) જિંતાગમ-અન્ન
ઉપર અરુચિ. (૫) પક્ષમોહ-આત્મગૌરવરૂપ ડગલ. ન્યુમો-
નિયા. (૬) વિષયવાસના (ઇન્દ્રિયલોહુપતા). રૂપ ટી. બી. T. B.
(૭) પરનિદારૂપ કેન્સર. (૮) આત્મપ્રશંસારૂપ વમન.

દવાઓના પ્રકાર

(૧) સમ્યક્ત્વરૂપ પાવડર. (૨) ધર્મરાગનો અર્ક. (૩)

સરખી રીતે ઉપયોગી થાય છે. છતાં રાગ-રોગ અને મોહ-રૂપી વાત, પિત્ત અને કંકની વિપ્રમતાવાળા તે તે દર્દીઓએ નીચેના સ્થળે અવિહત શ્રદ્ધાની રૂઝ આપી, તપાસ, નિદાન,

અમર મહી ભરેલાના પાણીને પાન-પાન-પાનની રીતે પચાવવાથી તે કામના જેવા રાગ પર નાજી થઈ જાય છે. કામના નીચેના માર્ગ મુજબ મારણની રીતે રોગ નીચે સારી થાય છે.

- (૧) શ્રી જિનાના નીચે (માગી) (૨) આલખના રીતે (૩) શ્રી જિનાના નીચે (માગી) (૪) પચાવવાની રીતે (૫) મારણની રીતે (૬) મારણની રીતે (૭) મારણની રીતે (૮) મારણની રીતે (૯) મારણની રીતે (૧૦) મારણની રીતે (૧૧) મારણની રીતે (૧૨) મારણની રીતે

આ પ્રીસિક્શન લગભગ દરેક ભાવ દર્દીઓને માટે એક સરખી રીતે ઉપયોગી થાય છે. છતાં રાગ-રોગ અને મોહ-રૂપી વાત, પિત્ત અને કંકની વિપ્રમતાવાળા તે તે દર્દીઓએ નીચેના સ્થળે અવિહત શ્રદ્ધાની રૂઝ આપી, તપાસ, નિદાન,

ચિકિત્સા, સારવારનો લાભ લઈ પોતાના રોગ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરવો.

રોગ નિવારણ સ્થળાનુ' નામ-

લી યુનિવર્સલ રિપરિચ્યુઆલિઝમ હોસ્પીટલ,
રેસિડેન્ટ મેડિકલ ઓફિસર્સ, સુપ્રિમ સર્જન એન્ડ ફિઝિશ્યન.
ધી તીર્થ'કર પરમાત્મા પીતરાગદેવની મેડીકલ ધિયેરીના
ગ્રેક્ટીશનર કવોલીફાઈડ ડોક્ટરો

શ્રી જિનાજ્ઞાધારી નિર્ગન્ધ સાધુઓ.

૮૦ તત્પરિચિત્ત હાઉસ,

જ્ઞાનપરિણિતિ સ્ટ્રીટ નં. ૩

આ. શાસ્ત્રનગર (વાયા) ડિકીઝ ઓફ ધ મોહ

સેન્ટ્રલ ઓર્ડર (જિનાજ્ઞા)



તપથી નારો વિકાર !

બાહ્ય તપના ૬ ભેદો

૧ અનશન, ૨ ઉનોદરી, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ, ૪ રસત્યાગ,
૫ કાયકલેશ અને ૬ સંલીનતા.

અભ્યંતર તપના ૬ ભેદો

૧ પ્રાયશ્ચિત્ત, ૨ વિનય, ૩ વૈયાવચ્ચ, ૪ સ્વાધ્યાય,
૫ કાયોત્સર્ગ અને ૬ શુભધ્યાન.

અનશન:-ખાવું નહીં તેવું નામ અનશન છે. તેના

પણ વળી જે પ્રકાર છે. એક પંક્તિ એટલે અમુક વખત
બીજું ચાલતું જોડો છાત્રપત્રીયું.

સાચના કાલમાં ઉપવાસ નિમેરે તમે કરવામાં આવે છે
તે જ્યાં હંતર અનશનના પ્રકાર કહેવાય. શ્રી મહાવીર
પ્રભુના શાસનમાં વર્તમાનકાળે વધુમાં વધુ છ માસના કે
વાર થઈ શકે છે. છ માસના ઉપવાસનો કાળો છેલ્લામાં
છેલ્લે અકબર બાદશાહના વખતમાં ચંપા નામની શ્રાવિકાને
કર્યાનો છે. રાા મહિના કે ૮૨ દિવસ સુધીના કરનાર
અત્યારે પણ જોવા મળે છે.

જિંદગી હોય ત્યાં સુધી આહાર ન લેવો એવું પદ્ય
ખાણુ ચાવતકથીક અથવા ચાવજીવિક અનશન કહેવાય છે.
અત્યારે શરીરખળ-મનોખળ કે શાનખળના અભાવે જીવં
સુધીના પદ્યક્રખાણુ કરવાનો નિષેધ છે. શરીર ખડું ખિમાર
હોય અને જિંદગીનો ભરોસો ન લાગતો હોય તો પણ
અમુક સમય માટે સાગારિ અનશન કરી શકાય છે. એનાથી
પણ ઘણો લાભ થાય છે.

ઉનોદરી:- ઉદર એટલે પેટને ઉછું. રાખવું. લગાવ
જુખ્યા ઉઠવું એને ઉનોદરી કહેવાય છે. અનાદિકાળથી ઈનિ
ચેનો લાલચુ ખનેલો જીવડો જ્યારે કોઈ પસંદગીવા
વસ્તુ આવી જાય, ત્યારે શરીરનું લાન ભૂલીને તે ખ
લવચાય છે. કેટલીક વખત તપશ્ચર્યાને ખરાબ કહેનારને
દરિતાનો અભાવજ હોય છે. રોગ તપથી કદી થતા
એની આગળ-પાછળ વધારી દીધેલી આહારની લાલ

ય છે. તપ કરનાર પોતાના શરીરના પથ્યાદિનો વિચાર
તો શરીર ખગડે નહિ અને તપનો સાચો આનંદ આવે.
ભુખ્યું એને કાંઈ ન હુખ્યું” જેમ અને તેમ ઓછા આહારથી
લાવી લેવાની ટેવ પાડવી. ઉપવાસ કરતાં પણ ઉનોદરીનો
ભાવિશેષ કહ્યો છે. આજે યુરોપમાં ભયંકર રોગો પણ
પવાસો (પાણી શિવાય કાંઈપણ નહીં) કરાવીને મટાડવાના
નેક ઢાંખલા છે. તે પેપરોમાં ઘણી વખત ખખર આવે છે.
પર્યાથી દ્રવ્યથી અને ભાવથી કાયદો જ થાય છે.

વૃત્તિસંક્ષેપ:- આ અનિત્ય શરીર માટે ખાવા-પીવા
હોરવા વિગેરે જીવનની જરૂરીઆતમાં જેમ અને તેમ ઓછા
પ્રાધનોથી ચલાવી લેવું. તેનું નામ વૃત્તિસંક્ષેપ છે. જેમ
જરૂરીઆત વધારે તેટલું દુઃખ વધારે અને વિશેષ પાંપમાં
પડવાનું મન થાય. “મારે અમુક તો જોઈએ અમુક વિના
ન જ ચાલે” આવા પ્રકારનાં વચનો વધારી મૂકેલ જરૂરી-
આતને લઇને ખોલાય છે. મળતી વસ્તુમાં પણ તપની
વિચારણાપૂર્વક ઓછાથી ચલાવી લેવાની ટેવ રાખવાથી કાંઈ-
પણ પ્રસંગે મુંઝવણ થતી નથી. ઘરમાં પંચીસ ચીજો હોય
પણ મારે તો પાંચ કે સાત અને તે પણ પ્રમાણમાં જ
ઉપયોગ કરવો છે. એવી વિચારણાં લાવીને જેમ અને તેમ
જરૂરીઆતમાં સંકેચ રાખવો. એ ભાવનાના અભાવે આજે
શહેરના જીવનમાં શાક-અથાણા સ્ટાલી-રાઈતા આદિ અનેક
જીભને લોભાવનારી અને શરીરમાં વિકાર-પ્રમાદ વધારનારી
વસ્તુઓનો નિલંબ રીતે ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે. એમાં જેમ

૦ સંઘ. આ દશની શક્તિ ગોપવ્યા વિના ઉચિત ભક્તિ-
 નેત્ર કરવો એ વૈયાવચ્ચ ગુણ અપ્રતિપાતિ ગુણ કહ્યો છે.
 ૧. તપમાં અભિમાનને, તપમાં ક્રોધને અવકાશ છે. વૈયાવચ્ચ-
 ગુણ ક્ષમા અને નમ્રતાગુણ વિના કેળવી શકાતો નથી. ભરત
 કવર્તિ અને બાહુબલી પૂર્વભવમાં પાંચસો પાંચસો ત્યાગી
 બાધુઓની વૈયાવચ્ચ-સેવા કરવાથી અતુલ બલવાન થયા.
 ૨. દીપેણુ મુનિના વૈયાવચ્ચ ગુણની દેવલોકમાં ઇન્દ્રદ્રારા
 પ્રશંસા થઈ. પુણ્ય વિના ત્યાગી અને આરાધક છવેની
 વૈયાવચ્ચ કરવાનો લાભ મળવો દુર્લભ છે. જેઓને અભ્યાસ
 કરીને આગળ વધવા માટે ઉત્તમ પ્રકારનો ક્ષયોપશમ મલ્યો
 નથી, તેમને પણ વૈયાવચ્ચ ગુણ તરવાનું અનુપમ સાધન
 છે. જેઓમાં વૈયાવચ્ચ ગુણનો સદ્ભાવ નથી હોતો તેઓ
 પોતાના જ્ઞાનને દીપાવી શકતા નથી. આ ગુણ અથવા
 અભ્યંતર તપ બધાએ કેળવવા વારંવાર પ્રયત્ન કરવો યોગ્ય છે.

(૪) સ્વાધ્યાય:—સ્વાધ્યાય એટલે જ્ઞાની ભગવંતોના
 વચનોને શીખવા, પરાવર્તન કરવું આદિ. એના પ ભેદો છે.
 (૧) ધાર્મિક-આગમ-પ્રકરણ યથોક્ત વાચન કરવું તે વાચના
 કહેવાય. (૨) વાચના કે વાચન કર્યા બાદ કે ગમે ત્યારે
 ધાર્મિક પ્રશ્નો કરવા, અથવા અશુદ્ધિની પ્રમાજ્ઞના માટે પૂછવું
 તે પૃચ્છના કહેવાય. (૩) ભણેલું કે વાંચેલું કે કંઈ કરેલું
 મોઢેથી પુસ્તકના આધાર વિના બોલી જવું, વારંવાર
 આવૃત્તિ કરવી, મનન કરવું તે પરાવર્તના. (૪) અને મનમાં
 વારંવાર ચિંતવના-મનન કરવું તે અનુપ્રેક્ષા. (૫) વ્યાખ્યાન

નવકાર મળીને શ્વાસોશ્વાસ ૧૦૦૮. લોગસ્સ ૨૦ ના
શ્વાસોશ્વાસ ૫૦૦, લોગસ્સ ૧૨ ના શ્વાસોશ્વાસ ૩૦૦ ધાય

એક શ્વાસોશ્વાસ જગવાનતા ધ્યાનમાં જાય તો દેવતાનું
હું આયુ બંધાય ? તે કહે છે કે એક શ્વાસોશ્વાસમાં
૫૪૦૮ ૪/૯ પદ્યોપમથી અધિક પ્રમાણવાળું દેવતાનું
આયુ બંધાય. આખા નવકારના એટલે આઠ શ્વાસોશ્વાસના
ઉત્સર્ગથી ૧૬૬૩૨૬૭ (ઓગણીસ લાખ ત્રેસડ હજાર બસો
હસક) પદ્યોપમનું દેવતાનું આયુષ્ય બંધાય છે અને ૨૫
શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણ લોગસ્સના કાઉન્સગથી ૬૧૩૫૨૧૦ (એક
ઠ લાખ પાંત્રિસ હજાર બસો દસ) પદ્યોપમનું દેવતાનું
આયુષ્ય બંધાય ? ના એમ નહિ પણ જો કાયોત્સર્ગ વળતે
માયુષ્યનો બંધ પડે તો અહિં જણાવેલું આયુષ્ય જે દેવ-
તાનું હોય ત્યાં તે હિતપત ધાય. આખી જિંદગીના સરવૈયાની
મા વાત છે. આવા હિતમ ફળ દેનાર કાયોત્સર્ગમાં જેમ તેમ
કલાય નહિ. મચ્છરાદિ શરીર પર જેસે તો તેના પર પ્રહાર
કે દુર્ભાવ ધાય નહિ. માટે અભ્યંતર તપ કાયોત્સર્ગમાં
ધાય તેવું આગળ વધવું.

(૬) શુભ ધ્યાન:— આત્મધ્યાન અને શૈલધ્યાન એ
બન્ને ધ્યાનોનો ત્યાગ કરી ધર્મધ્યાન તથા શુક્લધ્યાન
ધ્યાવવા, એનું નામ ધ્યાન નામનો અભ્યંતર તપ કહેવાય
છે. દુઃખના વિચારોમાં આત્મધ્યાનની મુખ્યતા હોય છે.
કાંઈને મહામારવાનું દવા, છેતરવા સ્વાયં વગેરે કાયોનાં
વિચારોમાં શૈલધ્યાનની મુખ્યતા હોય છે, આત્મધ્યાનથી



નારા પોતાની બૂલ છતાં તપને વગોવે છે. અનાદિ-
લાગેલી ઇન્દ્રિયલોપતાને ટાળવા માટે તપનું આલ-
લેવાનું છે. જેટલી ઇન્દ્રિયો કાળુમાં આવી એટલાં અંશે
દ્વયો કહી શકાય. મોટી તપશ્ચર્યા કર્યા પછી રાત્રિભોજન
જનમક્ષણ, ભોજન અથાણા, હોટલોનાં ચા પાણી આદિ
નહિં તો તપનો સ્વાદ કેમ રહ્યો કહેવાય?

જૈનશાસનની તપશ્ચર્યા સહુથી ઉંચી છે. ફલાહારના નામે
સમાં રોજ કરતાં પશુ વધારે ખાવું, દિવસે ભુખ્યા
રાત્રે મરણ મુજબ ખાવું-પીવું, આદિ અનેક જાતના
કરવાની પદ્ધતિ જગતમાં જોવામાં આવે છે, તેનાં કરતાં
શાસનની તપશ્ચર્યા ઘણી આગળ વધી જાય છે. ઉપવાસમાં
ખપી શકે એવા ધોવણ છાંશ કે ખીજ વસ્તુઓનો ઉપ-
યોગ કરી ઉપવાસી તરીકે બહાર પડવું એ પણ જૈનશાસનની
પદ્ધતિ ક્રિયા છે. પોતાના કર્મોવરણથી ઢંકાયેલા આત્માને
પ્રાકારી દશા તરફ લઈ જવા માટે તપ હોઈ શકે. પણ
પામાં નામ આવે, લોક પ્રશંસા કરે ઇનામો આપે આદિ
સારિક આશા માટે કરાતો તપ નિષ્ફળ તપ છે. જેનું
નું નામ કાયકળ છે.



સર્વથા ત્યાજ્ય ખાવિશ અભક્ત્યો અને
ખત્રિશ અનંતકાયો.

ખાવિશે અભક્ત્યો ઘણા જીવોની હિંસાથી ભરેલા હોવાથી
આત્મહિતેષ્ટએ સર્વથા છોડવા યોગ્ય છે. આહાર જેટલો

જીવની તિર્થંચની ગતિ અને રૌદ્રધ્યાનથી પ્રાયઃ નરકની ગતિ થાય છે. ધર્મધ્યાન દેવલોકાદિનાં સુખો આપે છે, જ્યારે શુક્લધ્યાન મુક્તિમાં પહોંચાડે. આર્ત-રૌદ્ર ધ્યાન બંને ત્યાગી જીવે સદૈવ ધર્મ અને શુક્લ ધ્યાન ધ્યાવવા યોગ્ય.

નિર્જરા:- આ પ્રકારનાં બારે બાહ્ય અને અંશ્ય તપોની નિર્જરાતત્વમાં જ્ઞાની લગવંતોએ ગણતરી કરી તપથી નિર્જરા થાય. નિર્જરા એટલે લાગેલાં કર્મોતું છુટા પડવું તે. એનાં કારણભૂત તપને પણ નિર્જરા કહેવામાં આવે છે. જીવને નિર્જરા બે રીતે થાય છે. કર્મ લોગવાક્રમે આત્માથી છુટા પડે, અને તપ વડે ભુલ થાય. લોગવાતા જાય અને છુટા પડે એને સકામનિર્જરા કહેવાય. આ તે સર્વ જીવોને સદાકાળ ચાલુ છે. આત્માને લાગેલ કર્મને દૂર કરવા શ્રી જિનેશ્વરોએ પ્રરૂપેલ તપવડે નિર્જરા કરાવે સકામનિર્જરા કહેવાય. બાર પ્રકારના તપના લેદો હોવાથી નિર્જરાના પણ બાર લેદો છે. ઉપરોક્ત મુજબ બાર પ્રકારનો તપ શક્તિ મુજબ આચરવો જોઈએ. સોનાની કાળાશ અગ્નિ વડે દૂર કરી શકાય છે. અને એનું મૂળ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય છે. તેમ તપરૂપ અગ્નિ વડે આત્મા શુદ્ધ બને છે અને અને તેનું શુદ્ધ મૂળ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય છે. તપશ્ચર્યા આત્મ-શુદ્ધિ માટે કરવાની છે.

તપશ્ચર્યા બાદ કેવા ભાવ હોય ?:- તપશ્ચર્યા કર્યા પછી એનો સ્વાદ રહેવો જોઈએ. તપના દિવસો પછી અર્થાત્ પારણામાં આકારાદિમાં લાન (ખ્યાલ) નહિ રાખી સ્વાસ્થ્ય

કનારા પોતાની ભૂલ છતાં તપને વગોવે છે. અનાદિ-
ની લાગેલી ઇન્દ્રિયલોહુપતાને ટાળવા માટે તપનું આલ-
લેવાનું છે. જેટલી ઇન્દ્રિયો કાળુમાં આવી એટલા અંશે
ફલ્યો કહી શકાય. મોટી તપશ્ચર્યા કયા પછી રાત્રિભોજન
મૂળભક્ષણ, બોળ અથાણા, હોટલોનાં ચા પાણી આદિ
તપ નહિં તે તપનો સ્વાદ કેમ રહ્યો કહેવાય?

જૈનશાસતની તપશ્ચર્યા સહુથી ઉંચી છે. ફલાહારનાં નામે
ઉપવાસમાં રોજ કરતાં પણ વધારે ખાવું, દિવસે બુખ્યા
હી રાત્રે મરણ મુજબ ખાવું-પીવું, આદિ અનેક જાતના
તપ કરવાની પદ્ધતિ જગતમાં જોવામાં આવે છે, તેનાં કરતાં
જૈનશાસનની તપશ્ચર્યા ઘણી આગળ વધી જાય છે. ઉપવાસમાં
તપ ખપી શકે એવા ધોવણુ છાંશ કે બીજી વસ્તુઓનો ઉપ-
યોગ કરી ઉપવાસી તરીકે બહાર પડવું એ પણ જૈનશાસનની
વિરુદ્ધની ક્રિયા છે. પોતાનાં કર્મોવરણથી ઢંકાયેલા આત્માને
અણાહારી દશા તરફ લઈ જવા માટે તપ હોઈ શકે. પણ
છાંપામાં નામ આવે, લોક પ્રશંસા કરે ઇનામો આપે આદિ
સાંસારિક આશા માટે કરાતો તપ નિષ્ફળ તપ છે. જેનું
પ્રત્યુ નામ કાયકળ છે.



સર્વથા ત્યાજ્ય ખાવિશ અભક્ષ્યો અને
ખત્રિશ અનંતકાયો.

ખાવિશે અભક્ષ્યો ઘણા જીવોની હિસાથી ભરેલા હોવાથી
આત્મહિતેચ્છુએ સર્વથા છોડવા યોગ્ય છે. આહાર જેટલો

ખગાડનારા પોતાની જૂલ છતાં તપને વગોવે છે. અનાદિ-કાળથી લાગેલી ઇન્દ્રિયલોભુપતાને ટાળવા માટે તપનું આલ-ખન લેવાનું છે. જેટલી ઇન્દ્રિયો કાણુમાં આવી એટલા અંશે તપ દ્વયો કહી શકાય. મોટી તપશ્ચર્યા કર્યા પછી રાત્રિભોજન કંઈમૂળમણ્ણ, બોળ અથાણા, હોટલોનાં ચા પાણી આદિ તજીવ નહિં તે તપનો સ્વાદ કેમ રહ્યો કહેવાય?

જૈનશાસનની તપશ્ચર્યા સહુથી ઉંચી છે. ફલાહારના નામે ઉપવાસમાં રોજ કરતાં પશુ વધારે ખાવું, દિવસે ભુખ્યા રહી રાત્રે મરણ મુજબ ખાવું-પીવું, આદિ અનેક જાતિના તપ કરવાની પદ્ધતિ જગતમાં જોવામાં આવે છે, તેનાં કરતાં જૈનશાસનની તપશ્ચર્યા ઘણી આગળ વધી જાય છે. ઉપવાસમાં ન ખાપી શકે એવા ધોવણ છાશ કે બીજી વસ્તુઓનો ઉપ-યોગ કરી ઉપવાસી તરીકે ખહાર પડવું એ પણ જૈનશાસનની વિરુદ્ધની ક્રિયા છે. પોતાના કર્મોવરણથી ઢંકાયેલા આત્માને અણાહારી દશા તરફ લઈ જવા માટે તપ હોઈ શકે. પણ છાપામાં નામ આવે, લોક પ્રશંસા કરે ઇનામો આપે આદિ સાંસારિક આશા માટે કરાતો તપ નિષ્ફળ તપ છે. જેનું બીજું નામ કાયકબ્દ છે.



સર્વથા ત્યાગ્ય ખાવિશ અભક્ષ્યો અને

ખત્રિશ અનંતકાયો.

ખાવિશે અભક્ષ્યો ઘણા જીવોની હિંસાથી બરેલા હોવાથી આત્મહિતેન્દ્રિયે સર્વથા છોડવા યોગ્ય છે. આહાર જેટલો

નિર્દોષ અને નિર્વિકાર હોય તેટલી મનની પવિત્રતા. મનની પવિત્રતા ઉપરજ આત્માની સાચી આરાધનાનો આધાર રહેલો છે. “જાવામાં શું ખગડી જવાતું? મન પવિત્ર રાખીએ એટલે ખસ” આવી વાતો કરવા માત્રથી આત્મકલ્યાણ સાધી શકાતું નથી.

ઇન્દ્રિયોની ગુલામી અભક્ષ્યભક્ષણ તરફ દોડાવે છે. ઇન્દ્રિયોના ગુલામ બનેલા ચિત્તની સ્થિરતા પામી શકતા નથી. પાંચે ઇન્દ્રિયોમાં જીભને જીતવી એ કઠીન કામ કહ્યું છે. માટે કોઈ પણ જ્ઞાનાએ ઇન્દ્રિયોને છુટી મૂકવી યોગ્ય નથી. ઇન્દ્રિયોને અંકુશમાં રાખી ભક્ષ્યાભક્ષ્યનો વિવેક જાગતો રાખી જીવનને કેળવાય તો પરમ કલ્યાણ પમાય. ઘણાંય જીવોને ખાવિર અભક્ષ્યોના નામ ખ્યાલ નથી હોતાં. જેથી સમગ્રણ માં સંક્ષેપમાં આ પ્રમાણે છે. ૧ વડના ટેટા, ૨ પીપળા ટેટા, ૩ પીપરની પેપડી, ૪ કચુંખરના ટેટા, ૫ ઉંરના ટેટા, એ પાંચે જાતના ટેટામાં જેઇદ્રિયાદિ ઘણાં જીવો ઉપજે છે. ૬ મધ, ૭ માંખણ, ૮ મદિરા, ૯ માંખણ આ ચાર મહાવિગંધ કહેવાય છે. અસંખ્ય ત્રસ જીવો ભરેલા હોય છે. તથા ક્ષણેક્ષણે અસંખ્ય જીવો ઉપજે ૧૦ ખરક (તેની બનાવેલ વસ્તુઓ આઈસ્ક્રીમ-કુલડી આ ૧૧ કરા, ૧૨ સર્વ જાતિનું ઝેર, ૧૩ કાચી માટી વિગેરે, ૧૪ રાત્રિભોજન, ૧૫ ખડુખીજ, ૧૬ જોળ અથવા ૧૭ વિદળ (કઠોળની સાથે કાચું દૂધ, કાચું દહીં, છાશ ભેગી કરવી તે) કઠોળ અને કાચા દૂધ આદિના ત્રણે અસંખ્ય જેઇદ્રિય જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે. ૧૮

વિજયોમાં એકસો સાઠ મળી, કુલ એકસો સિત્તેર તીર્થોંકર
લગાવતો વિચરતા હતા.

શ્રી અન્નિતનાથ પ્રભુના નિર્વાણ પછી ત્રીસ લાખ કોડ સાગરોપમ ગયા ત્યારે ત્રીજા શ્રી સંભવનાથ પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા. અર્થાત્ મોક્ષમાં ગયા. ત્યાર પછી દશ લાખ કોડ સાગરોપમ બાદ ચોથા શ્રી અન્નિતદેવ પ્રભુ મોક્ષે ગયા. પછી નવ લાખ કોડ સાગરોપમ ગયા ત્યારે પાંચમા શ્રી સુમતિનાથ પ્રભુ મોક્ષમાં ગયા. ત્યાંબાદ નેવું હજાર કોડ સાગરોપમ ગયા બાદ છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ મુક્તિમાં ગયા. ત્યાર બાદ નવ હજાર કોડ સાગરોપમે સાતમા શ્રી - સુપાર્શ્વનાથ પ્રભુ મુક્ત થયા. તે પછી નવસો કોડ સાગરોપમ વીત્યા ત્યારે આઠમા શ્રી ચંદ્રપ્રભુ મુક્ત થયા.

ते पछी नेवुं डोड सांगरोपम गया ते वणते नवमां
 श्री सुविधिनाथ प्रभु मुक्ति थया. ते पछी नव डोड सांग-
 रोपम गया त्यारे दशमां शीतलनाथस्वाभी मुक्ति थया.
 त्यारपछी ऐक डोड सांगरोपममां सो सांगरोपम ओछा
 ओटला काणे ११ मा श्री श्रियांसनाथ प्रभु परमपदनां वासी
 थया. ते पछी चोपन सांगरोपमे १२ मा वासुपूज्य प्रभु
 निर्वाण पाभ्या. ते पछी त्रीस सांगरोपम गया त्यारे १३
 मा श्री विमलनाथ प्रभु मोक्षपद पाभ्या त्यारणाद नव
 सांगरोपम गया त्यारे १४ मा श्री अनंतनाथ प्रभु मुक्ति
 मां गया. ते पछी चार सांगरोपम गया त्यारे १५ मा

ત્રીજા આરાના છેડે ૮૪ લાખ પૂર્વ ત્રણ વરસ અને સાડા આઠ મહિના બાકી રહે ત્યારે પહેલા તીર્થંકરનો જન્મ થાય. તે પ્રથમ રાજા થાય અને લોક વ્યવહારનો માર્ગ ચાલુ કરે. પછી ધર્મની સ્થાપના કરે. આ અવસર્પિણી કાળમાં પહેલા તીર્થંકર દેવ શ્રી ઋષભદેવ થયા. તે ૮૪ લાખ પૂર્વનું આયુ પૂર્ણ કરી ત્રીજા આરાના ત્રણ વર્ષ અને સાડા આઠ મહિના (૮૬ પખવાડીઆ બાકી રહ્યા ત્યારે) દશ હજાર મુનિઓ સાથે શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર મોક્ષલક્ષ્મીને પામ્યા. તેમની ગાદીએ ભરત ચક્રવર્તિ આદિ રાજાઓ થયા. તેમાં પહેલા આઠ રાજાઓ તો આરીસાબવનમાં કેવલજ્ઞાન પામી મોક્ષમાં ગયા અને પચાસ લાખ કોડ સાગરોપમ સુધી જેટલા પ્રભુની પાટે રાજગાદી ઉપર આવ્યા તે બધા મોક્ષ અથવા અનુત્તર વિમાનમાં ગયા. એનું વર્ણન શ્રી નંદીસૂત્રની ટીકામાં તથા સિદ્ધહંડિકા પ્રકરણમાં કયું છે.

શ્રી આદિનાથ પ્રભુના નિર્વાણ પછી નેવ્યાસી પખવાડિયા વીત્યા બાદ એક કોડાકોડી સાગરોપમમાં ખેંતાલીસ હજાર વરસ ઓછા એટલા કાળ પ્રમાણેનો દુષ્કાળ નામે ઓથો આરો જેઠો. શ્રી આદિનાથ પ્રભુના મોક્ષગમન પછી પચાસ લાખ કોડ સાગરોપમ વીત્યા ત્યારે બીજા શ્રી અગ્નિનાથજી પ્રભુ નિર્વાણ પામી મુક્તિમાં ગયા. તે વખતે ઉત્કૃષ્ટ કાળે થનારા એકસો સિત્તર તીર્થંકર દેવો આ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં વિચરતા હતા. પાંચ ભરતક્ષેત્રમાં, પાંચ ઐરવત ક્ષેત્રમાં અને પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રની દરેકની બત્રીશ મળી એકસો સાંઠ

વિનંતોમાં એકસો સાઠ મળી કુલ એકસો સિત્તેર તીર્થંકર
લગવંતો વિચરતા હતા.

श्री अन्नितनाथ प्रभुना निर्वाण पछी त्रीस लाख डोड
सागरोपम गया त्यारे त्रीन श्री संभवनाथ प्रभु निर्वाण
पाभ्या. अर्थात् मोक्षमां गया. त्यार पछी दश लाख डोड
सागरोपम जाद बोधा श्री अन्नितन प्रभु मोक्षे गया
पछी नव लाख डोड सागरोपम गया. त्यारे पांचमा श्री
सुमतिनाथ प्रभु मोक्षमां गया. त्याजाद नेवु डुनर डोड
सागरोपम गया जाद छट्ठा पद्मप्रभु मुक्तिमां गया. त्यार जाद
नव डुनर डोड सागरोपमे सातमा श्री सुपार्श्वनाथ प्रभु
मुक्त थया. ते पछी नवसें डोड सागरोपम वीत्या त्यारे
आठमा श्री अद्रप्रभु मुक्त थया.

ते पंथी नेवुं डोड सांगरोपम गया ते वणते नवमां
श्री सुविधिनाथ प्रभु मुक्ता थया. ते पंथी नव डोड सांग-
रोपम गया त्यारे दशमां शीतलनाथस्वाभी मुक्ता थया.
त्यारपंथी ओक डोड सांगरोपममां सो सांगरोपम ओछा
ओटला हाणे ११ मा श्री श्रेयांसनाथ प्रभु परमपदनां वासी
थया. ते पंथी चोपन सांगरोपमे १२ मा वासुपूज्य प्रभु
निर्वाण पाभ्या. ते पंथी त्रीस सांगरोपम गया त्यारे १३
मा श्री विमलनाथ प्रभु मोक्षपद पाभ्या त्यारणाद नव
सांगरोपम गया त्यारे १४ मा श्री अनंतनाथ प्रभु मुक्ति
मां गया. ते पंथी चार सांगरोपम गया त्यारे १५ मा

શ્રી ધર્મનાથ પ્રભુ નિવોણ પામ્યા. તે પછી પાંચો વરસો-
પર નવન પત્ન સાગરોપરી ૧૬ માં શ્રી નામિનાથ પ્રભુ
ચિદ્દ થયા.

તે પછી અષ્ટો પચોપચો ૧૭ માં શ્રી હંપુનાથ જગવાન
મુક્ત થયા પછી પા (૧૮) પચોપચમાં ચોકિડ પાંસડ ગ્રામ
ચોરાસી હજાર ૧૧ બોમ્બ એટલો સમય વીત્યો ત્યારે ૧૮
માં શ્રી અરનાથ પ્રભુ મુક્તિ પામ્યા. તે પછી ચો કોટ વર્ષ
૧૯ માં શ્રી મહાવીરનાથ પ્રભુ મુક્ત થયા તે પછી ચોપન
ગ્રામ વરસે ૨૦ માં શ્રી મુનિમુનતસ્વામી મુક્તિમાં ગયા.
તે પછી છ ગ્રામ વરસે ૨૧ માં નમિનાથ જગવાન મુક્ત
થયા, તે પછી પાંચ ગ્રામ વરસે ૨૨ માં શ્રી અરિષ્ટનેમિ
પ્રભુ મુક્ત થયા તે પછી ત્યારી હજાર સાતસો પચાસ
વરસે ૨૩ માં શ્રી પાર્થનાથ પ્રભુ મુક્ત થયા તેમના પછી
બસો પચાસ વરસે ૨૪ માં શ્રી મહાવીરસ્વામી મુક્તિ પામ્યા.

શ્રી મહાવીર સ્વામીના નિવોણ પછી ત્રણ વરસ અને
સાડા આઠ મહિને ચોથો આરો પૂરો થયો એકવીશ હજાર
વરસ પ્રમાણુનો પાંચમો દુવમા નામનો આરો બેડો. આ
પાંચમા આરાના છેડા સુધી ધર્મ રહેશે.

ત્યાર બાદ દુવમદુવમા નામે છઠો આરો મહાવિકરાળ
એકવીશ હજાર વરસ પ્રમાણુનો આવશે. તે આરામાં વીશ
વરસનું વધારેમાં વધારે આયુષ્ય હશે. અને છ વરસની શ્રી
ગર્ભ ધારણ કરશે. ગામ નગર આદિનો છઠો આરો બેસતા
પહેલા નાશ થઈ જશે. તેથી લોકો ગંગા નદીના બીલોમાં

પુદ્ગલ પરાવર્તનનું કિંચિત્ સ્વરૂપ

પંચમ કર્મગ્રંથ-લોકપ્રકાશ આદિ ગ્રંથોમાં પુદ્ગલ પરાવર્તનની ખૂબ જ સમજણ પાડવામાં આવી છે. એના બેઠ પ્રમાણે છે.

૧ બાહર દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૨ સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૩ બાહર ક્ષેત્ર પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૪ સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૫ બાહર કાળ પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૬ સૂક્ષ્મ કાળ પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૭ બાહર ભાવ-પુદ્ગલ પરાવર્તન, ૮ સૂક્ષ્મ ભાવ પુદ્ગલ પરાવર્તન. આ આઠમાંથી ચોક્કસ સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ પરાવર્તન કાળની ગણતરીમાં જરૂરી હોવા કાંઈક સમજણ આપવી જરૂરી છે.

ચૌદ રાજલોકમાં અસંખ્યાતા આકાશપ્રદેશ છે. આંગળેટલી જગ્યામાં પણ અસંખ્યાતા આકાશપ્રદેશ હોય. ચૌદ રાજલોક અસંખ્યાતા કોટાકોટી યોજન પ્રમાણ છે. કોઈ જીવ એક આકાશપ્રદેશ ઉપર મરણ પામે એ પહોલો પ્રદેશ ગણવો. જો કે જીવની અવગાહના એકજ આકાશપ્રદેશની હોતી નથી. અસંખ્યાત પ્રદેશની હોય છે. તેમાંથી એક પ્રદેશની વિવક્ષા કરવી. એ પ્રમાણે એક સ્થળે મરણ પામ્યા પછી તે જીવ બીજા સ્થાનોમાં અનેકવાર મરણ કરી આવે તે ગણાય નહિ, પરંતુ ફરી ફરીને જ્યાં મરણ પામ્યો હોય તેની જોડના જ પ્રદેશ ઉપર મરણ પામે તે ગણાય. એવી જ રીતે ફરીને ત્રીજે-ચોથે-પાંચમે વિગેરે અત્યુકમથી પ્રદેશોને મરણથી સ્પર્શતા ચૌદ રાજલોકમાં રહેલા સર્વ આકાશ

પ્રદેશોને એક છત્ર પૂરા કરે, તે કાળને એક સુકુમ કીચ પુષ્પવ પ્રસાવનન કહેવાય. એમાં અનંતા કાળચક્ર ચાલ્યા ગયા. આ રીતે આ છપ્પે અનંતા કાળચક્ર સંચારચક્રમાં ચીતાખ્યા છે. પલો પેસાન ધયો છે. છતાં આ પાગર છવ મેલતો કે સમજતો નથી.

હે મન્યો ! મુદ પર્મ વિતા છવનો આટલો કાળ ચાલ્યો ગયો. હવે પૂર્વના પુણ્ય-ઉદયની માનવસયની સાર્વ-કતા કરો એ જ શુભ આવના.



નારકોની ઘોર વેદના

[૧] આયુષ્ય અને શરીર પ્રમાણ

પ્રથમ રત્નપ્રમાણ:- આયુષ્ય જ્યન્ય દશ હજાર વરસ ઉત્કૃષ્ટ એક સાગરોપમ, શરીરનું પ્રમાણ ઉત્કૃષ્ટ ૩૧૧ હાય.

બીજી શર્કરાપ્રમાણ:- આયુષ્ય જ્યન્ય એક સાગરોપમ, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ સાગરોપમ. શરીર દશા હાય.

ત્રીજી વાતુકાપ્રમાણ:- આયુષ્ય જ્યન્ય ત્રણ સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ સાત સાગરોપમ, શરીર ઉત્કૃષ્ટ સવાસો હાય (૩૧૧ ધનુષ)

ચોથી પંકપ્રમાણ:- આયુષ્ય જ્યન્ય ચત્તર સાગરોપમ, ઉત્કૃષ્ટ દશ સાગરોપમ, શરીર અડીસો હાય (દશા ધનુષ)

પાંચમી ધૂમપ્રમાણ:- આયુષ્ય જ્યન્ય દશ સાગરો-

પમ-ઉત્કૃષ્ટ સ્વસ્થ સાગરોપમ, શરીર પાંચસો ધનુષ
(પાંચસો ધાય)

છડી તમઃપ્રભાઃ આતુલ્ય જ્ઞાન્ય સતત સાગરોપમ
ઉત્કૃષ્ટ જાતીશ સાગરોપમ, શરીર અઘીસો ધનુષ. (એક
ધનુષ ધાય)

સાતમી તમસ્તમપ્રભાઃ- આતુલ્ય જ્ઞાન્ય આલિશ
સાગરોપમ, ઉત્કૃષ્ટ તેજીશ સાગરોપમ, શરીર પાંચસો
ધનુષ (એ ધનુષ ધાય)

[૨] નારકોની વેદના

જન્મથી મરણ સુધી સતત દુઃખમાં કાળ પસાર કરે છે
આંખ મીચીને ઉઘાડવા જેટલો વળત પાળ શાંતિ નથી હોતી
ત્રણ પ્રકારની વેદના એ જીવોને હોય છે (૧) ક્ષેત્રવેદના
(૨) અન્યોન્યકૃત વેદના (૩) પરમાધામીકૃત વેદના.

ક્ષેત્ર વેદના :- નારકના જીવોને એ ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન
થવાના કારણથી જ હમેશા જે વેદના રહે છે તે ક્ષેત્રવેદના
દશ પ્રકારની કહી છે.

(૧) ભુખ (૨) પિપાસા (તરસ) (૩) શીત (ઠંડી)
(૪) ઉષ્ણ (તાપ) (૫) જ્વર (તાવ) (૬) ખરજ (૭) પર-
વશતા (૮) ભય (૯) શોક (૧૦) રોગ.

ઘણીજ પીડાથી ભરેલી આ વેદનાને સાંભળતાં પણ
કંપારી છુટે. એક એક વેદના મનુષ્યમાં આવતી વેદના કરતાં
અનંતગુણી હોય છે.

(૨) અન્યોન્યકૃત વેદના :- નારકોના છવો પૂર્વના વેરમાવને સંભારી અરસ પરસ લડે છે. વેક્રિયશરીરી હોવાથી વેક્રિય હથીઆર બનાવી એક-બીજાને પીડા કરે છે. તે અન્યોન્યકૃત વેદના.

[૩] પરમાધામીકૃત વેદના :- પરમાધામી દેવો તે છવોના પૂર્વના પાપો સંભારીને ભેદે છે. બહી અગ્નિમાં શેકે છે. ધાણીમાં ધાણીને પીણે છે. આકાશમાં ઉછાળીને હથીઆરની અધિપર ઝીલે છે. પૂર્વે કરેલ પરનારી-સેવનના પાપોને યાદ કરાવી તપાવેલી લોહાની પુતળી સાથે આલિંગન કરાવે છે. માંસ-બક્ષણનાં પાપોને સંભારી તેના શરીરનાં માંસ કાપીને ખવરાવે છે. સુરાપાનનાં દોષો સંભારીને તપાવેલું સીમું પામ છે. જુદાં વચનો જોડવાની કુટેવને સંભારીને હાલ ખેંચી કાઢે છે. લોહી-માંસ-પૃથ્વી ભરેલી વેતરણી નદીમાં વહન કરાવે છે. છાયા લેવા અસિપત્ર વનમાં લાય ત્યાં તરવારના ઝાટકા જેવા પાંડહાના ધા વાગે છે. ચારે બાજુથી ભારતા ભારતા નાશનાશ કરાવે છે. શિકારી કુતરાઓ ચારે બાજુ વીંટળાઈને ફાટી ખાય છે. વાઘ-સિંહ આદિ પ્રાણીઓના રૂપ બનાવી બહુ હેરાન કરે છે.

ખરેખર સાંભળીને શરીરમાં કંપારી છૂટયા વિના ન રહે એવી માતનાઓ પરમાધામી દેવો તરફથી સહન કરવી પડે છે. પહેલી ત્રણ તરફ સુધી પરમાધામીકૃત વેદના હોય છે, (કોઈ અરિત્રત્રયમાં ચોથી તરફ પણ પરમાધામી હોય, નારકોના શરીર એવા હોય કે અનેક વાર રાઈ રાઈ જેવા

હકડા કરે, છેદે ભેદે, ખીલે, કાપે બાળે છતાં જેમ પ
છટો થાય અને પાછો એકમેક થઈ જાય છે, તેમ નારકીઓ
શરીર પર એકમેક થઈ જાય છે. પારાવાર ખીડા થાય પ
આયુ પૂર્ણ કર્યા વિના મરે નહિ. પંદર પ્રકારના પરમાધામી
દેવના નામ આગળ કહ્યા છે. તે પંદર જાતના પરમા
ધામી દેવો નારકીના જીવોને વિવિધ પ્રકારની વેદના ઉપજાવે
છે. તે આ પ્રમાણે—

પહેલા અંબ જાતિના પરમાધામી ઉંચે લઈ જઈ
પડતા મૂકે.

બીજા અંબરીપ જાતિના અસુરો નારકીના શરીરના
હકડા કરી ભાડીમાં શેકે.

ત્રીજા શબલ જાતિના કૂર દેવો આંતરડા અને હૃદયને
ભેદી નાખે.

ચોથા રયામ જાતિના અસુરો ખુણ જ ખીડા ઉપજાવે.
પાંચમા રુદ્ર જાતિના પરમાધામી ભાલા વગેરેથી વિધી
નાંખે.

છઠ્ઠા ઉપરુદ્ર અથવા મહારુદ્ર જાતિના હાથ-પગ વિગેરે
અંગોપાંગ કાપી નાંખે.

સાતમા અસિપત્ર નામના, ધાર જેવા પાંદડાથી ભરેલા
વૃક્ષનું વન બનાવે.

આઠમા ધનુષ્ય જાતિના ધનુષ્ય-બાણથી વીંધી નાંખે.
નવમા કુંભ જાતિના મોટા કળશ જેવા બનાવીને તેમાં
પુરી નીચે અગ્નિ ભરી પકાવે.